

ORTAÖĞRETİM

İŞLETME

DERS KİTABI

YAZARLAR

Abdulkadir GÜMÜŞ
Fatih ALTIPARMAK
Hülya CAN

DEVLET KİTAPLARI

....., 2021

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI .....: 7049
DERS KİTAPLARI DİZİSİ .....: 1202

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

Editör	Doç. Dr. Derviş BOZTOSUN
Dil Uzmanı	Saydan KILIÇ
Rehberlik Uzmanı	Davut ŞENYÜREK
Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı	Günay DURUCAN
Program Geliştirme Uzmanı	Ergül SİRKINTI
Görsel Tasarım Uzmanı	Şenel TEMİZ

ISBN 978-975-11-4987-9

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulunun 06.07.2017 gün ve 10382419 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

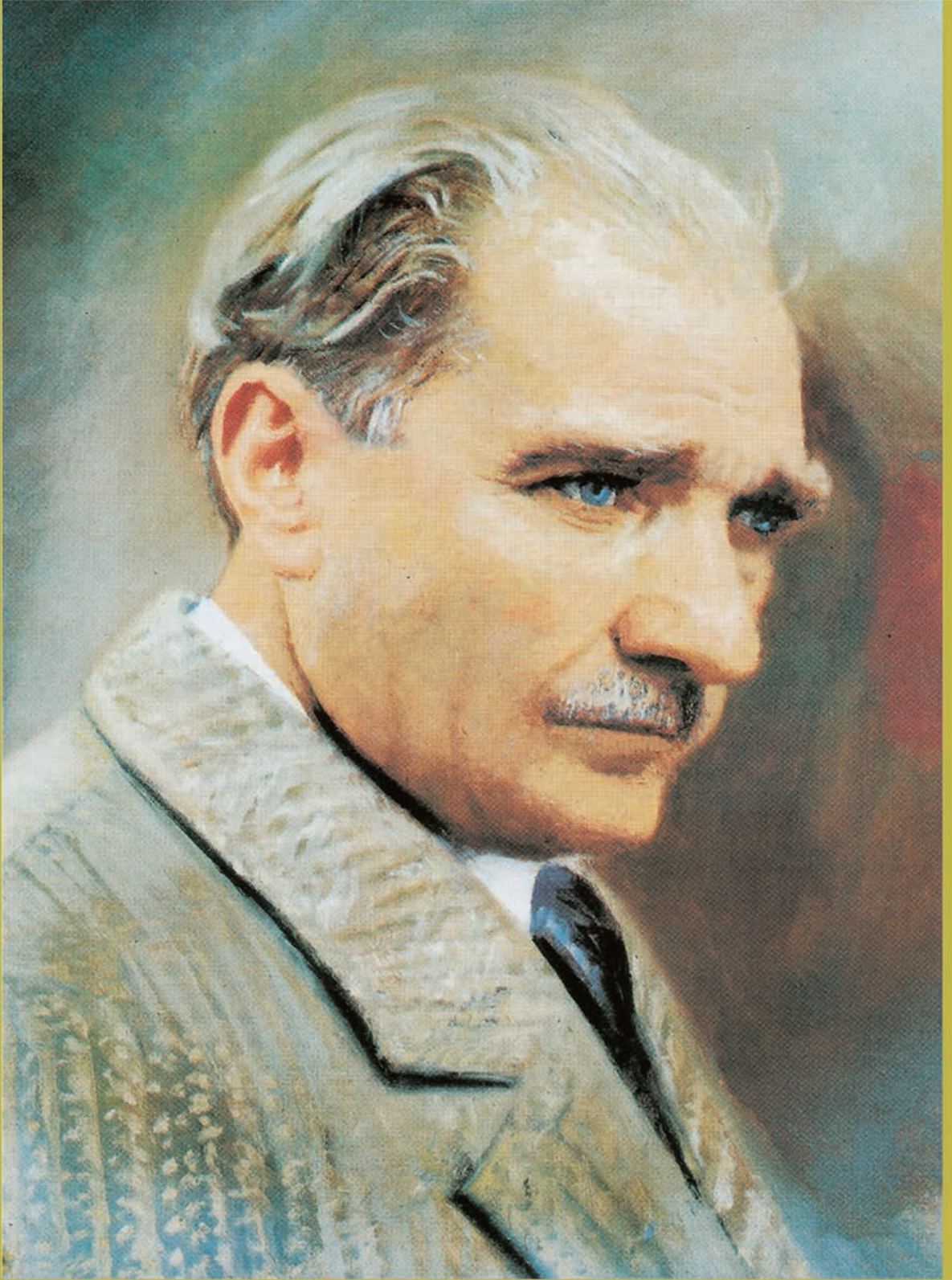
Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

1. ÜNİTE

İŞLETME İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1. İşletme	14
2. Girişimci	15
3. Tacir ve Mükellef	17
4. Yönetici ve Lider	18
5. İhtiyaç	22
6. Verimlilik	25
7. Üretim	28
8. Tüketim	30
9. Mal ve Hizmet	32
10. Fayda	34
11. Ulusal ve Uluslararası Standart Kuruluşları	35
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	40
ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU	42

2. ÜNİTE

İŞLETMENİN AMACI VE DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ

1. İşletmenin Amaçları	44
1.1. İşletmenin Genel Amaçları	44
1.2. İşletmenin Özel Amaçları	45
2. İşletmenin Diğer Bilimlerle İlişkisi	48
2.1. İşletme Biliminin Ekonomi Bilimi ile İlişkisi	48
2.2. İşletme Biliminin Davranış Bilimleri ile İlişkisi	49
2.3. İşletme Biliminin Hukuk Bilimi ile İlişkisi	51
2.4. İşletme Biliminin İstatistik Bilimi ile İlişkisi	52
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	55
ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU	58

3. ÜNİTE

İŞLETME TÜRLERİ

1. Üretilen Mal ve Hizmet Çeşidine Göre İşletmeler 60	
1.1. Sanayi Sektöründeki İşletmeler 60	
1.2. Hizmet Sektöründeki İşletmeler 61	
1.3. Tarım Sektöründeki İşletmeler 63	
2. Sermayelerine Göre İşletmeler 66	
2.1. Özel İşletmeler 66	
2.2. Kamu İşletmeleri 67	
2.3. Yabancı Sermayeli İşletmeler 70	
3. Hukuksal Yönden İşletmeler 73	
3.1. Tek Kişi İşletmeler 73	
3.2. Ortaklıklar 73	
4. Amaçlarına Göre İşletmeler 76	
4.1. Kâr Amacı Güden İşletmeler 76	
4.2. Kâr Amacı Gütmeyen İşletmeler 76	
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 81	
ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU 84	

4. ÜNİTE

İŞLETMELERİN KURULUŞ YERİ SEÇİMİ VE KURULUŞU

1. İşletmelerin Kuruluş Yeri Seçimini Etkileyen Faktörler ..86	
2. İşletmelerin Kuruluş İşlemleri 90	
2.1. Yerel Yönetimlerle İlgili İşlemler 91	
2.2. Maliye İle İlgili İşlemler 92	
2.3. Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Kurumlarına Ait İşlemler 94	
2.4. Meslek Kuruluşlarına Üyelik İşlemleri 96	
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME 100	
ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU 102	

5. ÜNİTE

İŞLETMELERİN FONKSİYONLARI

1. Yönetim 104	
1.1. Yönetim Türleri 105	
1.2. Yönetim Teorileri 106	
1.3. Yönetim Fonksiyonları 106	
2. Finansman 111	
3. Pazarlama 113	
3.1. Pazar ve Pazarlama 114	
3.2. Pazarlamada Reklamın Rolü 115	
3.3. Pazarlamada Satışın Önemi 117	
3.4. Pazarlamada Dağıtım Kanalları 117	

3.5. Toptancı İşletmelerin Özellikleri	118
3.6. Perakendeci İşletmelerin Özellikleri	119
3.7. Yerli Malı Tüketiminin Ülke Ekonomisine Katkıları	122
4. Üretim ve Ahilik	124
4.1. Üretim Sisteminin Öğeleri	125
4.2. Üretimde Stok Kontrolleri	125
4.3. Üretimde Gelir-Gider İlişkisi	126
4.4. Üretilen Malların Sevk ve İdaresi	127
4.5. Üretimde Ahilik Felsefesinin Önemi	127
4.6. Ahilik Felsefesi İle Toplam Kalite Yönetimi (TKY) Arasındaki İlişki	128
4.7. Üretimde Kalitenin Önemi	129
5. İnsan Kaynakları	130
5.1. İşletmenin Niteliğine Uygun Personel Seçimi	131
5.2. İnsan Kaynaklarını Etkili Biçimde Kullanma	135
5.3. Performans Değerlendirme	138
5.4. İş Başlangıcında Oryantasyon Eğitimi	139
5.5. Gelişen ve Değişen Şartlara Göre Hizmet İçi Eğitim	140
6. Araştırma Geliştirme (AR-GE)	141
6.1. Araştırma Geliştirme'nin (AR-GE) Önemi	141
6.2. Araştırma Çeşitleri	143
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	145
ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU	148

6. ÜNİTE

İŞLETMENİN SORUMLULUKLARI

1. İşletmelerin Çalışanlarına Karşı Sorumlulukları	150
2. İşletmelerin Çevreye Karşı Sorumlulukları	153
3. İşletmelerin Topluma Karşı Sorumlulukları	161
4. İşletmelerin Tüketicilere Karşı Sorumlulukları	164
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	169
ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU	172
KISALTMALAR	173
SÖZLÜK	174
CEVAP ANAHTARI	180
KAYNAKÇA	185

Kıtabın Tanıtımı

Ünite giriş kapağı

2. ÜNİTE

İŞLETMENİN AMACI VE
DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ

1. İşletmenin Amaçları
2. İşletmenin Diğer Bilimlerle İlişkisi

Ünite adı

Ünite konuları bu bölümde yer alır.

Konuya ilişkin etkinlikler bu bölümde yer alır.

Konuya ilişkin bilgi notları bu bölümde yer alır.

Konuyla ilgili diğer konularla ilişkilendirmeler bu bölümde yer alır.

Konuya ilişkin hayatın içinden hikâyeler bu bölümde yer alır.

BİLGİ NOTU
Abraham Harold Maslow (1908-1970) 1967-1968 yılları arasında Amerikan Psikolojik Bilgi Bunu, kashğı rapan ve pek çok kez ödül alan Abraham Harold Maslow, veta ettiğinde yalnız psikoloji alanında profesörlüğüyle değil iş hayatı, eğitim, hemirelik ve ilahiyat gibi konularda yazı ve konuşmalarıyla da ta- nemli bir bilim insanıydı.

İLİŞKİLENDİRME
Dünya, insanın hak ettiği en azından bilgi, sosyal ve ekonomik ilişkilerle birleşen bir dünyadır.

ETKİNLİK
"İhtiyaçlar, çoğaltı koşulları, kişisel beklenti ve beklentiler, zamanın parçasına göre değişen gibidir."
Bu açıklanması yolu çıkararak aşağıdaki görselleri yorumlayınız.

HAYATIN İÇİNDEN

HAYATI "ÇARESİZLİKLERLE" DOLU BİR ADAMIN ÖYKÜSÜ
7 yaşında babasını kaybetmiş ve yetim kalıb.
8 yaşında okullarını atarak ve köyde yaşad.
10 yaşında sivil kamplar içinde kalacak şekilde, yeni okullarındaki başarısından dolayı yıldı.
17 yaşında hayalindeki okulumun inşaatı bölümü için gerekli not ortalamasını elde etmiş.
24 yaşında ankarlı, güncelce sergisi çekildi ve bu sayı tek başına bir başarıydı.
25 yaşında şirketine girdi.
30 yaşında kıyafet başka sektörleri dışardan elinden kurduğuna çalışırken de diğer işleri de yönetti.
30 yaşında aynı anda kendisini unutkanlık, için onun başka görevi atanmasını öğrendi.
Yeni görevinde önce işleri biriktirdi. Artı her şey kaldı.
37 yaşında komutan olarak yeni atandı ve ordu dışındı.
38 yaşında Sarımsak Bulvarı tarafından görevinden alındı.
38 yaşında kendisi için sanatına karar verdi.
39 yaşında adam cocuna çalıştı.
Sonra ne im oldu?
42 yaşında hukukçu ve Cumhuriyeti Cumhuriyetini öldürdü.
Okulda aynı öyle elinden ider Mustafa Kemal Atatürk'e anı.
Siyasi dışardan, sırım başarılı olmasını engelleyecek ama Atatürk'ün karşısına çık- maması bir engel değildi.
Başarıların önünde engel ne? Kışkırtıcı sorular, büyük başarıların önünde engel değildi.
Mustafa Kemal, Kışkırtıcı soruların sayı ile ilgili kurumsallaşmasıyla ilgili ge- rektiğini.
"Balıkla bir devletin ölü" Para yok - dediler - "Balıkla" dedi - "Devletin yok" dedi - "Yeni" dedi - Sonunda tüm devletleri oldu. Gençliği Harabesi ne için? "Kıyafet" anlamak için, işleri bulduğunuz paraları imkân ve seratin dışarıya çıkarmak, dediği bu soruların dala olduğunu.
Atatürk, ne yazık ki kişiydi. Her şey, bir insanla başladı. Her şey, bir insanın beklentisi başladı. Sonra diğer insanların katılması ile büyüdü. Amaçların sonucun oldu. Olayları ve başarıları oldu.
İsmail İsmail Arınca Zafere Öyküleri
Mustafa Kemal
(Devletimizin)

3. İŞLETMENİN DİĞER BİLİMLERLE İLİSKİNİ

KONUYA BAŞLARKEN

- **Pekişliği, ekonomisi ve sosyallığı bilimlerimizin konuları nelerdir? Araştırınız.**
- **İşletmeler neyi, ne kadar ve kimin arzularına cevap verirken hangi bilimleri kullanırlar? Tartışınız.**
- **İşletmeler, gerek çalışanlarıyla gerekse diğer işletmelerle olan ilişkilerinde yararlanacakları ve bu ilişkileri ilgili hangi bilim dallarından yararlanabilirler? Araştırınız.**

Şekil 2.1: İşletmenin diğer bilimlerle ilişkisi

2.1. İşletme Biliminin Ekonomik Bilimi ile İlişkisi

Ekonomik bilim, ekonomik olayların genel yapısını ve insan davranışlarının ekonomik problemlerini konu eder. İşletme bilimi ise tek tek bir birim olan işletmeyi ele alarak işletmenin ve faaliyet sonuçlarıyla ilgilenir. Ekonomik biliminin gözetildiği yasa üretimin ve bütçelerin çoğu aynı zamanda işletme yönetiminde de kullanılır.

Ekonomi ile işletme bilimi, çoğu kez birbirlerini tanımlar. İşletme yöneticileri, var olan yalın ve azrak gelecekteki ekonomik koşulları değerlendirirler. İşletme içi sorunları, işletme dışı işleri, dikkate alınmaksızın çözümlenemez. Bunun için ekonominin araçlarından yararlanırlar. Öte yandan ekonomistler tahminler yaparken yalnız işletmeler değil işletmelerin de belirli koşullarda nasıl davranacaklarını göz önüne alırlar. Örneğin ekonomist, faiz oranlarındaki bir yükselişin fiyatları içerideki etkisini tahmin ederken işletme yöneticileri de bütçeleme programlarını hangi ölçüde etkileyeceğini tahmin etmelidir.

Konu başlıkları bu bölümde yer alır.

Kitapta yer alan kelimeleri içeren sözlük bu bölümde yer alır.

SÖZLÜK

- A**
- Ahîlik** : Anadolu'da XIII. yüzyılda başlıyan, Selçuklu Devleti'nin yavaş yavaş sönmeye girmesinden sonra sosyal düşüncelerinde ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük rol alan bir din mezhebi ve dayanışma örgütü.
  - aldıyet** : İlgililik, ilgi.
  - anonim şirket** : Sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız mahkûmları ile sorumlu bulunan şirket.
  - antropoloji** : İnsan bilimi, insanın ve insanlığın incelenmesini konu alan bilim.
  - arz** : Piyasaya mal sürülmesi.
  - angari** : En az, en azından, en düşük, en altı.
  - antik** : Geçmişten günümüze kadar tüm zamanlarda ortaya çıkabilen, kalıtımın dışı kültürün atlatın her türlü amsadı.
  - atıl** : Etkisiz, işe yaramaz olan, borçlarından dolayı yalnız mal varlığı ile sorumlu bulunan ortaklık.
- B**
- berkud** : Üstünlerin üzerinde bulunan ve müslimlerin okuyabilmeleri için verilen çeşitli kodlama yöntemleriyle sunulan.
  - bedel** : 1. Değer, fiyat, kıymet. 2. Birtaraf etmek-Ödenen kaldırım, gidermek.
  - bilanço** : Bir kuruluşun, bir işletmenin belirli bir dönem sonundaki veya belirli bir gündeki varlıklar ve borçlarını karşıları ile bulunan sağlama için kullanılan ve yabancılara kaynakları dengeli olarak gösteren çizelge.
  - borca** : Mal, alım, alış ve satış değerlerini belirli kurullar çerçevesinde alım ve satım işlemlerini yapıldığı ortamın.
  - bütçeleme** : Günlük yöneticilerin sorumluluğu, kamu yönetimi.
- C-D-E-F**
- çifti** : Çekirdek, anahtarlık pamuk çekirdeği.
  - denetim** : Kontrol.
  - departman** : Bir işletmede belirli işleri yürütüldüğü birimler.
  - dernek** : Kişilerin para karşılığında belirli ve ortak bir amaç gerçekleştirmek için kurdukları yasal topluluk, cemiyet.
  - ekoloji** : Canlıların hem kendi aralarında hem de çevreleriyle olan ilişkilerini tek tek veya birlikte inceleyen bilim dalı.
  - ekonomi** : Ekonomik olayların genel yapısını ve insanların konuları konu eden bilim dalı.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

İşletme ile ilgili kavramlar matrisinin sonunda yerleri, ne kadar öğrendiğinizi değerlendirilebiliriz.
Buna yapabilmek için aşağıdaki "Evet", "Kısmen", "Hayır" ifadelerinden siire en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz. Değerlendirmede sonunda "Kısmen" veya "Hayır" cevaplarına karşılıkta sırasıyla notları gidecek gözlemlemiz.

ÖLÇÜTLER	DERECELER		
	EYET	KISMEN	HAYIR
İşletme kavramını örneklerle açıklayabilirim.	☐	☐	☐
Yeniceci ve lider arasındaki farkı açıklayabilirim.	☐	☐	☐
Bütçe için ölçüm oranını görebiliriz açıklayabilirim.	☐	☐	☐
Nispetlilik kavramını örneklerle açıklayabilirim.	☐	☐	☐
Önemli faktörleri sıralayabilirim.	☐	☐	☐
Mal ve hizmet kavramını örneklerle açıklayabilirim.	☐	☐	☐
Fayda kavramını örneklerle açıklayabilirim.	☐	☐	☐
TSE'nin görevlerini sıralayabilirim.	☐	☐	☐

Öğrenci öz değerlendirme ölçeği bu bölümde yer alır.

Kitaptaki bilgilerin alındığı kaynaklar bu bölümde yer alır.

KAYNAKÇA

- AKTAN, Can Coşkun, İş Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk Kavramı 1. Meslek Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk, An Düşünce ve Toplumun Gelişim Deneği Yayını, 1999.
- AKTEPE, Eyyup, Genel İşletme, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2011.
- Atatürk'ün Söylerv ve Demeçleri (Bağıntılı Dil), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2006.
- Ayrı Tarih Dergisi, Sayı: 19, 1935.
- BAYSAL, A. Can ve TEKARSLAN, Erdal, Davranış Bilimleri, İO İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul 1998.
- BEKTAŞ Çetin, İşletme Becerileri ve Grup Çalışması, Afyon Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Vakfı Yayınları, Uşak 2005.
- BERKMAN Ümit, "Şirketlerin Toplumal Sorumluluğuna Gelişimi ve Uygulanma Örnekleri", Perspektif Konuşmaları, Ankara 2005, s. 95-105.
- CAN HALL, AZİZÖZGÜLLÜ Ömer Aşım ve AYDIN, Eren Mikiç, Organizasyon ve Yönetim, Siyasal Kitabevi, Ankara 2011.
- CANMAN Doğan, İnsan Kaynakları Yönetimi, Yargı Yayınevi, Ankara 2000.
- CEMALCILAR İhan vd., İşletmecilik Bilgisi, Anadolu Üniversitesi İşletme Örneği Çeşitli Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayınları, Eskişehir 2000.
- CEMALCILAR İhan, Parazlan, Eten Basım Yayın Dağıtım AŞ, İstanbul 2008.
- ERDÖRUK Mimin, İşletme Biliminde Temel Bilgiler, Beta Yayınları, İstanbul 2013.
- GÖKBUNAR Ali Rıza, "İşletmelerin Çevresini Korumasında Sosyal Sorumluluğ", Ekoloji Çevre Dergisi, Sayı: 14 (1995), s.4-6.
- İSİLLEN Kıvanç, "Küresel İstima ve Firmaların Sosyal Sorumlulukları", 12. Uluslararası İktisat Öğrencileri Kongresi, 3-8 Mayıs 2009, İzmir 2009.
- İZZOĞREN A. Serif, Süpermen ve Uğur Bileği, Eten Yayınevi, İstanbul 2005.
- KARALAR Rıdvan vd., Genel İşletme, (Ed. Güneş N. BERBEROĞLU), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2014.
- Komisyon, Ortayaİşletme Dersi Programı, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2009.
- Mevlana Celaleddin Rumi'nin Bütün Eserlerinden Seçmeler, Rami Yayınları, Konya 2007.
- MUCUK İsmet, Modern İşletmecilik, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2013.
- SABUNCUOĞLU Zeynep ve TOKOL, Tuncer, İşletme, Beta Yayınevi, İstanbul 2013.
- SELKMAN Mimin, İnsan İstevine Arzını Zaferi Öyküleri 2, Altı Yayıncılık, İstanbul 2011.

1. ÜNİTE

İŞLETME İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1. İşletme
2. Girişimci
3. Tacir ve Mükellef
4. Yönetici ve Lider
5. İhtiyaç
6. Verimlilik
7. Üretim
8. Tüketim
9. Mal ve Hizmet
10. Fayda
11. Ulusal ve Uluslararası Standart Kuruluşları

Görsel:1.1

KONUYA BAŞLARKEN

- *Sizce işletme nedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla tartışınız.*
- *İhtiyaçlarınızı karşıladığınız kurum ve kuruluşlardan beş tanesini sıralayınız.*

İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek, varlıklarını koruyabilmek için pek çok mal ve hizmete ihtiyaç duyar. İhtiyaç duyulan mal veya hizmetlerin tamamının ihtiyaç sahipleri tarafından üretilmesi her zaman mümkün değildir. Bu yüzden üretim işi bazı kişi, kurum ve kuruluşlar tarafından üstlenilmiştir. İnsan ihtiyaçlarını karşılamak ve bu yolla kazanç sağlamak amacıyla üretim faktörlerini planlı, uyumlu ve sistemli bir biçimde bir araya getirip mal ve hizmet üreten, üretilen mal ve hizmetleri pazarlayan iktisadi ve sosyal kuruluşlara **işletme** denir.

İşletmeler genel olarak kâr elde etmeyi, topluma hizmet etmeyi bu yolla faaliyetlerini ve varlıklarını sürdürmeyi amaçlar. Ancak her işletme için öncelik kâr değildir. Özellikle kamu adına faaliyet gösteren işletmeler, kârdan çok topluma hizmet etmeyi hedefler. Örneğin bir girişimci, büyük bir şehrin kalabalık caddelerinden birinde açtığı marketle öncelikle büyük kazançlar elde etmeyi hedeflerken; aynı şehrin belediyesine ait otobüs işletmesi, kâr etmekten daha çok halka hizmet etmeyi kendine amaç edinebilir.

İşletmeler; varlıklarını sürdürmek, ihtiyaç duyulan mal ya da hizmeti zamanında ve yeterince üretmek, halka sunmak, faydayı olabildiğince artırmak için kendini sürekli yenilemelidir. İşletmeler; faaliyet süreçlerinde değişen, gelişen bilgi ve teknolojiyi sürekli takip etmek, değişime ayak uydurmak zorundadır. Bu, işletmeler için olmazsa olmaz bir durumdur.

İşletmeler toplumun bir parçasıdır. Bir işletme, üretimin kuruluşundan pazarlamaya kadar her türlü faaliyetinde topluma karşı sorumludur.

1. ETKİNLİK

İşletmeler, kâr amacı güdenler ve gütmeyenler şeklinde ayrılabilir. Buna göre aşağıdaki örneklerin öncelikle işletme olup olmadığını, eğer işletme ise kâr amaçlı mı kâr amaçsız mı olduğunu işaretleyiniz. Bir örnek de siz yazınız.

	İşletme	İşletme Değil	Kâr Amaçlı	Kâr Amaçsız
T.C. Devlet Demiryolları				
Türk Hava Yolları				
Yenişehir Polis Merkezi				
Salça fabrikası				
Annenin çocuğuna bakması				
Simitçi				
Banka şubesi açmak				
T.C. Merkez Bankası AŞ				
.....				

2. GİRİŞİMCİ

KONUYA BAŞLARKEN

- *Paranızı size ve yaşadığınız topluma “fayda” sağlamak amacıyla nasıl değerlendirirsiniz?*
- *İhtiyaçlarınızı karşılayan işletmeler, kimler tarafından, hangi amaçla kurulur? Tartışınız.*
- *Bir ilçede çevreyi korumak ve temizlemek üzere dernek kuran kişiler girişimci midir? Tartışınız.*

İşletmelerin bir kısmı devlet, bir kısmı özel sektör, bazıları da hem devlet hem özel sektör tarafından kurulmuştur. İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak üzere bazı kişiler emek, bilgi, cesaret ve paralarını ortaya koyup risk alarak girişimlerde bulunmuşlardır. İşsizliği önleyen bu girişimler, işletmelerin ortaya çıkmasının temel faktörlerindedir. Karşılanmayı bekleyen yüzlerce insan ihtiyacı bulunmaktadır. Girişimcilerin en büyük özelliği; fırsatları yakalayabilmeleri, iş fikri geliştirmeleri ve bu fikirlerini işletmeye dönüştürebilmeleridir. Girişimciler; faaliyetlerine göre ticari veya sosyal girişimci olarak nitelendirilebilir. Ticari girişimci, mal ve hizmet üretmek için üretim faktörlerini bir araya getirerek riski üstlenen ve kâr etmeyi amaçlayan kişidir.

Sosyal girişimciler, riskler üstlenerek bazı sosyal ihtiyaçları giderirler. Bir ilçede kurulan iş adamları derneği, sosyal girişimcilğe örnek olarak gösterilebilir. Ticari ve sosyal girişimciler arasındaki temel fark, işletme kurma amaçlarından kaynaklanmaktadır.

Girişimci, işletme ile ilgili her konuda bilgi sahibi olmanın yanı sıra üretim yöntemlerini uygulayan, yeni ürünler ortaya koyan, ürünlerin pazarlanması konusunda yetenekleri olan ve tüm riskleri üstlenen kişidir. Bu kişiler her tür fikirleri girişime dönüştürebilirler. **Girişim**, başkalarının ihtiyaçlarını karşılamak üzere pazarı olan ve pazarda fiyat oluşturan ekonomik mal ve hizmetler ortaya koyma ve sahibine kâr sağlama amacı güden faaliyetler bütünüdür.

Siz de girişimci ruha sahip olup olmadığınızı merak edip öğrenmek istiyorsanız KOSGEB'in (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) web sayfasını inceleyebilirsiniz. <http://www.kosgeb.gov.tr/>

2. ETKİNLİK

Aşağıdaki örnekleri ticari ya da sosyal girişimcilik olarak işaretleyiniz.

	Ticari	Sosyal
Yaşadığı yere kütüphane kuran kişinin yaptığı faaliyet		
Kitapçı dükkânının açılması		
Yatak fabrikasının kurulması		
Engelli kişileri topluma kazandıracak bir derneğin faaliyete geçirilmesi		
Bilgisayar ve bilgisayar donanımı ile ilgili parçaların satıldığı bir mağazanın açılması		
Bir işletme sahibinin çalışanlarına öğle tatillerinde dinlenmeleri amacıyla yüzme havuzu yaptırması		
Boşanmaları önlemek üzere dernek kurulması		

3. ETKİNLİK

TOBB Başkanı Rifat Hisarcıkloğlu, "Hedefimiz Türkiye'deki kadın girişimci sayısını erkek girişimci sayısı ile eşit hâle getirmektir." diye konuştu.

Oda ve borsa seçimlerinde meclis üyesi kadın sayısının üç katına çıkarak 51'den 149'a yükseldiğini anlatan Hisarcıkloğlu, Çorlu Ticaret ve Sanayi Odası ile İzmir Ticaret Borsası başkanlarının da kadın olduğunu belirtti.

Kadın Girişimciler Kurulu toplantısında konuşan TOBB Başkanı Rifat Hisarcıkloğlu, "Kadınların etkinliğinin artmasıyla hem siyasete hem de iş dünyasına nezaket ve zarafet hâkim olacak." dedi.

<http://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/basindaTOBB2009.pdf>

Türkiye'de kadın girişimci sayısının az olmasının sebep ve sonuçlarını tartışınız.

İLİŞKİLENDİRME

Girişimci hakkında ayrıntılı bilgileri Girişimcilik dersindeki ilgili konulardan bulabilirsiniz.

3. TACİR VE MÜKELLEF

KONUYA BAŞLARKEN

- *Tacirlerin ülke ekonomisine katkılarının neler olabileceğini araştırınız.*
- *Çevrenizde bulunan kişilerden kimlerin vergi vermeye yükümlü olduğunu araştırınız.*

İnsan hayatında en önemli gereksinimlerden biri de gelir getirici bir işte çalışmaktır. Gelir elde edebilmek için bazı insanlar kendi iş yerlerini açarlar, bazıları da başkası adına çalışırlar.

Örneğin işçi ve memur, bir işverene bağlı olarak çalışırken serbest meslek ve ticaret erbabı, herhangi bir işverene bağlı olmadan çalışarak kazanç elde eder. Türk Ticaret Kanunu'na göre "Ticari bir işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten kimseye tacir denir." Bu durumda bir işverene bağlı olarak çalışan kimseler tacir olarak kabul edilemez. Kâr amaçlı bir işletme kuran her girişimci tacirdir. Tacirler elde ettikleri kazanç üzerinden vergi ödemeye yükümlüdürler.

"Vergi kanunlarına göre üzerine vergi borcu düşen kişiler vergi mükellefidir." Vergi mükellefi olan kişi ve kurumlarda kanuni ehliyete bakılmaz. İşçi, memur, kira geliri elde edenler vb. vergi mükellefidir. Her tacir vergi mükellefi iken her vergi mükellefi tacir değildir. Örneğin öğretmen kazancından dolayı bir tacir değil vergi mükellefidir. Ancak market sahibi hem vergi mükellefi hem de tacirdir.

Görsel: 1.2

4. ETKİNLİK

Aşağıdaki meslek gruplarını tacir ve/veya mükellef olarak değerlendirip işaretleyiniz.

Meslek Grubu	Tacir	Mükellef
Memur	( )	( )
İşçi	( )	( )
Serbest Meslek Erbabı	( )	( )
Çiftçi	( )	( )
Sanayici	( )	( )
Esnaf	( )	( )
Ticaret Erbabı	( )	( )

5. ETKİNLİK

“Mükelleflerin ülke ekonomisi açısından önemi” konusu ile ilgili düşüncelerinizi yazınız.

4. YÖNETİCİ VE LİDER

KONUYA BAŞLARKEN

- *Sınıfta başkana, okulda müdüre, mağaza ve fabrikada yöneticiye niçin ihtiyaç olduğunu tartışınız.*
- *Atatürk'ün lider kişiliği hakkındaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.*

Toplumda veya işletmede birilerinin öncelikleri belirlemeleri, faaliyetleri koordine etmeleri, işler ve insanlar arasındaki uyumu sağlamaları ve ortaya çıkan sonuçları kontrol etmeleri gerekir. Bundan dolayı insanların bulunduğu ve birlikte çalıştığı her yerde, yönetim kavramı kaçınılmaz olarak ortaya çıkar. Çünkü herkesin önceliği, iş yapma şekli, zamanlaması, ihtiyaçları ve beklentileri farklıdır. Birilerinin yapılması gerekli işlerin planlamasını, bu planların hayata geçirilmesini ve ortaya çıkan sonuçların denetlemesini yapması gerekir. İşte bu kişilere yönetici denir. **Yönetici**, başkaları aracılığı ile iş gören kişidir. Başka bir tanımla yönetici; yapılması gereken işleri planlayan, organize eden, uygulattıran, eş güdümü sağlayan ve ortaya çıkan sonuçları denetleyen

kişidir. **Girişimci**, riskler üstlenerek bir girişimi başlatan; yönetici ise bu girişimin sürekliliğini sağlamak üzere çalışan kişidir.

Başarılı bir yöneticide bulunması gereken bazı özellikler vardır. Bunlar şu şekilde sıralanmıştır.

- İyi bir yönetici, çalışanlarına karşı saygılı olmalıdır.
- İyi bir yönetici, geri bildirim ve eleştirilere açık olmalıdır.
- İyi bir yönetici, hedefleri önceden planlamalıdır.
- Yönetici zeki ve daima yeni fikirlere açık olmalıdır.
- Yönetici, çalışanlara karşı dürüst ve adil olmalıdır.
- İnsan ilişkilerinde iyi, karakter sahibi, yardımsever, problem çözebilen biri olmasının yanı sıra mesleği ile ilgili yeterli bilgi ve beceriye de sahip olmalıdır.
- Başarılı bir yönetici, iş ahlakına sahip olmalı ve herkesin iş ahlakına uyup uymadığını denetlemelidir.
- İyi bir yönetici, teknolojik gelişmeleri takip etmelidir.

İşletmecilik açısından yöneticiler, liderlik özelliklerini de taşımalıdır. Liderlik özelliklerine sahip olanlar aynı zamanda yönetici de olabilirler. Yeniliklere açık olan, sürekli kendini yenileyen, sorunlara hızlı çözümler üretebilen, toplulukları belli bir amaç doğrultusunda olumlu olarak motive edebilen kişilere de lider denir. Liderlik ve yöneticilik özelliklerini bünyesinde barındıran kişilere lider yönetici denir.

Günümüzde yönetici ve lider kavramları arasında kesin bir ayırım olmamakla birlikte lideri yöneticiden ayıran özelliklerden bazıları aşağıdaki gibidir.

- Lider güç, yönetici yetki sahibidir.
- Lider toplulukları peşinden sürükler, yönetici kişilere hükmeder.
- Lider mevcut düzeni ve sistemi dönüştürücüdür, yönetici var olanı sürdürür.
- Lider başlatıcıdır, yönetici devam ettiricidir.
- Lider yetkileri dağıtır, yönetici yetkileri kendi elinde toplar.
- Lider güçlü kişiliğe sahiptir, yönetici idareci konumundadır.

6. ETKİNLİK

“İleri hükümetçiliğin belirgin özelliği, halkı, kudretine olduğu kadar şefkatine de samimiyetle inandırabilmesidir. Elimizdeki programın ruhu, bizi yalnız bir kısım vatandaşla alakalı kalmaktan men eder. Biz, büyük Türk milletinin hizmetindeyiz.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

İLİŞKİLENDİRME

Atatürk'ün lider kişiliği hakkında ayrıntılı bilgileri Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinizdeki ilgili konulardan bulabilirsiniz.

Mustafa Kemal Atatürk' ün bu sözünden ne tür çıkarımlar yapabilirsiniz? Düşüncelerinizi aktaran bir yazı yazınız. Yazdığımız yazıyı ürün dosyasına yerleştiriniz.

OKUMA METNİ

ATATÜRK'ÜN LİDER KİŞİLİĞİ

Mustafa Kemal Atatürk, çok yönlü ve üstün kişiliği olan bir liderdir. Birinci Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması'yla ortaya çıkan tehlikeli durumu ilk olarak görüp milletin dikkatini çeken odur. Mustafa Kemal, Amasya Genelgesi'nde vatanın bütünlüğünün ve milletin istiklalinin tehlikede olduğunu söyledi. Erzurum Kongresi'nde millî sınırlar içinde vatanın parçalanmaz bir bütün olduğunu bütün dünyaya ilan etti. Kurtuluş Savaşı'nı bunun için başlattı. Bu konuda hiçbir taviz vermedi. Vatan savunmasını, her şeyin üzerinde tuttu. Sakarya Savaşı sırasında “Vatanın her karış toprağı, vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz.” diyerek bu konudaki kararlılığını gösterdi.

Görsel: 1.3

Vatanı için her şeyini feda etmeye hazır olduğunu şu sözü ile açıkça ifade etmiştir: “Yurt toprağı! Sana her şey feda olsun. Kutlu olan sensin. Hepimiz senin için fedaiyiz. Fakat sen Türk milletini ebedî hayatta yaşatmak için feyizli kalacaksın.”

Mustafa Kemal Atatürk, idealist bir liderdi. Onun idealizmi, yüksek vasıf ve kabiliyetlerine inandığı milletin sonsuz hürriyet ve bağımsızlık aşkından kaynaklanıyordu. Mustafa Kemal’in en büyük ülkülerinden birisi de millî birlik ve beraberlik içerisinde vatanın bölünmez bütünlüğünü sonsuza dek yaşatmaktı.

Mustafa Kemal, yaratıcı düşünceye sahip bir liderdi. Türk milletini Kurtuluş Savaşı’na hazırlarken düşmanı yurttan atmak için savaşmak gerektiğine halkını inandırmakla işe başladı. Yapacağı işlerin planını en ince ayrıntılarına kadar tespit edip bunları uygulamak için değişik yöntemler denedi. Sakarya Savaşı öncesinde, ülkenin kaynaklarından en verimli şekilde yararlanılmasını sağlayarak ordumuzun ihtiyaçlarını karşıladı. Atatürk, bütün inkılaplarını gerçekleştirmeden önce kamuoyunu hazırlamaya, millete inkılapların gerekliliğini anlatmaya büyük bir özen göstermiştir. Ona göre: “Milleti hazırlamadan inkılaplar yapılamaz.” Atatürk, yurt gezilerinde halkla konuşmalar yaparak bunu gerçekleştirmiştir. Gerek Kurtuluş Savaşımızın başarıyla sonuçlanması gerek gerçekleştirilen inkılaplarla Türkiye’nin çağdaştırılması onun dehasının bir eseridir.

Başarılı olmanın sırlarından biri de sabır ve disiplindir. Mustafa Kemal Atatürk, her engeli sabır ve disiplin ile aşır Kurtuluş Savaşı’nı başarıya ulaştıran bir liderdir. O; meseleler karşısında önce düşünür, gerekli araştırmayı yapar, tartışır, kararını ondan sonra verirdi. Verdiği kararı uygulamaya koyarken uygun zamanı beklerdi. Zamanlamaya çok önem verirdi.

Atatürk, ileri görüşlü bir devlet adamıdır. Atatürk’ün gençlere söylediği, “Yolunda yürüyen bir yolcunun yalnız ufku görmesi kâfi değildir. Muhakkak ufkun ötesini de görmesi ve bilmesi lazımdır.” sözü, onun ileri görüşlü bir lider olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Mustafa Kemal Atatürk, doğru bildiği şeyleri açıkça söylemekten çekinmezdi. Şu sözleri bunun en güzel örneğidir: “Ben, düşündüklerimi sevdiklerime olduğu gibi söylerim. Aynı zamanda lüzumu olmayan bir sırrı kalbimde taşımak iktidarında olmayan bir adamım. Çünkü ben, bir halk adamıyım. Ben düşündüklerimi daima halkın huzurunda söylemeliyim.”

Atatürk, kararlı ve mücadeleci bir liderdi. Güçlükler karşısında yılmayan, ümitsizliğe düşmeyen kişiliği onun Millî Mücadele’nin lideri olmasını sağlamıştır. Samsun’a çıktıktan sonra, Kâzım Karabekir Paşa’ya çektiği bir telgrafta, o günlerdeki ağır durumu belirttikten sonra, “Bununla beraber, bütün umutlar kaybolmuş değildir. Memleketi bu durumdan ancak Türk milletinin mukavemet azmi kurtarabilir.” diyordu. Eskişehir-Kü-

tahya Savaşlarından sonra Yunanlılar, Ankara'ya doğru ilerlemeye başladıkları zaman Mustafa Kemal, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından başkomutanlık görevine getirilmişti. Başkomutan olarak yaptığı ilk konuşmasındaki “Milletimizi esir etmek isteyen düşmanları, behemehâl (ne yapıp edip) yeneceğimize dair güvenim bir dakika olsun sarsılmamıştır.” sözleri, onun hiçbir zaman ümitsizliğe yer vermediğini ve mücadelesindeki kararlılığı gösteren başka bir örnektir.

Atatürk, yalnız yakın geçmişte büyük hizmetler yapmış bir lider değildir. Eserleriyle ve düşünceleriyle gerek Türk milletinin gerekse başka milletlerin geleceğine ışık tutmaya devam eden bir liderdir.

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleler doğru ise “Evet”, yanlış ise “Hayır” sütununu işaretleyiniz.

	EVET	HAYIR
Lider mevcut durumu yönetir.		
Yönetici kişilere hükmeder.		
Yönetici iş ve işleyişi devam ettiricidir.		
Lider güçlüdür.		
Yönetici idarecidir.		
Yönetici yetkileri kendi elinde toplar.		
Lider yetkileri dağıtır.		
Lider toplulukları peşinden sürükler.		

5. İHTİYAÇ

KONU YA BAŞLARKEN

- *Hafta sonu ihtiyaç duyup satın aldığınız ürünleri önem sırasına göre sıralayınız.*
- *Yemek yeme, barınma, nefes alma ile sevgi ve saygı ihtiyacı arasında ne gibi farklılıklar vardır? Tartışınız.*

İnsanların binlerce yıldır çeşitli nitelik ve türlerde ihtiyacı olmuştur. Bu ihtiyaçların niteliği aynı kalsa da, karşılanma yöntemleri sürekli olarak değişmiştir. Haberleşme ihtiyacı, bin yıl önce başka yöntemlerle karşılanırken bugün farklı yöntemlerle karşılanmaktadır. Değişmeyen, sadece bir şeye ihtiyaç duyma hissidir.

İhtiyaç, yokluk hissiyle başlayan, tatmin edildiğinde haz ve doyum sağlayan, tatmin edilmediği zaman acı ve üzüntü veren bir duygudur. İhtiyaçların ortaya çıkma süreci bütün insanlarda aynıdır, ancak ihtiyacın şekli ve şiddeti; kişiden kişiye, kişinin sosyal hayatına, yaşadığı coğrafi bölgeye ve zamana göre farklılık gösterir. İnsan; yeme, içme, barınma, giyinme gibi başta gelen ihtiyaçları karşıladıktan sonra oluşan ihtiyaçlarını sürekli bir yenileme hâlinindedir. Bu yenilemenin en önemli nedeni elbette insanoğlunun ihtiyaçlarının sınırsızlığıdır.

Beslenme, barınma gibi öncelikli ihtiyacını karşılamayan bir kişinin, sinemaya gitmeye ihtiyaç duyması genellikle beklenemez. Buna bağlı olarak insanların bazı ihtiyaçları zorunlu ihtiyaç niteliğinde, bazıları ise ertelenebilir ihtiyaç niteliğindedir. Karmaşık olan bu insan ihtiyaçları genellikle iki bölümde incelenir:

1. Birincil ihtiyaçlar: Yemek yeme, barınma, giyinme gibi temel fizyolojik ihtiyaçlardır.

2. İkincil ihtiyaçlar: Bir gruba ait olma, sinemaya gitme, fotoğraf sanatı ile ilgilenme, mesleği ile ilgili uluslararası kuruluşlara üye olma gibi ihtiyaçlardır.

Başka bir ihtiyaç sınıflaması da sosyolog Abraham Harold Maslow (Abraham Herild Maslov) tarafından yapılmıştır. Maslow'un "ihtiyaçlar hiyerarşisi" Şekil 1.1'de sıralanmıştır.

1. Fizyolojik ihtiyaçlar
2. Güvenlik ihtiyaçları
3. Aidiyet ihtiyacı
4. Saygınlık ihtiyacı
5. Kendini gerçekleştirme ihtiyacı

Şekil 1.1: Maslow ihtiyaç piramidi

Abraham Harold Maslow (1908-1970) 1967-1968 yılları arasında Amerikan Psikoloji Birliği Başkanlığı yapan ve pek çok kez ödül alan Abraham Harold Maslow, vefat ettiğinde yalnız psikoloji alanındaki profesörlüğüyle değil iş idaresi, eğitim, hemşirelik ve ilahiyat gibi konulardaki yazı ve konuşmalarıyla da tanınmış bir bilim insanıydı.

İLİŞKİLENDİRME

İhtiyaç konusu hakkındaki ayrıntılı bilgileri, Sosyoloji dersinizdeki ilgili konulardan bulabilirsiniz.

8.ETKİNLİK

“İhtiyaçlar; coğrafi koşullara, kişisel beklenti ve beğenilere, zamanın şartlarına göre değişim gösterir.”

Bu açıklamadan yola çıkarak aşağıdaki görselleri yorumlayınız.

Görsel: 1.4

Deniz olan bir şehirde sıcaklık beklentisi

Görsel: 1.5

Görsel: 1.6

Görsel: 1.7

Görsel: 1.8

Görsel: 1.9

Görsel: 1.10

Görsel: 1.11

Görsel: 1.12

9. ETKİNLİK

Aşağıda belirtilen ihtiyaçlardan hangileri birincil, hangileri ikincil ihtiyaçlardır? Karşlarına işaretleyiniz.

İhtiyaçlar	Birincil İhtiyaçlar	İkincil İhtiyaçlar
Yemek yemek	☐	☐
Tiyatroya gitmek	☐	☐
Spor yapmak	☐	☐
Evlenmek	☐	☐
Spor kulübüne üye olmak	☐	☐
Sınıf başkanı olmak	☐	☐
Sigortalı bir işe sahip olmak	☐	☐
İnternet kullanmak	☐	☐
Giyinmek	☐	☐
Araç sigortası yaptırmak	☐	☐

6. VERİMLİLİK

KONUYA BAŞLARKEN

- *Verimlilik Genel Müdürlüğünün Genel Ağ sitesini inceleyerek topladığınız bilgileri sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.*
- *İşletmeler açısından verimli insan kavramından ne anlıyorsunuz? Sınıf ortamında tartışınız.*

İşletmeler, sektörlerinde ve ekonomik hayatlarında ayakta kalabilmek için pek çok faktörü dikkate almak durumundadır. Bir işletme; farklılıklar yaratarak, marka bağlılığı oluşturarak veya en uygun fiyatla kaliteli ürünler satarak tercih edilmeyi sağlayabilir. Rakiplere oranla daha düşük fiyatla mal veya hizmet satabilmenin en önemli yollarından biri de girdi maliyetlerini düşürmektir. Girdi, işletmenin üretim yapabilmesi için kullanacağı veya satın alacağı mal ve hizmetlerdir. Kısaca işletme, girdileri çıktılara dönüştüren süreç olarak da tanımlanabilir. İşletmecilikte ayakta kalabilmek ve tercih edilen bir işletme olabilmek için en az girdi ile en fazla çıktıyı elde etmek gerekir. Günümüzün rekabetçi piyasa koşullarında verimlilik, her işletme için önem taşımaktadır. Verimlilik, üretimden elde edilen çıktının fiziksel niceliklerinin, üretimde harcanan girdilerin fiziksel niceliklerine oranıdır.

$$\text{Verimlilik} = \frac{\text{Çıktı (üretilen mal ve hizmetler)}}{\text{Girdi (iş gücü, sermaye, doğal kaynaklar)}}$$

http://www.ekodialog.com/konular/verimlilik_nedir.html

İşletmelerin diğer işletmelerle rekabet edebilmesi için bazı koşullar gereklidir. Örneğin ürün veya hizmetlerin kaliteli olması, fiyatının uygun olması, yeni olması bunlardan birkaçıdır.

Fiyatın uygun olması, maliyetlerin düşürülmesine bağlıdır. Maliyet azaltma çabaları ise ancak verimlilik artışı ile sağlandığında kalıcı ve etkili olmaktadır. Bu nedenle, yirminci yüzyılın ortalarında başlayıp günümüze dek güçlenerek devam eden verimlilik hareketi, dünya ölçeğinde işletmeler açısından önemli olmayı sürdürmektedir.

İşletmelerde verimlilik artışıdaki önemli unsurlardan biri de insan faktörüdür. Kıt olan kaynakları israf etmeden en etkili ve verimli şekilde kullanan kişi, aynı zamanda işletmenin de verimli olmasına katkı sağlayacaktır. Bir işletmenin verimli olması, çalışanların verimli olması ile doğrudan ilişkilidir.

10. ETKİNLİK

Aşağıdaki etkinlikleri sırasıyla yapınız.

- a) Ayakkabı imal eden bir işletmenin üretim yapabilmesi için kullanacağı başlıca girdilerden üçünü yazınız.
1. ....
  2. ....
  3. ....
- b) Bir çift ayakkabının maliyeti 35,00 TL, satış fiyatı ise 45,00 TL'dir. Bu ayakkabılardan 1000 adet üretilip satıldığını varsayarsak, elde edilen kâr tutarının ne olduğunu hesaplayınız. (Kâr, ürünün maliyeti ile satışı arasındaki olumlu farktır.)
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- c) Ayakkabının maliyetini düşürmek için neler yapılabilir? Maliyeti oluşturan faktörleri dikkate alarak belirleyebildiğiniz üç faktörü yazınız.
1. ....
  2. ....
  3. ....

d) Siz olsanız maliyetleri %10 düşen bir ürünün, fiyatını da bu oranda düşürür müydünüz? Nedenini açıklayınız.

.....
.....
.....

e) Daha düşük maliyetle aynı kalite ve miktarda ayakkabı üretip satmanın işletmeye neler kazandıracığını ve bunun verimlilikle ilgisini kısaca değerlendiriniz.

.....
.....
.....

11. ETKİNLİK

Sınıfınızda “verimlilik” konulu makale yazma yarışması düzenleyiniz. Yarışmada ilk üçe giren makaleleri okul panosuna asınız.

İLİŞKİLENDİRME

Verimlilikle ilgili yazılacak "makale yazım kuralları" konusunda Türk Dili ve Edebiyatı dersinden yararlanabilirsiniz.

OKUMA METNİ

VERİMLİLİK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Toplumların ve bireylerin yaşamında etkileyici bir yeri olan verimlilik konusundaki çalışmalar, özellikle 21. yüzyılın başlarından itibaren büyük önem kazanmış ve kurumsallaşmıştır. Bugün gelişmiş pek çok ülke, verimlilik merkezlerine sahiptir. Bu merkezler, verimlilik konusunda yaptıkları çalışmalarla ülkelerinin kalkınma çabalarında önemli bir pay sahibi olmuşlardır. Bu kapsamda Türkiye’de de Verimlilik Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

Verimlilik Genel Müdürlüğünün Görevleri:

1. Verimlilik araştırmaları yapmak, verimlilik politika ve stratejilerini hazırlamak, bunların uygulanmasını izlemek ve sonuçlarını değerlendirmek,
2. Verimliliği artırma ve geliştirme yolunda işletmelere destekleyici teknik yardımlar sağlamak, danışmanlık ve eğitim hizmetleri vermek,
3. İzleme, ölçme ve değerlendirme çalışmaları yapmak,
4. Verimlilik artırma program ve projelerini teşvik ve koordine etmek.

Merkez, bu görevleri yerine getirmek için gerekli finansman kaynağını meslek kuruluşları, işçi, işveren sendikaları ve kamu iktisadi kuruluşlarından aldığı aidatlardan, hazine ödeneği ve kendi faaliyetlerinden sağlar.

<https://anahtar.sanayi.gov.tr> sitesinden düzenlenmiştir.

7. ÜRETİM

KONUYA BAŞLARKEN

- *Çevrenizde üretim yapan kişi veya kuruluşlar hakkında bildiklerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.*

İhtiyaçları gideren mal ve hizmetlerin çok küçük bir kısmı, doğada hazır olarak bulunur.

Hazır olarak bulunmayan mal ve hizmetlerin büyük çoğunluğu ise sermaye ve insan emeğinin doğal kaynakları işlenmesiyle bir ürüne dönüştürülür. Örneğin boş bir arazi doğal kaynaktır. Tek başına bu araziden yararlanılmayabilir. Ancak bu arazi üzerine bir fabrika binasının yapılması ve bu fabrikanın üretim faaliyetinde bulunması sonucunda mal ve hizmet ortaya çıkacaktır.

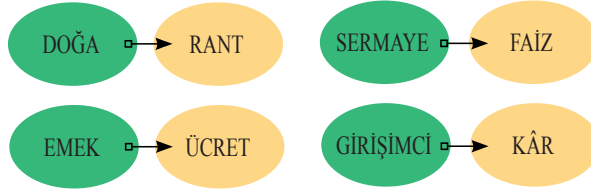

Görsel: 1.13

İnsanların ihtiyaçlarını karşılayan mal ve hizmetlerin ortaya çıkarılması, miktar ve faydalarının artırılarak ekonomik malların kıtlığının azaltılması yönündeki faaliyetlere üretim denir.

Mal ve hizmetlerin ortaya çıkarılabilmesi, başka bir deyişle üretimin olabilmesi için birtakım unsurların bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu unsurlar, üretim faktörleri olarak adlandırılır. **Üretim faktörleri**; doğa (tabiat), emek (iş gücü), sermaye ve girişimcidir (müteşebbis). Bu faktörler, uygun ortamlarda bir araya getirilerek mal ve hizmetlerin oluşturulmasını sağlar. Örneğin zeytinyağını elde etmek için zeytinlerin yetiştirilmesi ve bunların toplanıp işlenerek yağa dönüştürülmesi için doğa, emek, sermaye ve girişimci olarak adlandırılan üretim faktörlerine ihtiyaç vardır. Üretim faktörleri uygun ortamlarda bir araya gelerek mal ve hizmetlerin oluşmasını sağlarken bu faktörler üretime katılır ve katılımın sonucunda ekonomiden pay (gelir) alır. Her faktörün ekonomiden aldığı pay farklıdır. Üretim faktörleri ve bu faktörlerin ekonomiden aldıkları paylar aşağıdaki Şekil 1.2’de belirtilmiştir.

Şekil 1.2: Üretim faktörleri ve üretimden aldıkları pay

Üretimin amacı, insanın ihtiyaç ve isteklerinin giderilmesidir. Mal, hizmet ve teknolojinin üretilmesinin yanı sıra bunların depolanması, taşınması, tanıtılması ve satılması da ihtiyaçların giderilmesine yönelik olduğundan; üretim faaliyetleri kapsamına girer. Örneğin fabrikalarda üretilen giysiler, mağazalara taşınıp satılarak tüketicilere ulaşmaktadır. Dolayısıyla üretim, insanların ihtiyaçlarını gideren mal ve hizmetleri elde etmek için yapılan her türlü faaliyet olarak da tanımlanabilir.

İşletmelerin ürettiği mal ve hizmetler, hem yurt içi hem de yurt dışı piyasalarda satışa sunulur. Yurt dışına satılan mal ve hizmetlerin bedeli, döviz girdisi olarak ülke ekonomisine katkı sağlarken, yurt içi piyasalarda satışların devam etmesi, üretimin devam etmesi demektir. Bunun için insanların çalışması gerekir. Üretim arttıkça yeni iş alanları açılacak ve buralarda çalışacak kişilere ihtiyaç duyulacaktır. Bu iş yerleri, faaliyetlerini devam ettirdiği sürece devlete vergi ödeyecektir. En basit şekliyle üretim, işsizliğin azaltılması ve vergi gelirlerinin elde edilmesinin yanında, ekonomiye de pek çok alanda katkı sağlayacaktır.

12. ETKİNLİK

Bir otomobil fabrikasının kurulma aşamaları incelendiğinde; fabrikanın kurulacağı yer, fabrika binası, burada kullanılacak makine ve teçhizat, otomobil üretmek için patent, para, bu fabrikada çalışacak işçi ve personelin yanı sıra bütün bu unsurları bir araya getirecek girişimciye de ihtiyaç duyulur.

Etkinlikteki otomobil fabrikasının kuruluşundan, üretim aşamasına kadar geçen süreç göz önüne alındığında aşağıda belirtilen ifadelerin hangi üretim faktörü olduğunu belirleyerek bu üretim faktörlerinin ekonomiden alacakları payın ne olduğunu karşılıklarına yazınız.

- Fabrikanın kurulacağı arazi ...../.....
- Çalışan personel ve işçiler...../.....
- Fabrikanın kurulması, gerekli makine-teçhizatın temin edilmesi vb. için harcanan para ...../.....

- Fabrikanın kuruluşundan üretime kadar devam eden aşamayı organize edecek kişi...../.....
- Bu otomobil fabrikasının ülke ekonomisine katkılarını sıralayınız.
  1. ....
  2. ....

Görsel: 1.14

13. ETKİNLİK

“Üretime yönelik işletmelerin ülke ekonomisine katkıları” konulu bir deneme yazınız.

İLİŞKİLENDİRME

Üretime yönelik işletmelerin ülke ekonomisine katkıları ile ilgili yazılacak "deneme yazım kuralları" konusunda Türk Dili ve Edebiyatı dersinden yararlanabilirsiniz.

8. TÜKETİM

KONUYA BAŞLARKEN

- *Bir meyve suyu fabrikasının portakal tüketimi ile evinizdeki portakal tüketimi arasındaki farklılıkları arkadaşlarınızla tartışınız.*
- *Bir gün boyunca ihtiyaçlarınızı karşılamak için kullandığınız mal ve hizmetleri sıralayarak bu mal ve hizmetlerden ne tür faydalar sağladığınızı tartışınız.*

Tüketim terimi, sözcük olarak yok etme, tahrip etme anlamı taşır. Ancak tüketilen malların yıpranması veya tahrip olması bütün mallar için söz konusu değildir. Yiyecekler, faydalandığı anda ortadan kaybolur. Başka bir deyişle tahrip edilmiş olur. Giyeceklerin tahrip olma veya ortadan kalkma süresi daha uzundur. Otomobil, buzdolabı veya mesken gibi dayanıklı mallar, uzun süre kullanılsa da varlığını ve faydalı olma özelliğini korumaya devam eder. Bir tablo veya bir musiki eseri ise uzun zaman kullanıldığı hâlde değerinden bir şey kaybetmez hatta kıymet dahi kazanabilir. Bütün bunları dikkate alarak **tüketim**; iktisadi mal ve hizmetlerin, insanlar tarafından ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde kullanılması veya yararlanılması olarak tanımlanır.

Görsel: 1.15

İnsan ihtiyaçlarının doğrudan giderilmesinde kullanılan mallar, **tüketim malları** adını almaktadır. Tüketimi gerçekleştiren kişi ve kuruluşlara da **tüketici** denir. Tüketim malları, insanların ihtiyaçlarını doğrudan tatmin etmeleri itibarıyla yatırım mallarından farklıdır. Aileler tarafından kullanılan kömür, elektrik, doğal gaz tüketim olarak kabul edilirken fabrikalarda ya da iş yerlerinde kullanılan kömür, elektrik, doğal gaz tüketimi üretimin bir parçasıdır.

Tüketim, sadece fertler ve aileler tarafından gerçekleştirilen harcamalar değildir. Bazı mal ve hizmetler devlet tarafından sağlanır. Parklar, emniyet, itfaiye, eğitim ve sağlık hizmetleri bunlardan bazılarıdır.

İşletmeler açısından tüketim konusunda önemli olan, tüketicilerin bir mal ya da hizmeti hangi nedenlerle istediği ya da istemediğini; bir mala olan talebini başka bir mala hangi nedenlerle kaydırıldığını açığa kavuşturmasıdır. İşletmeler, çeşitli pazar koşullarında tüketicilerin mal ve hizmetleri satın alma güdülerini kestirmek ve işletmelerini buna göre yönlendirmek çabasıdadır. Tüketicilerin davranışlarını etkileyen algılama, güdüleme, öğrenme, tutum ve kişilik gibi iç güçler ile toplumsal sınıflar, aile ve kültür gibi toplumsal etkenleri de değerlendirmek gerekir. Tüketicilerin davranışları, tüketimi doğrudan etkilemektedir.

14. ETKİNLİK

Elektrik Tüketiminde Patlama

Ekonomik gelişmenin göstergelerinden sayılan elektrik tüketimi, ekonomik krizin etkisiyle 2009 yılında bir önceki yıla göre %2,4 düştü. Aralık ayında ise %10,5 arttı. İlk 9 ayda sürekli düşüş gösteren elektrik tüketimi, son 3 ayda artış eğilimine geçti.

Metne göre aşağıda verilen ifadelerin doğru olanlarını belirleyiniz.

- Ekonomik kriz dönemlerinde elektrik tüketimi azalır.
- Elektrik yalnızca yatırım malı olarak tüketilmektedir.
- Elektrik tüketim miktarı ekonomik gelişmişlik göstergelerinden biridir.
- Aralık ayında ısınmada kullanıldığından elektrik tüketimi artış göstermiştir.
- Yılın son çeyreğinde ekonomik kriz etkinliğini azaltmıştır.

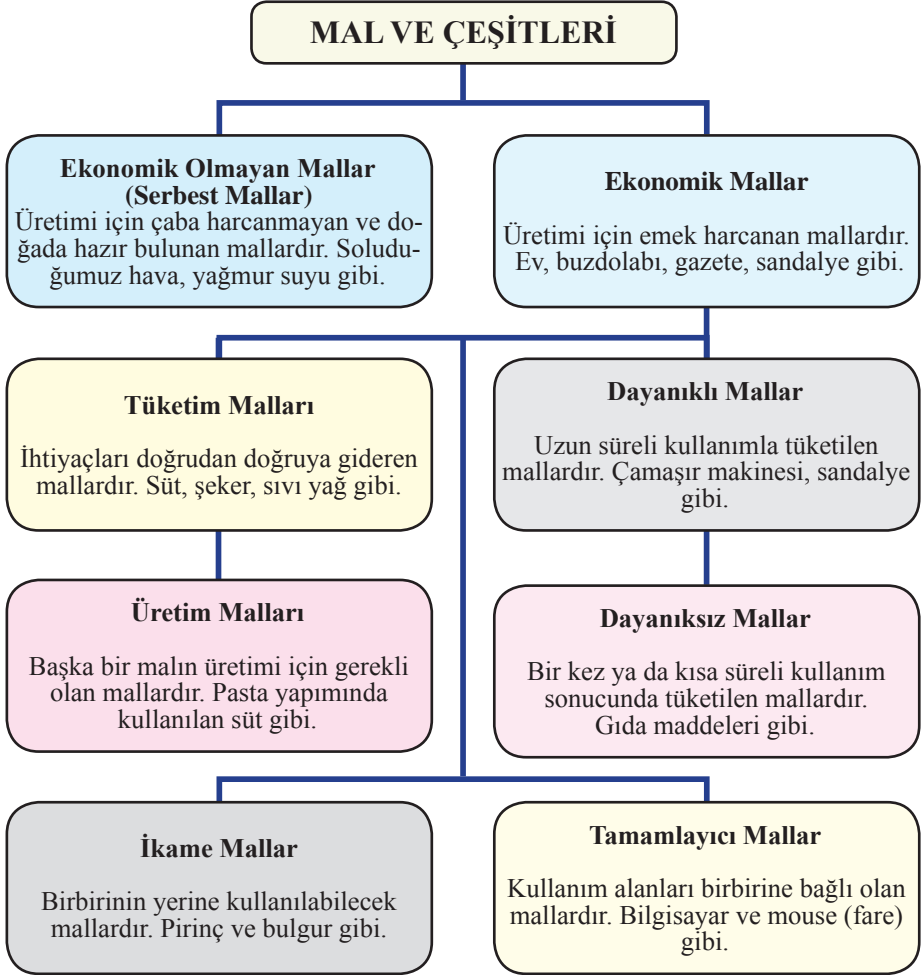
9. MAL VE HİZMET

KONUYA BAŞLARKEN

- *Mal ve hizmet kavramlarını birbirinden ayıran özellikler neler olabilir? Sınıfta tartışınız.*
- *İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıkları mal ve hizmetler özel teşebbüsün yanı sıra devlet tarafından da sunulur. Devletin vatandaşları için üretmiş olduğu mal ve hizmet çeşitlerinin neler olduğunu araştırarak arkadaşlarınızla paylaşınız.*

İnsanların yaşamları boyunca sınırsız nitelikte ve türde ihtiyaçları vardır. İnsanlar, çok çeşitli ihtiyaçlarını mal ve hizmetler aracılığıyla karşılamaktadırlar. İnsan ihtiyaçlarını karşılayan ve fiziksel özelliği bulunan somut varlıklara **mal**, fiziksel özelliği bulunmayan soyut varlıklara ise **hizmet** denir. Mal ve hizmet, üretim faktörlerini bir araya getirerek ulaşılan bir sonuçtur. Bunlar aynı çabanın ürünüdür. Ancak birbirlerinden farklı özellik taşır.

Malları farklı şekillerde sınıflandırmak mümkündür. Aşağıdaki Şekil 1.2'de bu sınıflandırmalardan bir kısmı verilmiştir.

Şekil 1.3: Mal ve çeşitleri

Mal ve hizmetlerin, üretim ve tüketim aşamalarında belirgin farklılıklar vardır.

Mallar somuttur, elle tutulabilir. Televizyon, çanta, meyve, masa gibi ürünler somut ve elle tutulabilirken bilgisayarın işleyişini sağlayan yazılım programları soyuttur.

Hizmetlerde tüketim ertelenemez. Hizmetler üretildiği anda depolanmadan tüketilir. Hizmetler üretildikleri yerde tüketildikleri için hizmeti sunan ile tüketen arasında bire bir ilişki daha yüksektir. Otellerde sunulan konaklama, hastanelerde sunulan sağlık ve okullarda sunulan eğitim hizmetleri bu duruma örnek gösterilebilir.

15. ETKİNLİK

Aşağıda verilen kavramları mal ve hizmet olarak işaretleyiniz.

Kavramlar	Mal	Hizmet
Otomobil	☐	☐
Otellerde konaklama	☐	☐
Cep telefonu	☐	☐
İş yeri sigortası	☐	☐
Ulaşım	☐	☐
Tansiyon ölçüm cihazı	☐	☐
Fotoğraf makinesi	☐	☐
Eğitim	☐	☐
Fotokopi makinesi	☐	☐
Avukatlık	☐	☐

10. FAYDA

KONUYA BAŞLARKEN

- *İhtiyaçlarımızı karşılayan mal veya hizmetler, bize fizyolojik ve psikolojik faydalar sağlar. Psikolojik fayda sağlayan mal ve hizmetlere örnek veriniz.*
- *Mal veya hizmetlerin faydasının zaman, kişi, tüketilen mal ve hizmetin miktarına göre nasıl değişiklik gösterebileceğini tartışınız.*

Tüketici tercihinin temelini oluşturan unsurlardan biri, ilgili mal ve hizmetten beklenen faydadır. **Fayda**, mal ve hizmetlerin insan ihtiyaçlarını giderme özelliği olarak tanımlanabilir. Bir mal veya hizmetle ilgili fayda beklentisi, o mal veya hizmete olan ihtiyacı belirlemektedir.

Tüketiciler açısından bir malın faydası ne kadar çok ise o mala olan ihtiyacın şiddeti de o kadar büyük olacaktır.

Fayda, ihtiyaçları karşılama özelliği ve kişilerin ihtiyaçlarının farklılığı nedeniyle öznel bir kavramdır. Mal ve hizmetlerin faydası kişiden kişiye değişir. Örneğin tarlasını ekip biçen bir çiftçi için traktör faydalı iken başka birinin günlük yaşamında ulaşımda kullanmak için traktör alması ve bundan fayda sağlaması beklenemez.

Fayda, mal ve hizmetin miktarı ile de ilgilidir. İnsanlar için hayati önem taşıyan suyun bile fazla olması hâlinde faydasının azaldığı görülür. Örneğin kâğıt ve kalem faydalı olduğu hâlde bol miktarda bulunduğu için değeri düşüktür. Buna karşın elmas ve yakutun insanlara faydası az iken miktarı kıt olduğu için değeri yüksektir.

Fayda; çevreye, coğrafi koşullara ve zamana göre de değişiklik gösterir. Kışın giyilen ve fayda sağlayan kıyafetlerin yazın fayda sağlaması beklenemez. Önceden dakti-lolardan sağlanan fayda bugün bilgisayardan sağlanmaktadır. Bu, faydanın zaman içinde değişebilirliğini gösterir. Demek ki fayda; ihtiyaçların önceliği ve giderilme oranlarına, kişilerin yaş, sosyal konum, çevre, coğrafi koşullar vb. durumlarına, mal ve hizmetlerin miktarına, zamana göre değişiklik gösterebilir.

16. ETKİNLİK

Aşağıdaki her bir ihtiyacın size sağlayacağı faydayı göz önünde bulundurarak “1 en düşük, 10 en yüksek” olmak üzere puan değerini belirleyiniz. Sonuçları arkadaşlarınızla karşılaştırarak tartışınız.

İHTİYAÇ/DURUM	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Yeni bir bilgisayar almak										
Spor ayakkabısı almak										
Bayram tatili yapmak										
Yaz tatilini bir tatil köyünde geçirmek										
Futbol maçlarını yayımlayan kanala abone olmak										
Kayak yapmak										
Kitap okumak										
TV izlemek										
Tiyatroya gitmek										
Operaya gitmek										

11. ULUSAL VE ULUSLARARASI STANDART KURULUŞLARI

KONUYA BAŞLARKEN

- *Herhangi bir mal veya hizmetin kalite ölçütleri nelerdir? Arkadaşlarınızla tartışınız.*
- *Ülkemiz ve dünyadaki standart kuruluşları hakkında bildiklerinizi arkadaş-larınızla paylaşınız.*

İnsan, yaratılışından beri günlük hayatta karışıklıktan kurtulma ve belirli bir düzen tesis etme gayreti içerisinde olmuştur. Bu düzenleme sürecinin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmış olan standart ve standardizasyon olgusu insanlık tarihi kadar eskidir.

Yeryüzünde kıt olan iktisadi kaynakları en uygun şekilde değerlendirme çabalarının bir ürünü olan standardizasyon, insanlık için bir lüks değil aksine “olmazsa olmaz” mutlak bir gerekliliktir.

Uluslararası Standardizasyon Organizasyonunun (ISO) yaptığı tanımlar aşağıda verilmiştir.

Standart: İmalat, anlayış, ölçme ve deneyde bir örnekliktir.

Standardizasyon: Belirli bir faaliyetle ilgili olarak, ekonomik fayda sağlamak üzere bütün ilgili tarafların yardım ve iş birliği ile belirli kurallar koyma ve bu kuralları uygulama işlemidir. Standardizasyon işlemi ile öncelikli olarak can ve mal güvenliği hedeflenirken aynı zamanda kalitenin alt sınırı tespit edilmek suretiyle belirlenen düzeyin altında mal ve hizmet üretimine izin verilmemektedir.

İşletmelerin ürettiği mal ve hizmetlerin standart olmasının faydaları, üreticiler ve tüketiciler açısından farklılık gösterir.

Üreticiler açısından

- Üretimin belirli plan ve programlara göre yapılmasına yardımcı olur.
- Uygun kalite ve seri imalata imkân sağlar.
- Kayıpları asgariye indirir.
- Verimliliği ve hasılayı artırır.
- Depolamayı ve taşımayı kolaylaştırır, stokların azalmasını sağlar.
- Maliyeti düşürür.

Tüketiciler açısından

- Can ve mal güvenliğini sağlar.
- Karşılaştırma ve seçim kolaylığı artar.
- Fiyat ve kalite yönünden yanılmayı önler.
- Mal ve hizmetlerin ekonomik olmasını sağlar.
- Ruh sağlığını korur, stresi önler.
- Tüketicinin bilinçlenmesinde etkin rol oynar.
- Ürünlerde standardın belirlenmesi ve kalite kontrolünün sağlanmasına yönelik ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Bu kurum ve kuruluşlar aşağıda sıralanmıştır.

1. TSE (Türk Standartları Enstitüsü)
2. ISO (International Organization for Standardization-Uluslararası Standardizasyon Organizasyonu)
3. CE (Conformité Européenne-Avrupa'ya Uygunluk)

1. TSE (Türk Standartları Enstitüsü)

Türkiye’de standardizasyonu sağlamaya yönelik yetkili kurum, Türk Standartları Enstitüsüdür (TSE). TSE’nin görevleri aşağıdaki gibi sıralanabilir

1. Her türlü standardı hazırlamak ve hazırlatmak.
2. Standartlar konusunda her türlü bilimsel ve teknik inceleme ve araştırmalar yap-

mak, yabancı ülkelerdeki benzer çalışmalarını takip etmek, uluslararası standart kurumları ile ilişkiler kurmak ve bunlarla iş birliği yapmak.

3. Standartlara uygun ve kaliteli üretimi teşvik edecek çalışmalar yapmak ve bunlarla ilgili belgeleri düzenlemek.

2. ISO (International Organization For Standardization-Uluslararası Standardizasyon Organizasyonu)

Türkiye’de TSE standartlar konusunda çalışmalarını sürdürürken uluslararası alanda standardizasyonu sağlamak üzere 23 Şubat 1947’de ISO (Uluslararası Standardizasyon Organizasyonu) kurulmuştur. ISO, 135 ülkeden (her ülkeden bir üye olmak ve eşit oy hakkına sahip olmak üzere) ulusal standart kuruluşlarının katılımıyla faaliyetlerini uluslararası mal veya hizmet değişimini hızlandırmak, bilimsel, teknolojik ve ekonomik iş birliğini geliştirmek amacıyla sürdürmektedir.

TSE, ISO’nun üyesi ve Türkiye’deki tek temsilcisidir. ISO’nun yürütmekte olduğu standart hazırlama çalışmalarına TSE bünyesinden veya sanayi sektöründen uzmanlar katılmakta ve katkıda bulunmaktadır. Farklı ülkelerde veya bölgelerde benzer teknolojiler için geliştirilen farklı standartlar zaman zaman “ticaret için teknik engel” olarak kullanılmaktadır. İşte ISO’nun günümüzdeki en önemli işlevi, kalite yönetim standartları ve diğer ürün standartları gibi uluslararası kabul görmüş standartlar hazırlayarak ticaretin önündeki bu tip teknik engelleri ortadan kaldırmaktır.

3. CE (Avrupa’ya Uygunluk-Conformité Européenne)

CE işareti; Avrupa Birliği’nin teknik mevzuat uyuşu çerçevesinde geliştirilen, ürünün asgari güvenlik koşullarına sahip olduğunu gösteren bir uygunluk işaretidir. Bu işaret, kalite güvencesine ilişkin değıildir. Sadece ürünün temel gerekleri olarak tanımlanan; insan sağlığı, can ve mal güvenliği, hayvan ve bitki yaşamı ile sağlığı, çevre, tüketicinin korunması gibi asgari güvenlik koşullarına uygun olduğunu gösteren bir işarettir. Avrupa Birliği’nin teknik mevzuat uyuşu dolayısıyla 1985 yılında benimsediğı “Yeni Yaklaşım Politikası” kapsamındaki yeni yaklaşım direktiflerine konu olan ürünlerin, Avrupa Birliği üyesi ülkelerden herhangi birine girişi için üzerinde CE işareti taşıması zorunludur. CE uygunluk işareti, yeni yaklaşım direktiflerine konu olan ürünlerin AB üyesi ülkelerde serbest dolaşıma çıkabilmesi için bir nevi pasaport işlevi görmektedir. CE işareti, üreticilere ürünlerin bazı standart ve ihtiyaçlara uygunluğunu sağlama yükümlülüğünü verirken kullanıcıların da ürünün temel kalite ve güvenlik standartlarına uyduğunu bilmesini sağlar.

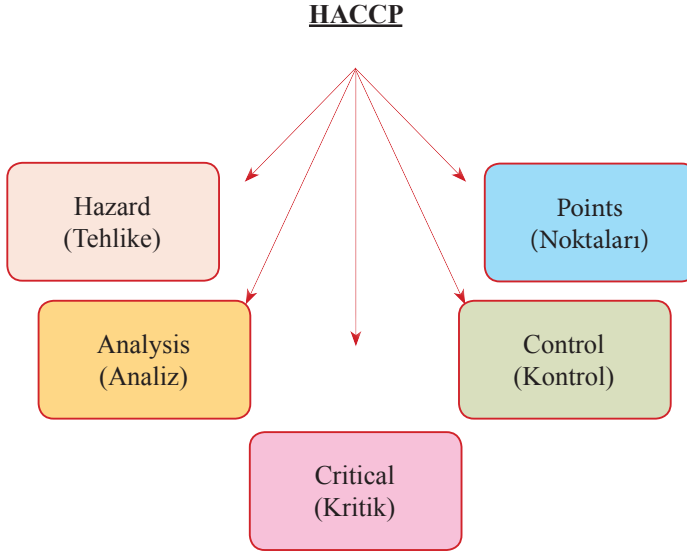

1996 yılı başında AB ile ülkemiz arasında yürürlüğe giren Gümrük Birliği kapsamında Türkiye’de CE işareti süreci üretimin ayrılmaz bir parçası olmuştur.

GIDA GÜVENLİĞİ KONTROL SİSTEMİ

HACCP, güvenilir ürünlerin tüketiciye sunulması amacıyla düzgün işleyen bir sistemin oluşturulması ve korunması temeline dayalı bir gıda güvenliği kavramıdır.

HACCP bir gıda zincirinde; ham madde temini, gıda hazırlama, işleme, üretim, ambalajlama, depolama, nakliye gibi her aşamada ve noktada tehlike analizleri yapar. Gerekli yerlerde kritik kontrol noktalarını belirler. Bu noktaları izleyen herhangi bir problemi henüz oluşmadan önler. Sistemin korunmasını sağlayarak belirli normlara uygun güvenilir gıdaların üretilmesini sağlayan bir gıda güvenliği sistemidir. HACCP, her ölçekteki kuruluşa uygulanabilir.

HACCP prensipleri, Dünya Sağlık Teşkilatı (WHO) içinde yer alan Codex Alimentarius Komisyonu tarafından geliştirilmiştir. Bu sistemde uygulamaların bütün aşamalarında tehlike ve risk analizi yapılır, tehlikeler oluşmadan önlemler alınır. Doğru yapılan bir tehlike analizi, firmanın ürün güvenliğini sağlama ve geliştirmedeki etkinliğini ortaya koyar, dolayısıyla firma için savunma aracı konumundadır. Çünkü günümüzde son ürün analizlerinin gıda güvenliğini garanti etmediği anlaşıldığından müşteriler, tedarikçilerinden uyguladıkları sistemi soracak kadar bilinçlenmiştir. Başarılı bir HACCP uygulaması, iş gücünden yönetime dek her katılım biriminin etkin bir ekip anlayışı içinde olmasını gerektirir.

HAYATIN İÇİNDEN

HAYATI “ÇARESİZLİKLERLE” DOLU BİR ADAMIN ÖYKÜSÜ

7 yaşında babasını kaybetti ve yetim kaldı.

8 yaşında okuldan alındı ve köyde yaşadı.

10 yaşında yüzü kanlar içinde kalacak şekilde, yeni okulundaki hocasından dayak yedi.

17 yaşında hayalindeki okulun istediği bölümü için gerekli not ortalamasını tutturamadı.

24 yaşında tutuklandı, günlerce sorguya çekildi ve iki ay tek başına bir hücrede hapis yattı.

25 yaşında sürgüne gönderildi.

30 yaşında kendisi başka şehirleri düşman elinden kurtarmaya çalışırken doğru şehir düşmanların eline geçti.

30 yaşında amiri onu, kendisinden uzaklaştırmak için onun başka göreve atanmasını sağladı.

Yeni görevinde fiilen işsiz bırakıldı. Aylarca boş kaldı.

37 yaşında komutan olarak yeni atandığı ordu dağıtıldı.

38 yaşında Savunma Bakanı tarafından görevinden atıldı.

38 yaşında kendisi için tutuklama kararı çıkarıldı.

39 yaşında idam cezasına çarptırıldı.

Sonra ne mi oldu?

42 yaşında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı oldu!

Okuduğunuz öykü efsanevi lider Mustafa Kemal Atatürk'e aittir.

Şimdi düşünün, sizin başarılı olmanızı engelleyen ama Atatürk'ün karşısına çıkmamış bir engel var mı?

Başarınızın önündeki engel ne? Kişisel sorunlar, büyük başarıların önünde engel değildir.

Mustafa Kemal, kişisel kurtuluş savaşı ile ülkeyi kurtarma savaşını birlikte götürebilmiştir.

Bilinen bir deyişle ona “Para yok.” dediler, “Bulunur.” dedi; “Düşman çok.” dediler, “Yenilir.” dedi. Sonunda tüm dedikleri oldu. Gençliğe Hitabesi'nde niçin “Vazifeye atılmak için, içinde bulunduğunuz şartların imkân ve şerâitini düşünmeyeceksin.” dediğini sanırım daha iyi anladınız.

Atatürk, başlangıçta tek kişiydi. Her şey, bir insanla başladı. Her şey, bir insanın beyninde başladı. Sonra diğer insanların katılımı ile büyüdü. Amaçlanan sonucun elde edilmesi ile başarıya ulaşıldı.

İnsan İsterse Azmin Zaferi Öyküleri 2

Mümin SEKMAN

Düzenlenmiştir.

I. Aşağıdaki noktalı yerlere verilen sözcüklerden uygun olanını yazınız.

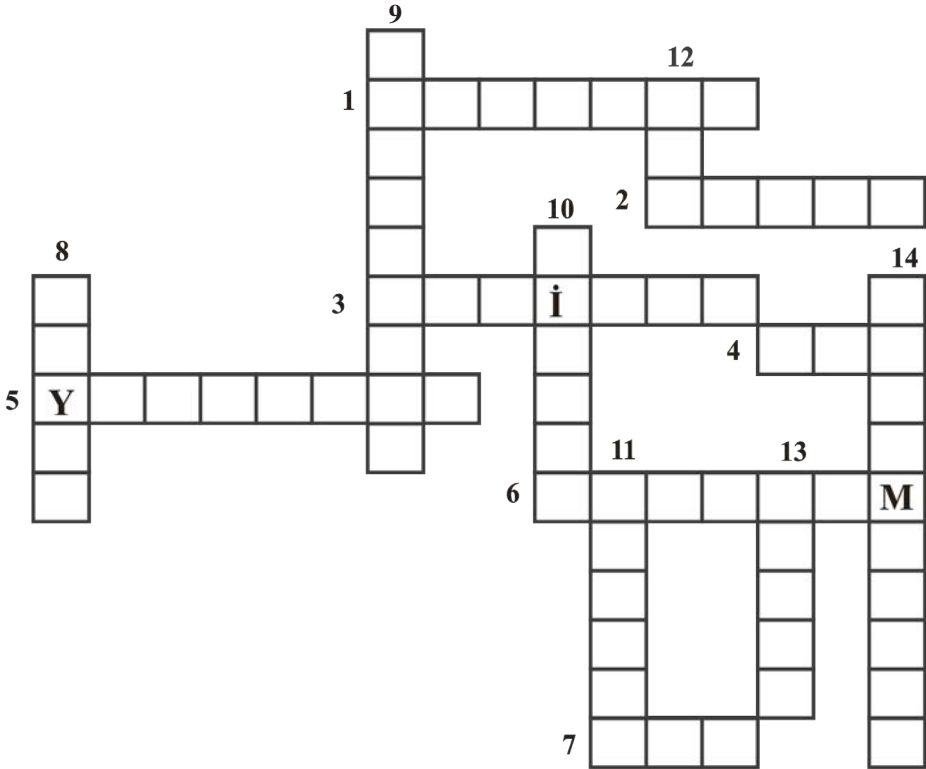
Üretim	İşletme	Verimlilik
Mükellef	Fayda	Rant
	Yönetici	
Mal ve hizmetlerin insan ihtiyaçlarını giderme özelliği	Doğanın üretimden aldığı pay	Üretimde kullanılan çıktıların girdilere oranı
İnsan ihtiyaçlarını gidermek için yapılan her türlü faaliyet	İhtiyaçları karşılamak için mal ve hizmet üretiminin gerçekleştirildiği ekonomik birim	Üzerine vergi borcu düşen kişi

II. Aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

	YARGILAR	D	Y
1	Sermayenin üretimden aldığı paya ücret denir.		
2	Uluslararası ticarete ISO belgesi aranır.		
3	Verimlilik Genel Müdürlüğü, verimliliği arttırmaya yönelik çalışmalar yapar.		
4	Hizmet; üretildiği anda tüketilir, mal gibi depolanamaz.		
5	Üretim faktörleri; doğa, emek, sermaye ve faizdir.		

III. Aşağıda verilen bilgilerden yararlanarak bulmacayı çözünüz.

1. İnsan ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan ekonomik birim.
2. Topluları belli bir amaç doğrultusunda olumlu olarak motive eden kişi.
3. Karşılandığında haz, karşılanmadığında acı ve üzüntü veren duygu.
4. Türkiye’de her türlü standardı hazırlayan ve hazırlatan kuruluşun kısa adı.
5. Riski üstlenmeden mal ve hizmet üretmek için üretim faktörlerini bir araya getiren kişi.
6. Mal ve hizmetlerin kullanımı.
7. Türkiye’de verimlilik konusunda çalışmalar yapan kuruluşun kısa adının tersi.
8. Mal ve hizmetlerin insan ihtiyaçlarını giderme özelliği.
9. Riski kabul eden, kâr elde etmeyi amaçlayan kişi.
10. İnsan ihtiyaçlarını karşılayan maddi olmayan varlıklar.
11. İnsan ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan tüm faaliyetler.
12. İnsan ihtiyaçlarını karşılayan maddi varlıklar.
13. Bir işletmeyi kısmen dahi olsa kendi adına işleten kişi.
14. Kaynakların etkin kullanılması.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

Ünitenin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi anlamak için kendinizi değerlendirilebilirsiniz.

Aşağıdaki ölçütlerden sizin için en uygun olan “Evet, Kısmen, Hayır” seçeneklerinden birini işaretleyiniz.

Değerlendirme sonunda kısmen veya hayır cevaplarınız çoğunluktaysa üniteyi tekrar gözden geçirmelisiniz.

DERECELER

ÖLÇÜTLER	EVET	KISMEN	HAYIR
İşletme kavramını örnekleriyle açıklayabilirim.			
Yönetici ve lider arasındaki farkı açıklayabilirim.			
İhtiyaçları önem sırasına göre sınıflandırabilirim.			
Verimlilik kavramını örnekleriyle açıklayabilirim.			
Üretim faktörlerini sıralayabilirim.			
Mal ve hizmet kavramını örnekleriyle açıklayabilirim.			
Fayda kavramını örnekleriyle açıklayabilirim.			
TSE'nin görevlerini sıralayabilirim.			

2. ÜNİTE

İŞLETMENİN AMAÇLARI VE DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ

1. İşletmenin Amaçları
2. İşletmenin Diğer Bilimlerle İlişkisi

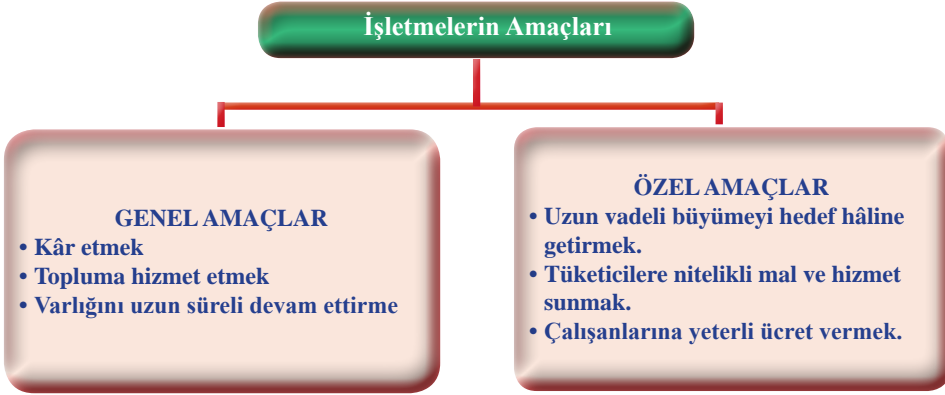
Görsel: 2.1

1. İŞLETMENİN AMAÇLARI

KONUYA BAŞLARKEN

- *İşletmelerin kâr sağlamanın dışında ne tür amaçlara sahip olabileceğini sınıfta tartışınız.*
- *Çevrenizde bulunan işletmelerin amaçlarını araştırarak arkadaşlarınızla paylaşınız.*

İşletmelerin başarılı olması ve doğru kararlar almasında temel şart, işletme kurulurken nelerin yapılacağıının bilinmesidir. Kuruluş aşamasında ve faaliyetleri devam ettiği sürede ileriye dönük amaçların net ve gerçekçi olarak belirlenmesi işletmeler için yaşamsal önemdedir. Amaçlar, işletmenin ulaşmak istediği durumları ifade eder. Bunlar faaliyet alanına, sermaye sahibi olan kişi veya kurumların özelliklerine göre farklılık gösterir. Örneğin devlete ait bir hastanede amaç topluma hizmet etmek iken özel hastanenin öncelikli amacı kâr etmektir. Öncelik sırası farklı olmakla birlikte bütün işletmelerin amaçları, genel ve özel amaçlar olarak gruplandırılır.

1.1. İşletmenin Genel Amaçları

Kâr Etmek: Ticari işletmelerin öncelikli amacı kâr etmektir. Belirli bir faaliyet dönemi sonucunda elde edilen gelirler ile giderler arasındaki olumlu farka kâr, olumsuz farka ise zarar denir. İşletmeler faaliyetlerini sürdürmek, büyüyüp gelişmek için kâr etmek isteyecektir. Bunun yanında devletin işletmelerle ilgili vergi gibi yasal yükümlülüklerini yerine getirmesinde de kâr önemli bir göstergedir. Bazı işletmeler, elde ettikleri kârın belirli bir bölümünü çalışanlarına prim, ikramiye gibi yollarla ödeyerek onları işe

özendirmeyi amaçlar. İşletme mevcut faaliyetlerini devam ettirirken yeni projeler için finans kaynağı olarak da kâra ihtiyaç duyar. Ticari işletmeler, bunun gibi çeşitli sebeplerden kâr etmeyi ön planda tutar.

Topluma Hizmet Etmek: İşletmeler, bir toplum içinde hayatlarını devam ettirirken kâr etmenin yanında topluma hizmet etme amacını da gerçekleştirir. İşletmenin ilk amaçlarından biri de katma değer oluşturmaktır. Örneğin işletme, bünyesinde çalışanlara iş vererek istihdam yaratır. Devlete kârdan vergi ödeyerek toplumun refahını yükseltir. Bütün bunlar topluma katkı sağlar. Belediye, vakıf, dernek ve aşevleri gibi öncelikli amacı topluma hizmet olan işletmelerden de söz edilebilir.

Varlığını devam ettirmek: İşletmeler, sürekli çalışmayı amaçlayarak kurulur. Yok olma ve piyasadan çekilmeyi düşünmez. İşletmenin varlığını devam ettirmesi, kâr etme ve topluma hizmet etme amacı arasında tutarlı bir denge kurmasına bağlıdır. Kısa sürede aşırı miktarda kâr etmek isteyen işletme, ya mal ve hizmeti yüksek fiyattan satacak ya da kalitesiz üretim yaparak maliyeti düşürecektir. Bu da işletmenin kısa vadede kâr etmesini sağlamakla birlikte uzun vadede varlığını devam ettirememesine neden olacaktır.

1.2. İşletmenin Özel Amaçları

Çalışanlarına Yeterli Ücret Vermek, İşletmede İstihdamı Sürekli Kılmak: İşletmenin, çalışanlarına tatmin edici ücret ödemesi onların daha verimli çalışmalarını sağlar. Verimli çalışmalar, kâra katkıda bulunur. Kârlı bir işletmede istihdam sürekli olur ve artış gösterir.

Tüketicilere Nitelikli Mal ve Hizmet Sunmak: İşletme sahibi, tüketicilerin istediği nitelikte mal ve hizmeti sunarak üretmiş olduğu mal ve hizmete talepte bulunmalarını sağlar. Ürünlere olan talep, işletmenin hem kârlılığını hem de varlığını devam ettirmesini etkiler.

Uzun Vadede Büyüme Hedef Hâline Getirmek: İşletme, uzun dönemde en yüksek kâra ulaşmak ister. Bunun nedeni, büyüyerek varlığını devam ettirme arzusudur. Bazı işletmeler, mevcut durumlarını geliştirerek kapasitelerini arttırmayı, farklı alanlarda faaliyet göstermeyi amaç edinebilir. Böylece hem iç hem de uluslararası piyasada etkili ve daha güçlü olur.

1. ETKİNLİK

İşletmenin amaçlarından hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız. Cevaplarınızın doğruluğunu arkadaşlarınızla tartışınız.

1. Sosyal yardımlaşma dernekleri, toplumun ne tür ihtiyaçlarına cevap vermek için kurulmuştur?
2. Bir mobilya mağazasının reklam ve tanıtımlarla daha fazla mobilya satmak istemesinin nedeni sizce ne olabilir?
3. İşletmeler, faaliyetlerine devam edebilmek için neler yapmalıdır?
4. Bir işletmenin kuruluşundan on yıl sonra kapasite ve gelişmişlik düzeyindeki değişiklikler neler olabilir?
5. Tüketiciler, satın alınan ürünlerde genel olarak nelere dikkat ederler?
6. İşletmelerin tüketicilere nitelikli mal ve hizmet sunmaları onlara ne tür katkılar sağlar?
7. İşletmede çalışanlar açısından ücretin önemini değerlendiriniz. Çalışanına yeterli ücret vermeyen işletme için ne gibi olumsuzluklardan bahsedilebilir?
8. TEGV'in (Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı) yaptığı faaliyetlerle topluma sağladığı katkılar nelerdir?

Günümüzde pek çok işletme, kâr etmenin yanı sıra sosyal sorumluluk kavramını da önemsemeye başlamıştır. Bu işletmeler, bazı alanlarda toplumsal fayda amacı güden faaliyetler gerçekleştirmekte ve bu amaçla yeni projeler üretmektedir. Kuruluşlarını yalnız ticarethane olarak görmeyip sosyal sorumluluk bilinciyle eğitim, sağlık, kültür, sanat ve çevre alanında önemli hizmetler vermektedirler.

OKUMA METNİ

İŞ POLİTİKAM

Müşterilerimiz, velinimetimizdir. Müşterilerimiz için değer yaratmak, beklentilerine kalite ve istikrarla karşılık vermek ilk önceliğimizdir. Ürünlerimize sahip çıkmak ve satış sonrasında da müşterilerimizin yanında olmak görevimizdir.

Daima “en iyi” olmak, vazgeçilmez hedefimizdir. Kalite, hizmet, ikmal, hissedarlara sunulan yatırım seçeneklerinde en iyi olmak ve kamuoyunda sahip olduğumuz bu imajı korumak ana hedefimizdir. Bu hedefe ulaşmak üzere faaliyet gösterilen alanlarda

yönetimi üstlenmek ve piyasada lider olmak temel ilkemizdir.

En önemli sermayemiz insan kaynağımızdır. Ürün ve hizmetlerimizin kalitesi çalışanlarımızın kalitesi ile başlar. En iyi personeli ve yetişkin insan gücünü topluluğumuza çekmek ve istihdam etmek, insanımızın yeteneklerinden, gücünden ve yaratıcılığından azami fayda sağlamak, verimliliklerini arttırmak, gelişmelerine imkân tanımak, iş birliği ve dayanışmanın yeşerdiği bir çalışma ortamı yaratmak Koç topluluğunun kuşaklar boyu devamlılığını sağlamak için seçtiğimiz yoldur.

Amacımız, sürekli gelişmek için kaynak yaratmaktır. Hizmetin sürekliliğini sağlamak için gerekli yatırımları gerçekleştirebilmek, küçük ve büyük tasarrufların birleşmesini teşvik etmek üzere sermayenin hakkı olan kârı hissedarlara sağlamak, çalışanlarımızın ve toplumun ekonomik ve sosyal gelişmesine yardımcı olmak adına faaliyetlerden kaynak yaratmak ve tüm kaynakların akılcı kullanımını sağlayarak savurganlığa ödün vermemek ana ilkelerimizdendir.

Üstün iş ahlakı ve dürüst çalışma ilkelerine uymak düsturumuzdur. Tüm ilişkilerimizde adilane, karşılıklı yarar sağlamak amacıyla iyi niyet ve anlayışla davranmak, yasalara ve ahlak kurallarına daima uymak ilkemizdir. Bugünün insanına ve gelecek kuşaklara karşı sorumluluklarımızı yerine getirmek, öncüsü olduğumuz ve vazgeçemeyeceğimiz diğer bir temel ilkemizdir. Türkiye ve dünya için çevre koruma bilinciyle davranmak ve bu bilinci yaymak görevimizdir. Gücümüzü aldığımız Türk ekonomisine güç katmayı hedef alırız.

Vehbi KOÇ

(www.koc.com.tr sitesinden düzenlenmiştir.)

2. ETKİNLİK

Okuma metninde verilen hedef ve ilkeler doğrultusunda tespit ettiğiniz olumlu ve eksik noktaları arkadaşlarınızla tartışınız.

OLUMLU NOKTALAR

EKSİK NOKTALAR

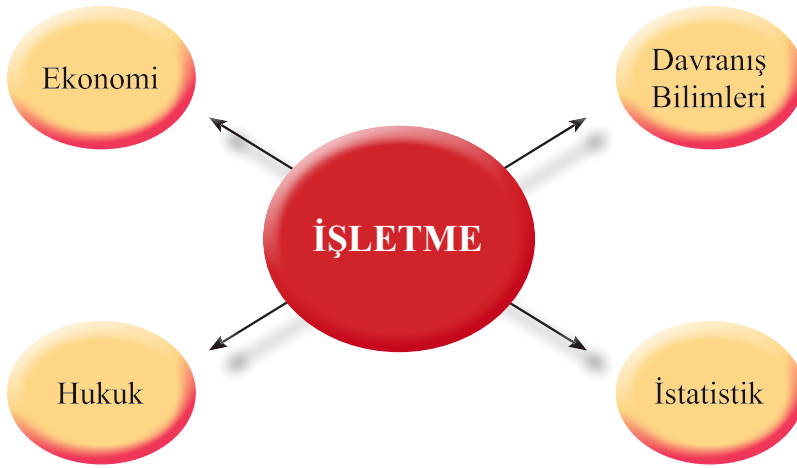

---

2. İŞLETMENİN DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ

KONUYA BAŞLARKEN

- *Psikoloji, ekonomi ve sosyoloji bilimlerinin konuları nelerdir? Araştırınız.*
- *İşletmeler neyi, ne kadar ve kime üreteceklerine karar verirken hangi bilimlerden yararlanır? Tartışınız.*
- *İşletmeler, gerek çalışanlarıyla gerekse diğer işletmelerle olan ilişkilerinde sorumlulukları ve hakları ile ilgili hangi bilim dalından yararlanabilir? Araştırınız.*

Şekil 2.1: İşletmenin diğer bilimlerle ilişkisi

2.1. İşletme Biliminin Ekonomi Bilimi ile İlişkisi

Ekonomi bilimi, ekonomik olayların genel yapısını ve insan gruplarının ekonomik problemlerini konu edinir. İşletme bilimi ise teknik bir birim olan işletmeyi ele alarak yönetim ve faaliyet sorunlarıyla ilgilenir. Ekonomi biliminin geliştirdiği yeni yöntem ve bilgilerin çoğu, aynı zamanda işletme yönetiminde de kullanılır.

Ekonomi ile işletme bilimi, çoğu kez birbirlerini tamamlar. İşletme yöneticileri, var olan yakın ve uzak gelecekteki ekonomik koşulları değerlendirmelidirler. İşletme içi sorunlar, işletme dışı ilişkiler, dikkate alınmaksızın çözümlenemez. Bunun için ekonominin araçlarından yararlanılır. Öte yandan ekonomistler tahminler yaparken yalnız insanların değil işletmelerin de belirli koşullarda nasıl davranacaklarını göz önüne almalıdır. Örneğin ekonomist, faiz oranlarındaki bir yükselişin fiyatlar üzerindeki etkisini tahmine çalışırken işletme yöneticileri de büyüme programlarını hangi ölçüde etkileyeceğini tahmin etmelidir.

3. ETKİNLİK

Aşağıda ekonomi-işletme bilimlerinin ilişkisi özetlenmiştir. Metinden hareketle aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

İLİŞKİLENDİRME

İşletmenin ekonomi bilimi ile ilişkisi hakkında ayrıntılı bilgileri Ekonomi ve Girişimcilik derslerinizdeki ilgili konulardan bulabilirsiniz.

EKONOMİ

Kıt kaynaklarla sınırsız insan ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağını inceler.

Kıt kaynakların etkin kullanımını araştırır.

Ekonomik hayatın bütününcü inceler.

Ekonomik büyüme, kriz, enflasyon gibi pek çok ekonomik olay hakkında analizler yapar.

İŞLETME

Sınırsız insan ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır.

Talebe göre ihtiyaç duyulan ürünler için kıt kaynakları etkin kullanır.

İşletmeyi ilgilendiren sorunlarla ilgilenir.

İşletme, ekonominin bu alandaki analizlerinden faydalanarak mal ve hizmet üretimini planlar.

- İşletme, faaliyette bulunurken mevcut kaynaklarını etkin bir şekilde kullanmalıdır. ( )
İşletme, kıt kaynakların kullanımında ekonominin analizlerinden yararlanır. ....( )
Orta büyüklükteki bir işletmenin kaynak problemi yoktur. ....( )
İhracatla ilgili problemlerin ekonomi bilimi tarafından analiz edilmesinin işletmelerle bir faydası yoktur. ....( )
İşletmeler, ürettikleri mal veya hizmetlerin fiyatlarını belirlerken ekonomi biliminden yararlanır. .... ( )

2.2. İşletme Biliminin Davranış Bilimleri ile İlişkisi

Davranış bilimlerinin konusu, insan ve toplumdur. İnsan, toplumsal bir varlık olarak pek çok davranış sergiler. Bu davranışları sergilerken tercihlerini ve eğilimlerini de belli eder. Davranış bilimleri, insanların bu tercih ve eğilimlerini inceler; insan davranışlarını psikoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji ve antropoloji biliminin ışığında ele alır; anlamaya ve anlamlandırmaya çalışır. Bir işletmeyi diğer işletmelerden ayıran en önemli unsur, sahip olduğu insan kaynaklarıdır. Bu nedenle insan unsurunun işletme içindeki işlev ve öneminin çok iyi bilinmesi gerekir. İnsan, işletmeyi kuran, yöneten, çalışan ve ürettiği mal ve hizmetlerin alıcısı olan kişidir. İnsan unsuru olmadan bir işletmenin varlığı, üretim gücü ve ürettiği ile varlığını sürdürme olanağından söz edilemez. Bu gerçeğin farkında olan işletme yöneticileri, insanı çeşitli boyutlarıyla inceleyip davranışlarını

anlamaya çalışan davranış bilimlerine büyük ilgi göstermektedir. İşletmeler, hem üretim hem tüketim aşamasında insanlarla etkileşim hâlinindedir. İşletmeler, davranış bilimlerinin konusu olan insanın tercih, beklenti, öncelik ve ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde mal ve hizmet üretir. Dolayısıyla işletmenin üretimde satış ve tedarikte insanla ilgileniyor olması başka bir deyişle konusunun insan olması beraberinde davranış bilimleri ile yakın ilişkide olduğunu gösterir.

4. ETKİNLİK

Davranış bilimleri, aşağıda belirtilen işletmecilik ile ilgili problemlerin hangilerine çözümler üretir? İşaretleyiniz.

- ( ) İş şartlarından şikâyetler
- ( ) Verginin zamanında ödenmemesinden doğan gecikme zammı ödemesi
- ( ) Çalışanların yöneticileri ile çatışmaları
- ( ) Sel baskını nedeniyle ürünün tarlada kalması
- ( ) Çalışanların işe olan ilgilerinin azalması
- ( ) İş kazası geçiren bir çalışanın sigortadan alacağı parayı zamanında tahsil edememesi

5. ETKİNLİK

Aşağıdaki konuşma metni, bir gofret fabrikasında çalışan işçi ile ustabaşı arasında geçmektedir.

İşçi: Efendim, yarın öğleden sonra iki saatlik izin istiyorum, mümkünse!

Ustabaşı: Ne oldu, ne var?

İşçi: Yarın benim çocuğun veli toplantısı var efendim.

Ustabaşı: Annesi gitsin. Bizim işimiz var. Siparişleri yetiştirmemiz lazım. Keşke, bunu bir gün önceden değil de geçen hafta söyleseydin!

İşçi: Annesi hasta, hastanede yatıyor. Okuldan da kâğıt yeni gelmiş, efendim.

Ustabaşı: İzin vermem mümkün değil. Okula daha sonra gider, öğretmenlerinden de çocuğun durumunu öğrenirsin.

İşçi: Ama efendim!

Ustabaşı: Tamam, konu kapanmıştır.

.....

İLİŞKİLENDİRME
İşletmenin davranış bilimleriyle ilişkisi hakkında ayrıntılı bilgileri Psikoloji ve Sosyoloji derslerinizdeki ilgili konulardan bulabilirsiniz.

Bu konuşma çözümsüz bir noktaya geldiğinden durum insan kaynakları müdürüne iletilir. Siz, insan kaynakları müdürü olsaydınız bu sorunu nasıl çözümlerdiniz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

PERFORMANS GÖREVİ

Çevrenizde bulunan avukat, mali müşavir veya herhangi bir hukukçu ile röportaj yaparak bir işletmenin, hangi kanunlarla ve hukukun hangi dallarıyla ne tür bir ilişki içerisinde olabileceğini araştırınız. Röportaj sonuçlarınızı özetleyerek sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.3. İşletme Biliminin Hukuk Bilimi ile İlişkisi

Toplum yaşamını, devletin yaptırım gücü ile düzenleyen kurallar bütününe, hukuk kuralları denir. Toplumdaki ilişkileri düzenleyen kural veya normları bir bütün olarak kapsayan kavramlar; örf, âdet, gelenek, din ve hukuktur. Hukuku, diğer kurallardan veya normlardan ayıran temel özellik, yaptırımlarının yazılı olmasıdır. Hukuk kuralları ile yaptırımlar, insan ve kurumların toplumda adil bir şekilde yaşamalarını güvence altına alır. Hukukun önünde herkes eşittir. Kimseye bulunduğu konum ve durumdan dolayı ayrıcalık tanınmaz.

Toplumun en dinamik kesimini oluşturan işletmelerle hukuk kuralları arasında sürekli bir ilişkinin varlığı söz konusudur. İşletmeler, faaliyetlerini devletin koyduğu yasa, tüzük ve yönetmeliklerle uyum içinde yürütmek durumundadır. Çevrelerindeki insanlarla ve diğer işletmelerle ilişkileri, hukuk kuralları içerisinde düzenlenir. Çalışanları, müşterileri, tedarikçileri veya rakipleriyle zaman zaman ortaya çıkan sorunları, hukuk aracılığıyla çözüme kavuşturur. Örneğin işten ayrılan bir çalışana ödenecek tazminatla ilgili ortaya çıkan sorun, hukuk tarafından çözüme kavuşturulur. Aynı zamanda işletmenin başka kuruluşlarla da sorunları olabilir. Bir işletmenin başka bir kuruluşun patentini aldığı ürünü taklit etmesi buna örnek olabilir. İşletmeler; Borçlar Hukuku, İş Hukuku, Ticaret Hukuku, Vergi Hukuku, Ceza Hukuku, İcra ve İflas Hukuku gibi hukuk biliminin pek çok dalıyla yakın bir ilişki içindedir. Hukuk kurallarının egemen olmadığı bir ortamda işletmelerin yaşama ve gelişmelerinin mümkün olamayacağı söylenebilir.

6. ETKİNLİK

Unlu mamuller üretmek üzere ABC ticaret işletmesinin kurulmasına karar veriliyor. İşletme, kuruluş aşamasında ilgili kanun ve yönetmeliklerde belirtilen yasal yükümlüklerini (ticaret siciline kaydolmak, çalışma ruhsatı ve vergi levhası almak, işletmeyi ve çalışanları ilgili kurum ve kuruluşlara bildirmek vb.) yerine getiriyor. ABC İşletmesi, kuruluş işlemlerini ve gerekli bildirimlerini tamamladıktan sonra işe başlıyor. İşletme, çalışanları ile iş akdini (iş anlaşması) düzenleyerek çalışanlarını, süresi içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildiriyor. Kendisini ve çalışanlarını korumak, cana veya mala gelebilecek zararların giderilmesi aynı zamanda bu zarar ve hasarların maddi olarak karşılanabilmesi için bir sigorta şirketi ile görüşerek gerekli sigorta işlemlerini de yaptırıyor. Finansman konusu ile ilgili olarak da devamlı çalıştığı banka ile görüşüp çek karnesi alıyor. Ödemelerde nakdin yanı sıra çek, bono, poliçe gibi ödeme araçlarından da faydalanabileceği için bu ödeme araçlarını da temin ediyor. Gerekli bütün hazırlıklarını tamamladıktan sonra üretime başlıyor. ABC Unlu Mamuller Ticaret İşletmesinin faaliyetlerini gerçekleştirirken iş ilişkilerinde bulunduğu diğer işletmelerden aldığı çeklerden bazıları karşılıksız çıkıyor, alacaklarını zamanında tahsil edemediğinden zor durumda kalıyor.

ABC Ticaret İşletmesinin karşılıksız çıkan çekleri ve alacaklarını zamanında tahsil edememesi ile ilgili hukuktan nasıl yararlanabileceğini araştırınız. Araştırma sonuçlarınızı defterinize özetleyiniz.

2.4. İşletme Biliminin İstatistik Bilimi ile İlişkisi

İstatistik; verilerin toplanması, organize edilmesi, özetlenmesi, sunulması ve bu verilerden bir sonuca varılması için kullanılan yöntemlerdir. İstatistik bilimi, günlük hayatın her alanında kullanılmakta ve diğer bütün bilim dallarına da yardımcı olmaktadır. İstatistik verilerin kullanımı işletmelerde kuruluş yerinin seçimi ile başlar. İşletmenin tüm faaliyetlerinde özellikle planlama ve karar alma süreçlerinde yöneticilerine veya sahiplerine yol gösterir. İşletmeler; talep, faiz, fiyat, stok, üretim ve iş gören ihtiyacında meydana gelen değişikliklerin yakından izlenmesi ve karşılaşılan sorunların zamanında ve sağlıklı çözümlere kavuşturulabilmesi için istatistik yöntem ve tekniklerinden yararlanır. Günümüzde bilgi teknolojilerinin hızla gelişme kaydetmesi, işletmelerin istatistik yöntemlerini daha fazla kullanmaları ihtiyacını çıkarmıştır. İşletmelerde istatistiğin kullanım alanlarına verilebilecek örnekler aşağıda sıralanmıştır.

- Çalışanların verimliliklerinin aylık ve günlük bazda çıkarılması,
- İş kazalarının istatistiğinin tutulması ve günün hangi saatlerinde daha yoğun bir şekilde yaşandığının belirlenmesi,
- Pazar araştırmalarında tüketici tercihlerinin ortaya koyulması,

- Makinelerin verimliliklerinin veya üretim miktarlarının kontrol altında tutulması,
- Tüketici tercihlerinin hangi faktörlerden etkilendiğinin belirlenmesi,
- Motivasyon düzeyinin tespit edilmesi,
- Reklam ve promosyon çalışmalarının satışlar üzerindeki etkisinin belirlenmesi,
- Genel giderlerin veya satışların bazı işletme verilerine oranlanmasının sağlanması,
- İşletmenin finansal yapısının analiz edilmesi.

İşletmelerde etkili bir denetim sisteminin kurulup çalıştırılmasında, işletmenin hangi noktada bulunduğu araştırılmasında ve geleceğe yönelik gözlem ve analizlerin yapılmasında istatistik yöntemleri yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Görsel: 2.2

7. ETKİNLİK

Aşağıdaki verilerle istenilenleri sırasıyla cevaplayınız.

Bir işletmenin borçları 500.000,00 TL, alacakları ise 1.500.000,00 TL'dir. İşletme, borçlarının alacaklarına oranının %50'yi aşmamasına özen göstermektedir. İşletme bu borç-alacak dengesinde kararına uyabilmiş midir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Aynı işletmenin 1.500.000,00 TL'lik alacağının %20' sinin tahsili, imkânsız hâle gelmiştir. Bu durumda işletme %50 şartına uyabilmiş midir?

.....
.....
.....

Aynı işletmede satılan ürünlerin dağılımı, fiyatlarıyla birlikte aşağıdaki gibidir. A kalite çelik kapı, üretimin %50'sini oluşturmaktadır. Bu kapının fiyatı 800,00 TL'dir. B kalite çelik kapı, üretimin %40'ını oluşturmaktadır. Bu kapının fiyatı 400,00 TL'dir. C kalite çelik kapı, üretimin %10'unu oluşturmaktadır. Bu kapının fiyatı 340,00 TL'dir.

Bu işletmenin toplam satışının 3.400.000,00 TL olduğu varsayımıyla hangi üründen kaç adet üretilip sattığını hesaplayınız.

OKUMA METNİ

PAHALI SİMİT

Kişinin kendi kazandığı para, ona çok kıymetli gelir. Hiç unutmuyorum, ilkokul yıllarında mahallemizde bir "simit satma" merakı başlamıştı. Bu rüzgârdan ben de etkilenmiştim. Anneme:

-Anne ben de simit satıp para kazanacağım, demiştim.

Annem biraz düşünüp:

-Tamam oğlum sat, diye karşılık vermişti. İzin kolay olmuştu. Hemen simit fırınında soluğu almıştım. Büyük bir gururla elli tane simit istiyorum, demiştim. Bu iş, o kadar zor olmamıştı. Kendime güvenim de gelmişti.

Şimdi sıra, en zor bölümdeydi. Simitleri nasıl satacaktım? Evden çıkıp akşama kadar dolaşmıştım, ayaklarıma kara sular inmişti. Simitleri satmış ama ben de bitmiştim. Tekrar fırına uğrayarak anaparayı verdim. Kazancımı alarak eve döndüm. Annem beni kapıda karşıladı. Bana:

-Turgay, şu kazandığın parayı verir misin? dedi. İki ekmek alacağım. Beynimden vurulmuşa dönmüştüm. Nasıl olurdu bu? Akşama kadar, sokak sokak gezmiş ve para kazanmıştım. Annem bunu benden nasıl isteyebilirdi?

-Başka bir deyişle anne, sen bu kazandığım parayı mı istiyorsun?

-Elbette oğlum, baban para bırakmayı unutmuş. Sen, nasıl olsa kazandın. Hem senden sadece iki ekmek parası istiyorum!

İyice hiddetlenmiştim. Anneme:

-Ben kazandım bunu! Hem hangi zorluklarla kazandığımı biliyor musun? "Ayaklarıma kara sular indi!", dediğimi bugün gibi hatırlıyorum.

İstemeyerek de olsa iki ekmek parası verdim. Verdim; ama içimden büyük bir parçanın koptuğunu hissettim.

Hâlbuki babam, hiç bıkmadan bir ömür boyu bize bakmıştı. Hem de yüzünü hiç ekşitmeden...

Ya annem? Hakkını ödeyebilir miyim onun? Bizi hayata getirmesi, bin bir güçlükle besleyip büyütmesi, uykusuz geceleri...

Sabah uyandığımda yanımda iki ekmek parası vardı. Yanağımda ise annemin yeni kondurduğu öpücüğün sıcaklığı.

Bunun ne demek olduğunu baba olunca biraz daha iyi anladım.

Turgay YALANIZ

Enfes Öyküler (Düzenlenmiştir.)

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

I. Aşağıdaki noktalı yerlere verilen sözcüklerden uygun olanını yazınız.

Davranış bilimleri

Topluma hizmet

İstatistik bilimi

Kâr etme amacı

Büyümeyi hedeflemek

Hukuk bilimi

Ekonomi bilimi

Tüketiciyi Koruma
Derneğinin amacı

İşletmenin
kapasitesini artırmak
istemesi

İşletmenin
kaynaklarını verimli
kullanmasında
yararlanabileceği bilim

İşletmenin maliyetlerini
düşürme çabası

İşletmenin geçen seneki üretim
miktarı ile bu seneki üretim miktarını
karşılaştırırken yararlandığı bilim

II. Aşağıdaki cümlelerin karşılıklarına yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

	Yargılar	D	Y
1	Bütün işletmelerin ilk ve tek amacı kâr etmektir.		
2	Toplumu düzenleyen kuralların hepsi hukuk kuralları olarak adlandırılır.		
3	Bir sonuç çıkarmak için verileri yöntemli bir şekilde toplayıp sayı olarak belirtme işine istatistik denir.		
4	İşletme bilimi ve ekonomi bilimi, kıt kaynakların etkin kullanımını ile ilgilenir.		
5	Personeline yeterli ücret vermek, işletmenin amaçlarından biridir.		

III. Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun sözcükleri getirerek ifadeyi tamamlayınız.

1. Ticari işletmelerin öncelikli amacı, ... elde etmektir.
2. Belediye, vakıf ve dernekler ile aşevleri gibi işletmelerin öncelikli amacı, ...tir.
3. Tüketici tercih ve eğilimlerini belirlerken işletmeler, ... bilimlerinden yararlanır.
4. İşletme yöneticilerine planlama ve karar alma süreçlerinde ..... bilimi yardımcı olur.
5. İşletmenin varlığını devam ettirmek istemesi, ... biridir.

IV. Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi kâr etmek için kurulan işletmedir?
A) Aşevi B) Belediye C) Dernek D) Vakıf E) Otomobil fabrikası
2. İşletmenin bir sonraki ay yapacağı üretim miktarını belirleme konusunda yararlanabileceği bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?
A) Ekonomi B) Psikoloji C) İstatistik D) Hukuk E) Sosyoloji
3. Aşağıda verilenlerden hangisi işletmenin genel amaçlarındandır?
A) Topluma hizmet etmek
B) Uzun vadede büyümeyi hedeflemek
C) Nitelikli mal ve hizmet sunmak
D) Personeline yeterli ücret vermek
E) Miras bırakmak

4. İşletme, mal ve hizmet üretirken kaynakları etkin ve verimli kullanma konusunda aşağıdaki bilimlerin hangisinden yararlanmaktadır?

- A) Hukuk B) İstatistik C) Sosyoloji
D) Ekonomi E) Psikoloji

5. Ticari bir işletmenin kurulup çalışmaya başlamasının nedenleri arasında aşağıdakilerden hangisi ilk sırayı alır?

- A) Saygınlık B) Kâr etme C) Sosyal sorumluluk
D) İşsizliğin azaltılması E) Kaliteli mal ve hizmet üretmek

V. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Bir işletme kurduğunuzu varsayarak işletmenin amaçlarının neler olabileceğini sıralayınız.
2. Kâr amacı gütmeyen sosyal hayata ve topluma katkıda bulunabilecek ne tür bir işletme kurabilirsiniz? Açıklayınız.
3. İşletmenin ekonomi ile ilişkisini açıklayınız.
4. İşveren ve çalışanları düşünerek işletmenin davranış bilimleri ile ilişkisi hakkında bilgi veriniz.
5. İşletmenin istatistik biliminden hangi alanlarda, nasıl yararlanabileceğini ifade ediniz.
6. İşletme ile hukuk arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

VI. Aşağıdaki kavramlar bulmacada yatay, dikey, çapraz ve tersten verilmiştir.

Bunları bularak işaretleyiniz.

EKONOMİ
KÂR
SOSYAL FAYDA
İSTATİSTİK
ANTROPOLOJİ
HUKUK
SOSYOLOJİ
PSİKOLOJİ
AVUKAT
TÜİK
İŞLETME
POLİÇE
REKLAM
PROMOSYON
DİN
GELENEK
ÖRF
KIT KAYNAK

L	A	B	E	K	O	N	O	M	İ	T	F	K	Ş	Ü
M	N	Ö	Ç	U	J	R	Ö	I	C	T	A	F	T	F
N	T	R	J	K	E	N	E	L	E	G	K	H	A	T
J	R	F	İ	U	İ	J	O	L	O	Y	S	O	S	P
İ	O	D	Ü	H	K	U	M	İ	M	İ	A	Ç	J	İ
Ö	P	A	V	R	R	E	K	L	A	M	N	D	K	A
S	O	S	Y	A	L	F	A	Y	D	A	F	İ	İ	K
Ö	L	K	K	Ç	S	A	V	U	K	A	T	N	Ü	A
F	O	R	I	M	A	B	A	C	E	S	R	U	T	N
N	J	I	L	Ç	V	U	H	A	İ	J	F	A	Y	Y
A	İ	E	Ç	İ	L	O	P	T	J	İ	Ö	M	İ	A
T	J	B	J	T	E	M	A	V	A	K	F	I	M	K
I	R	İ	Ş	L	E	T	M	E	N	R	S	A	K	T
P	R	O	M	O	S	Y	O	N	N	A	I	M	Â	I
İ	L	P	S	İ	K	O	L	O	J	İ	M	U	R	K

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

İşletme ile ilgili kavramlar ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi değerlendirebilirsiniz.

Bunu yapabilmek için aşağıdaki “Evet”, “Kısmen”, “Hayır” ölçütlerinden size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz. Değerlendirme sonunda “Kısmen” veya “Hayır” cevaplarınız çoğunluktaysa üniteyi tekrar gözden geçirmelisiniz.

DERECELER

ÖLÇÜTLER	EVET	KISMEN	HAYIR
İşletmenin genel amaçlarını sıralayabilirim.			
İşletmenin özel amaçlarını sıralayabilirim.			
İşletmenin ekonomi ile ilişkisini açıklayabilirim.			
İşletmenin davranış bilimleri ile ilişkisini açıklayabilirim.			
İşletmenin hukuk bilimi ile ilişkisini açıklayabilirim.			
İşletmenin istatistik bilimi ile ilişkisini açıklayabilirim.			

3. ÜNİTE

İŞLETME TÜRLERİ

1. Üretilen Mal ve Hizmet Çeşidine Göre İşletmeler
2. Sermayelerine Göre İşletmeler
3. Hukuksal Yönden İşletmeler
4. Amaçlarına Göre İşletmeler

Görsel: 3.1

KONUYA BAŞLARKEN

- *Tarım sektörü ile sanayi sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin başarısını etkileyebilecek temel faktörler neler olabilir? Tartışınız.*
- *İşletmelerin sanayi, hizmet ve tarım işletmesi olarak sınıflandırılmasındaki ölçütlerin neler olabileceğini tartışınız.*
- *Soba üreten bir fabrika ile bir oteli ürettiği mal veya hizmetler yönünden karşılaştırınız. İşletmenin yapısı ve işleyişi açısından farklılıklar ortaya çıkar mı? Tartışınız.*

İşletmeleri, ekonomideki işlevlerine ve yöneldikleri amaçlara göre değişik biçimlerde sınıflandırmak mümkündür. İşletmelerin sınıflandırılması bilimsel bir şekilde ele alınıp incelenmesi ve özelliklerinin daha yakından tanınıp sorunlarına sağlıklı ve tutarlı çözümler üretilmesini sağlar. Bunun yanı sıra sınıflandırma işletmelerin çalışma konularını ve içinde buldukları üretim dallarını da gösterir. İşletmeler, literatürde farklı sınıflandırılrsa da genel olarak üretilen mal ve hizmet çeşidi yönünden sanayi, hizmet ve tarım işletmeleri olarak üçe ayrılır.

1.1. Sanayi Sektöründeki İşletmeler

Ham maddelerin veya yarı işlenmiş maddelerin kullanıma hazır hâle getirilmesine **sanayi** denir. Sanayi, ülkelerin gelişmesinde önemli bir aşamadır. Çünkü gelişmiş ülkeler, zenginliklerinin önemli bir kısmını sanayileşme ile sağlamışlardır. Üretim sürecinde kullanılan ham madde veya malzemeleri fiziksel ya da kimyasal yönden değişikliğe uğratarak yeni bir ürüne dönüştüren sanayi işletmelerine mobilya, tekstil, konfeksiyon, kâğıt, kimya, çimento, demir-çelik, dayanıklı tüketim malları, cam, madencilik, otomotiv vb. örnek olarak verilebilir. Sanayi işletmelerinde faaliyetlerin yoğunlaştığı alan genellikle fabrikalardır. Sanayi işletmelerinin başlıca özellikleri aşağıda sıralanmıştır.

- Ham madde ve malzemeleri kullanarak yeni bir ürün oluşturur.
- Faaliyetler, çoğunlukla fabrikalarda yoğunlaşır.
- Üretim, çoğunlukla gelişmiş tekniklerle gerçekleştirilir.
- Üretim sürecinde kullanılan girdiler, fiziksel ya da kimyasal yönden değişikliğe uğrar.
- Üretim, genellikle seri imalat şeklinde gerçekleştirilir.

5. ETKİNLİK

Sanayi sektöründeki işletmelerin genel özelliklerini dikkate alarak bir ülkedeki sanayi işletmelerinin sayısının artmasının sonuçlarının neler olabileceğini arkadaşlarınızla tartışınız. Ulaştığınız sonuçları birkaç madde hâlinde sıralayınız.

1. ....
2. ....
3. ....

1.2. Hizmet Sektöründeki İşletmeler

Başkalarının ihtiyacını karşılamak üzere hizmet üreten işletmelerdir. Bu işletmeler, hizmet üretmek için üretim faktörlerini bir araya getirir. Hizmet, ticari mal gibi elle tutulup gözle görülebilen bir çıktı değildir. Bu işletmelerin tüketiciler için sunduğu hizmetler, depolanamaz ve taşınmaz. Hizmet, üretildiği anda tüketilir. Üretimle tüketim birbirinden ayrılmaz. Örneğin bir sigorta şirketinin müşterileri için verdiği sigorta hizmeti, doktorun hastalarına verdiği sağlık hizmeti, öğretmenin öğrencilerine verdiği eğitim hizmeti bekletilmeden tüketilir. Oysa bir tekstil fabrikasının ürettiği ürünlerin hepsinin, üretildiği anda tüketilmesi beklenemez. Ürünlerin bir kısmı, uygun şartlarda depolarda bekletilir. İhtiyaç duyuldukça depolardaki ürünler satışa sunulur. Hizmet işletmelerinin üretmiş olduğu çıktılarının fiziksel varlığından söz edilemediğinden tüketicilerin hizmetin tüketimi ile elde ettikleri faydayı ölçmek, ürünlere göre daha zordur. Marketten satın alınan gıda maddelerinin tüketilmesi sonucunda ortaya çıkan faydanın ölçülmesi ile bir tercüme bürosunun faaliyetleri sonucunda elde edilen faydanın ölçümü de birbirinden farklıdır. Hizmet işletmelerinin başlıca özellikleri aşağıdaki gibidir.

- Hizmet, fiziksel olarak boyutlandırılmaz ve tanımlanamaz.
- Hizmet depolanamaz, hizmetin geri kazanımı mümkün değildir.
- Hizmet, üretildiği yerde tüketilir.
- Hizmet, insan davranışları ile yönlendirilen bir dizi faaliyetten oluşur.
- Hizmet, bir eşya veya nesne gibi test ve muayene edilemez.
- Hizmet, talebe bağlı olarak verilir.
- Üretilen ürünlerin fiziksel özelliği yoktur ve faydası kişiden kişiye değişir.

Hizmet işletmeleri çalışma konularına göre aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir.

Konaklama hizmetleri: Otel, pansiyon, motel vb.

Eğlence hizmetleri: Tiyatro, sinema, lunapark vb.

Bakım hizmetleri: Kuaför, kuru temizleme, çocuk kreşleri vb.

Özel sağlık hizmetleri: Özel hastaneler, kaplıcalar vb.

Özel öğretim ve eğitim hizmetleri: Etüt merkezleri, özel okullar vb.

Danışmanlık hizmetleri: Mali müşavirlik ve avukatlık büroları vb.

Sigorta ve finansal hizmetler: Sigorta şirketleri, bankalar vb.

Taşıma ve iletişim hizmetleri: Taşıma ve nakliye şirketleri, özel GSM şirketleri vb.

Ticaret kesiminde çalışan toptancı ve perakendeciler; depolama, ticaret, elektrik, su ve hava gazı işletmeleri, ham madde üretimi ile ilgilenmedikleri gibi tüketicilere veya diğer üreticilere satmak için ham maddeleri taşınabilir mallara dönüştürme işiyle de ilgilenmezler. Dolayısıyla bu tür işletmeler de hizmet işletmeleri içinde ele alınır.

2. ETKİNLİK

Hizmet ve sanayi işletmelerinin özelliklerini dikkate alarak aralarındaki farklılıklardan önemli gördüğünüz üç tanesini sıralayınız.

1. ....
2. ....
3. ....

3. ETKİNLİK

Faydalandığımız hizmet işletmelerini düşünerek bunları öncelik sırasına göre listeleyiniz.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

4. ETKİNLİK

Bir giyim firmasının ürettiği giysileri kendi açtığı mağazalarda satması, bu işletmenin sanayi işletmesi mi hizmet işletmesi mi olduğunu gösterir? Tartışınız.

1.3. Tarım Sektöründeki İşletmeler

Tarım ve hayvancılık sektöründe faaliyet gösteren, tarımsal ve hayvansal ürünleri işleyen ve üreten işletmelerdir. Buğday, mısır, balık, sebze, meyve, süt ve süt ürünleri üreten işletmeler tarım işletmelerine örnek verilebilir.

Bu işletmelerin elde ettiği tarımsal veya hayvansal ürünleri, ham madde olarak kullanan tarıma dayalı endüstriler de bulunur. Bu işletmeler, tarım ürünlerini işleyerek daha farklı ürünlere dönüştürür. Örneğin sebzeyi alıp konserve yapan konserve fabrikası, meyveden meyve suyu üreten meyve suyu fabrikası, domatesten salça, süttten peynir, yoğurt, dondurma üreten fabrikalar tarıma dayalı işletmeler olarak sayılabilir. Tarım işletmelerinin özelliği, faaliyet konusunun tarımsal veya hayvansal ürünler olmasıdır. Sanayi işletmeleri için önemli olan ise girdilerin çıktılara dönüştürülmesidir.

Tarım işletmelerinin genel anlamda özellikleri aşağıda sıralanmıştır.

- Tarım işletmeleri, çoğunlukla güneş, yağmur gibi doğa koşullarından yararlanır.
- Üretilen ürünler genellikle gıda sektörüne yöneliktir.
- Sermaye büyüklüğü açısından ekonominin diğer sektörlerine göre daha az sermaye ile çalışmaktadır.
- Tarım işletmelerinde yabancı sermaye kullanım oranı düşüktür.

5. ETKİNLİK

Yumurta ve hayvan yemi üretiminin, tarım işletmeleri kapsamına girip girmeyeceğini tartışınız.

6. ETKİNLİK

Aşağıdaki sektörlerde faaliyet gösteren işletmelerin kendine özgü özelliklerinden ikişer tanesini boşluklara yazınız.

- Sanayi sektöründeki işletmeler

.....

- Hizmet sektöründeki işletmeler

.....

- Tarım sektöründeki işletmeler

.....

7. ETKİNLİK

Tüketicilere zarar veren mal veya hizmet üretimi sizce işletmecilik sayılır mı? Örnekler vererek değerlendiriniz.

Türkiye’ de Topraklardan Yararlanma

Kuzeydoğu Anadolu’ da Toprak Kullanımı ve Nedeni

Kullanım Şekli: Otlak ve çayır alanları

Nedeni: Kuzeydoğu Anadolu’ da yaz kuraklığı olmadığından her zaman yeşil ve bol otlaklar, hayvancılık faaliyetleri için uygundur. Kuzeydoğu Anadolu’ nun yüksek olması, yaz sıcaklıklarının yetersizliği tarım yapmayı engellemektedir. Bu nedenle Kuzeydoğu Anadolu topraklarından tarımdan ziyade hayvancılık alanında yararlanılmaktadır.

İç Bölgelerde Toprağın Kullanımı ve Nedeni: İç bölgelerde düzlüklerin geniş yer kaplaması ve yağış azlığı tarla tarımını ön plana çıkarmıştır. İç bölgelerde yağış azlığı ve sulama imkânlarının yetersizliği nedeniyle bağlık, bahçelik yerler ve endüstri bitkileri üretim alanları oldukça azdır.

Toprak Kullanımında Kıyı ile İç Bölgelerin Karşılaştırılması: Kıyı bölgelerde daha çok endüstri bitkileri ön planda iken iç bölgelerde tarla tarımı ön plandadır. Kıyı bölgelerindeki tarım alanlarında iklim şartlarının, özellikle sıcaklık ve yağışın uygunluğu nedeniyle daha çok gelir getiren endüstri bitkileri üretilir. İç bölgelerde ise fazla yağış istemeyen tarla ürünleri; tahıllar, baklagiller gibi ürünler üretilir.

Görsel: 3.2

8. ETKİNLİK

Aşağıdaki görselleri inceleyerek bu işletmelerin; sanayi, hizmet ve tarım sektörlerinden hangisinde faaliyet gösterdiğini noktalı yerlere yazınız.

Görsel 3.3: Deterjan Fabrikası

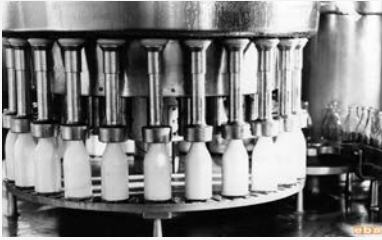
Görsel 3.4: Fırın

Görsel 3.5: Tekstil Fabrikası

Görsel 3.6: Lokanta

Görsel 3.7: Süt Fabrikası

Görsel 3.8: Taşıma Şirketi

Görsel 3.9: Otomobil Fabrikası

Görsel 3.10: Sigorta Şirketi

2. SERMAYELERİNE GÖRE İŞLETMELER

KONUYA BAŞLARKEN

- *Sizce Türkiye’de özel işletmeler ve kamu işletmeleri hangi alanlarda faaliyette bulunmalıdır? Tartışınız.*
- *Yabancı sermaye kavramı, sizde neler çağrıştırmaktadır? Açıklayınız.*

Sermayelerine göre işletmeler, sermayenin ait olduğu kişi veya kişiler esas alınarak üç grupta incelenebilir:

1. Özel işletmeler,
2. Kamu işletmeleri,
3. Yabancı sermayeli işletmeler.

2.1. Özel İşletmeler

Sermayesinin tamamı veya büyük bir bölümü, özel kişi ve kuruluşlara ait olan işletmelerdir. Bu işletmelerin öncelikli amacı, kâr etmektir. Türkiye’de özel işletmeler, değişik sektörlerde her düzeyde ve boyutta faaliyet göstermektedir. Bu işletmeler, mahalledeki ayakkabı tamircisi veya bakkal olabileceği gibi büyük bir fabrika da olabilir. Özel işletmelerde öncelikli amaç kâr olduğundan bu tür işletmeler, kârlı sektörlere yatırım yapmak ister. Özel işletmeler, çoğunlukla işletme sahipleri işin başında olduğu için bazı avantajlara sahip olabilir. Kaynakları daha etkin ve verimli kullanabilir. Rekabetten dolayı kaliteli mal veya hizmet üretme çabası gösterir.

Bu işletmelerin başlıca özellikleri aşağıda sıralanmıştır.

- Öncelikli amaç kâr etmektir. Dolayısıyla kârlı alanlara yatırım yapar.
- Sermayelerinin tamamı veya büyük kısmı özel kişi ve kuruluşlara aittir.
- İşletmede yerine getirilmesi gereken görevler daha esnekler.
- Hızlı kararlar alıp sorunları kısa sürede çözebilir.
- Daha rekabetçi bir piyasada faaliyet gösterir.

Türkiye’deki özel işletmelerin %99’u KOBİ (Küçük ve Orta Boy İşletme) özelliği göstermektedir. Özel sektör; esnek üretim özellikleri, geniş istihdam alanları ve ödedikleri vergilerle Türkiye’nin gelişmesinin ve kalkınmasının yapı taşlarından biridir.

Görsel: 3.11

9. ETKİNLİK

Çevrenizde bulunan özel işletmelerden birkaçını, faaliyet gösterdiği sektörleri de belirterek sıralayınız.

1. ....
2. ....
3. ....

2.2. Kamu İşletmeleri

Sermayesinin tamamı veya büyük bir kısmı kamuya ait olan işletmelerdir. Özel işletme, kâr edemeyeceği alanlarda faaliyet göstermek istemez. Kamu işletmeleri, özel işletmelerin kâr etme kaygısı ile yatırım yapmadığı ancak toplum için gerekli olan mal ve hizmetlerin üretilmesini sağlayacak alanlara yatırım yaparak bu alanlardaki boşluğu doldurur. Çünkü bazı kamu işletmelerinde öncelikli amaç, kâr etmek değil topluma hizmet etmektir. Özel işletmeler ve kamu işletmeleri yan yana çalışabilir, aynı alanda ya da değişik alanlarda faaliyet gösterebilir. Türkiye’de kamu işletmeleri, Cumhuriyet’in ilk yıllarında özel sektörün sermaye birikiminin yetersiz olduğu dönemlerde yaptığı yatırımlarla ekonominin gelişmesine ve büyümesine katkı sağlamıştır. Günümüzde kamu; rekabet edememe, eğitim, sağlık, güvenlik gibi asli görevlerini yerine getirme, özelleştirme politikalarına ağırlık verme vb. nedenlerle özel sektörlerin girdiği bazı alanlardan çekilmektedir. Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) kavramı, kamu kaynaklarını kullanmak yoluyla ekonomik alanda faaliyet gösteren devlet kuruluşlarını ifade eder. Devletlerin mal ve hizmet üretimi ile ticari faaliyette bulunması genel olarak ekonomik nedenlere dayanmasına karşın zaman zaman ideolojik, sosyal vb. nedenlere de dayanabilir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekonomik nedenlerle kurulan KİT’lerin kuruluş amaçlarını;

- Ekonomik kalkınmayı sağlamak,
- Tekelleri devlet eliyle işletmek,
- Özel sektörün başaramayacağı veya giremediği işleri yapmak,
- Ekonomiye yön vermek,
- Özel sektöre öncülük etmek,
- Gelir dağılımını düzenlemek şeklinde özetlemek mümkündür.

Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT), İktisadi Devlet Teşekkülü (İDT) ve Kamu İktisadi Kuruluşunun (KİK) ortak adıdır.

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Ortak Özellikleri

- Sermayesinin tamamı devlete ait olan ve Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan,
- Tüzel kişiliği haiz,
- Sorumlulukları sermayeleri ile sınırlı bulunan,
- Genel Muhasebe Kanunu ile Devlet İhale Kanunu’na ve Sayıştayın denetimine tabi olmayan,
- İktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyette bulunan (İDT) veya tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak üzere kurulan ve gördüğü kamu hizmeti dolayısıyla ürettiği mal ve hizmetler imtiyaz sayılan (KİK),

- 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’de saklı tutulan hususlar dışında özel hukuk hükümlerine tabi olan kuruluşlardır.

İktisadi Devlet Teşekkülü (İDT): Sermayesinin tamamı devlete ait, ekonomik alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek ve kâr etmek amacıyla kurulan kamu iktisadi teşebbüsleridir. Örneğin T.C. Ziraat Bankası, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO), Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK), Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) vb.

Kamu İktisadi Kuruluşu (KİK): Sermayesinin tamamı devlete ait olan ve tekel niteliğindeki mallar ile temel mal ve hizmet üretmek ve pazarlamak üzere kurulan, kamu hizmeti niteliği ağır basan kamu ekonomik teşebbüsleridir. Bu kuruluşların asıl amacı, kamu hizmetlerini yerine getirmek ve bu faaliyetleri gerçekleştirirken sosyal fayda sağlamayı ön planda tutmaktır.

Türkiye’de faaliyet gösteren KİK’lerden bazıları şunlardır: T.C. Devlet Demir Yolları (TCDD), Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMI) vb.

Kamu işletmelerinin genel özellikleri aşağıda sıralanmıştır.

- Sermayelerinin tamamı veya bir kısmı kamu kuruluşlarına aittir.
- Özel işletmelerin çeşitli nedenlerle yatırım yapmadığı veya yapamadığı alanlara yatırım yapar.
- Kamu işletmeleri özel sektöre rakiptir, bazıları ise sosyal fayda sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Özelleştirme: Mal veya hizmet üreten işletmelerde kamunun üstlendiği görevin en aza indirilmesi veya tamamen özel işletmelere devredilmesidir.

Son yıllarda kısmen veya tamamen özelleştirilen işletmelerden bazıları şunlardır:

Süt Endüstrisi Kurumu

Türk Telekom AŞ

Çinkur

Petlas Lastik Sanayi AŞ

Et ve Süt Kurumu

Sümer Holding

Petrol Ofisi AŞ

Tüpraş

Petkim

Çukurova Elektrik AŞ

Etibank

Denizbank

Karabük Demir Çelik

TAKSAN (Takım Tezgâhları) AŞ

Türkiye Denizcilik İşletmeleri

SEKA

Erdemir

TEKEL

TEDAŞ

10. ETKİNLİK

- Bazı kamu işletmeleri neden özelleştirilmektedir?
- Kamu işletmelerinin özelleştirilmesini isteyenlerin gerekçeleri neler olabilir? Tartışınız.

Atatürk'ün Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra önem verdiği konuların başında “ekonomik kalkınma” gelmektedir. Atatürk'ün aşağıdaki sözleri konuya verilen önemi göstermektedir.

“Siyasi, askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsun, iktisadi zaferlerle taçlandırılmadıkça payidar olamaz.” (1922)

“Yeni Türkiye'mizi layık olduğu yüceliğe ulaştırabilmek için mutlaka iktisadiyatımıza birinci derecede ve en çok ehemmiyet vermek mecburiyetindeyiz. Zamanımız tamamen bir iktisat devrinden başka bir şey değildir.” (1923)

Atatürk, Cumhuriyet'in ilk yıllarında iktisadi kalkınmanın önemini gördüğü için ülkenin ekonomik yönden güçlenmesini sağlayacak tedbirleri almaya başlamıştı. Bu amaçla özel girişimi geliştirmeye yönelik, müdahaleci bir iktisat politikası izlemişti. Bu dönemde özel sektörün yatırım yapmak istemediği alanlarda devlet, kendisi yatırım yapmıştı. Bunun en güzel örneği, şeker sanayisidir. Faaliyete geçen şeker fabrikalarının üretimi sonucunda 1926'da yaklaşık 500 ton olan üretim, 1935'te yaklaşık 54.000 tona yükselmiştir. Bankacılık sektörünün gelişmesi amacıyla 1924 yılında İş Bankası, 1925 yılında Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası kurulmuştur. Verimli olmadığı düşünülen toprakların dahi azimle işlendiğinde istenilen sonuçlara ulaşılabileceğini göstermek amacıyla 5 Mayıs 1925'te Atatürk Orman Çiftliği kurulmuştur. Ülkede maden, enerji ve bankacılık alanlarında faaliyet göstermek üzere 2 Haziran 1935'te Etibank kurulmuştur. Türkiye'nin yer altı zenginliklerini araştırıp işletmek üzere 1935 yılında Maden Tetkik Arama Enstitüsü (MTA), 1933 yılında bankacılık ve sanayi ürünlerinin pazarlanması amacıyla Sümerbank kurulmuştur.

İLİŞKİLENDİRME

Atatürk'ün önderliğinde kurulan işletmeler hakkında ayrıntılı bilgileri Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinizdeki ilgili konulardan bulabilirsiniz.

Görsel: 3.12

2.3. Yabancı Sermayeli İşletmeler

Sermayesinin tamamı yabancı yatırımcılara ait olan ya da yerli sermaye ile çeşitli oranlarda ortaklıklara giren işletmelerdir. Bu ortaklıklar, özel işletmecilerle kurulabileceği gibi kamu sektörü ile de gerçekleştirilebilir. Türkiye’de yabancı sermayeli işletmelerin sayısı hızla artmaktadır. Bu işletmelerin Türkiye’de kuruluşu ile ilgili yasal düzenlemelerin çokluğu, farklı yapıdaki yabancı sermayeli işletmelerin oluşmasını sağlamıştır. Yabancı sermayeli işletmeler, ülkelerin ekonomik olarak büyümeleri ve gelişmeleri açısından büyük önem arz etmektedir.

Yabancı sermayeli işletmelerin Türkiye’de yatırım yapabilmelerine imkân sağlayan kanunlar şunlardır:

1. Türk Petrol Kanunu (5574 sayılı Kanun)
2. Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu (4875 sayılı Kanun)
3. Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu (1567 sayılı Kanun)
4. İki ve çok taraflı uluslararası antlaşmalar

BİLGİ NOTU

07.03.1954 tarih, 6326 sayılı Petrol Kanunu, yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kalkan Kanun’un yerine 17.01.2007 tarih, 5574 sayılı Türk Petrol Kanunu yürürlüğe girmiştir. 18.01.1954 tarih, 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Yürürlükten kalkan Kanun’un yerine 05.06.2003 tarihli, 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu yürürlüğe girmiştir.

PERFORMANS GÖREVİ

Ülkemizdeki yabancı sermayeli işletmeleri araştırarak bu işletmelerden birkaçını ve hangi alanlarda faaliyet gösterdiklerini belirtiniz.

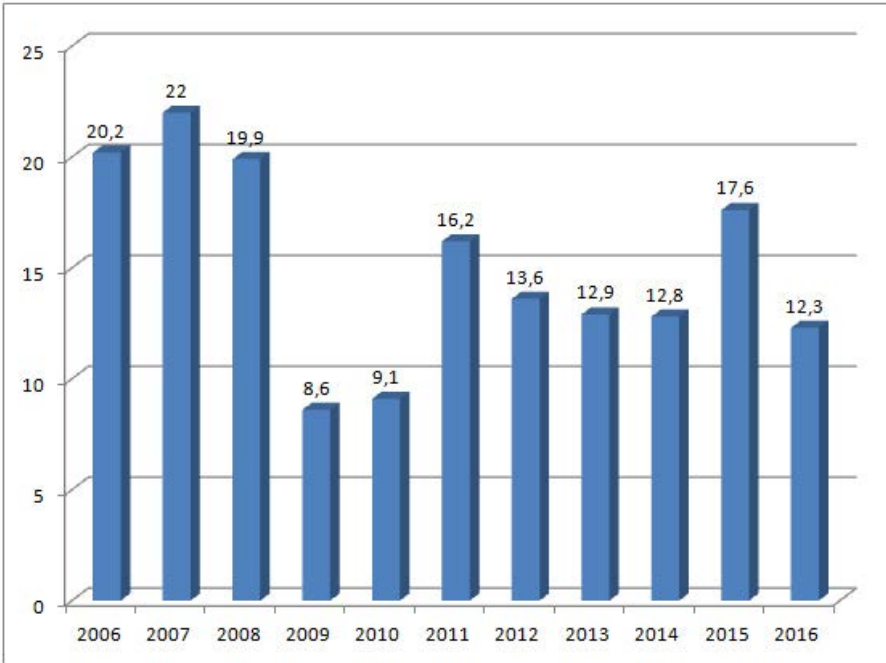
İşletmenin Adı	Faaliyet Alanı

11. ETKİNLİK

“Yabancı sermaye, ev sahibi ülkenin sermaye birikimine ve üretim kapasitesine katkıda bulunur. Bunun yanı sıra teknolojik bilgi ve işletmecilik bilgisinin aktarılması açısından yabancı sermayenin ev sahibi ülkeye yararı vardır.” ifadesini tartışınız.

12. ETKİNLİK

Türkiye’de DYY Girişi (Milyar Dolar)

Kaynak: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

Yukarıda verilen grafiği inceleyerek yabancı sermayenin Türkiye’de değişiklik gösterme sebeplerini araştırarak olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirip sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız. Sonuçta ortaya çıkan fikirlerinizle ilgili kompozisyon yazınız.

13. ETKİNLİK

“Özel işletme ve yabancı sermayeli işletmeler ile kamu işletmeleri açısından aşağıdaki ifadeleri araştırarak “EVET” ya da “HAYIR” şeklinde cevaplayınız.

İFADELER	Özel İşletme	Kamu İşletmesi	Yabancı Sermayeli İşletme
Hizmet üretebilir.			
Yöneticileri Türk olabilir.			
Sermayesi özel şahıslara ait olabilir.			
Yurt dışında faaliyet gösterebilir.			
Sadece yurt içinde faaliyet gösterir.			
Kâr amaçları olmayabilir.			
Şirket şeklinde yapılanabilir.			
Vergi öder.			
Üretim ve satış yapmaları izne tabidir.			

Görsel: 3.13

14. ETKİNLİK

Aşağıdaki tabloya Türkiye’de sermayelerine göre faaliyet gösteren işletme türlerinin adlarını yazınız.

Sermayelerine Göre İşletmeler	İşletmelerin Adları
Özel İşletmeler	
Kamu İşletmeleri	
Yabancı Sermayeli İşletmeler	

KONUYA BAŞLARKEN

- *Çevrenizde faaliyet gösteren işletmelerin bazılarının tabelalarında gördüğünüz “AŞ” ve “Ltd.Şti.” gibi kısaltmaların ne anlama geldiğini araştırınız.*
- *Bazı işletmelerin bir tek kişi bazılarının ise birden fazla kişi ile kurulma sebeplerini tartışınız.*

İşletmelerin hukuki yapıları bakımından sınıflandırılmasına ilişkin çeşitli görüşler bulunmaktadır. Hukuki yapıları bakımından işletmeler öncelikle ikiye ayrılır.

3.1. Tek Kişi İşletmeleri

Sermayesi bir tek kişi tarafından sağlanarak kurulan ve yönetilen işletmelerdir. Bu kişi, işletmeyi kurmak için gerekli olan sermayeyi sağlayıp emeğini, bilgi ve becerisini ortaya koyarak işletmeyi kurar ve işletir. Kâr ve risk kişiye aittir. Tek kişi işletmeleri, az sermaye ile kolaylıkla kurulabilir. Ayakkabı tamircisi, bakkal, büfe, berber, kuaför vb. tek kişi işletmelerine örnek olarak verilebilir.

3.2. Ortaklıklar

İki veya daha fazla gerçek ya da tüzel kişinin belli bir amaca ulaşmak için bir araya gelerek kurdukları işletmelerdir. Ortaklıklar adi şirket ve ticaret şirketleri olarak ikiye ayrılır.

BİLGİ NOTU

Gerçek Kişi: İnsanın kendisi, bireydir.

Tüzel Kişi: Belli bir amaca ulaşmak için gerçek kişilerin başka bir isim altında oluşturdukları, gerçek kişiler gibi hakları, borçları ve sorumlulukları olan kişiliktir. Kanun ve tüzüklerle kişilik kazandırılmış insan ve mal topluluklarına tüzel kişi denir.

Gerçek kişilerin oluşturdukları ortaklıklara adi şirket, tüzel kişiliğe sahip ortaklıklara da ticaret şirketleri denir. Adi şirketler Borçlar Kanunu'na, ticaret şirketleri de Türk Ticaret Kanunu'na tabidir. Ticaret şirketlerini şahıs ve sermaye şirketleri olmak üzere iki başlık altında incelemek mümkündür.

3.2.1. Şahıs Şirketleri

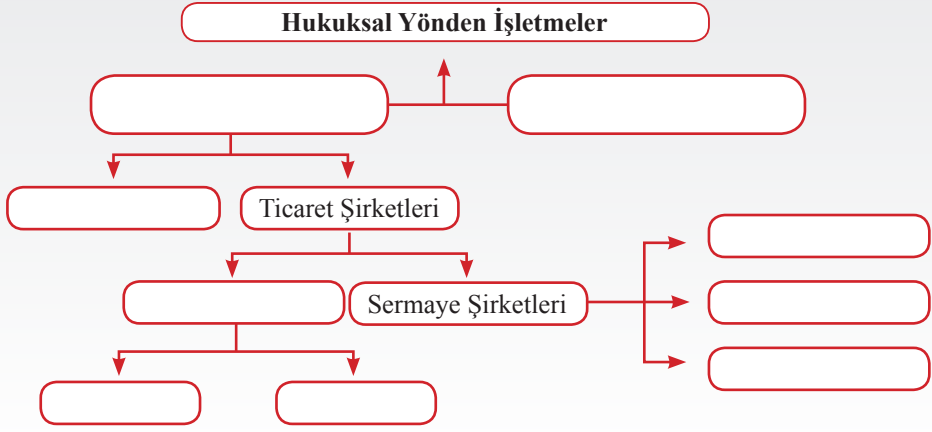
Daha ziyade birbirini tanıyan ve birbirine güvenen iki veya daha fazla kişi tarafından kurulan işletmelerdir. Bu bakımdan ortakların sayısı sınırlıdır. Ortaklığın devri güçtür. Ortakların güvenilir olması şirkete yansır. Çünkü ortaklar, şirket borçlarına karşı sınırsız sorumludur (komandit şirketlerin komanditer ortakları hariç). Şahıs şirketleri adi

komandit şirket ve kolektif şirket olarak ikiye ayrılır. Bu şirketler TTK'ye (Türk Ticaret Kanunu) tabidir.

Sınırsız sorumluluk, ortakların bütün mal varlıkları ile şirket borçlarına karşı sorumlu olmaları; sınırlı sorumluluk ise ortakların koydukları veya taahhüt ettikleri sermaye kadar sorumlu olmalarını ifade eder.

15. ETKİNLİK

Aşağıda verilen hukuksal yönden işletmelerle ilgili kavramları uygun yerlere yerleştirerek kavram haritasını tamamlayınız.

3.2.2. Sermaye Şirketleri

Sermaye şirketlerinde şahsi emek ve güvenden ziyade sermaye ön plandadır. Ortakların sorumluluğu, koydukları sermaye ile sınırlıdır. Şirket borçlarına karşı ortakların sorumluluğu tüm varlıkları ile değil, şirkete verdikleri veya taahhüt ettikleri sermaye kadardır. Sermaye şirketlerinde çok sayıda ortak bulunabilir. Ortakların değişmesi kolaydır. Şirketin gücü ve ticari itibarı, büyük ölçüde sahip olduğu sermaye veya mal varlığına bağlıdır.

Türk Ticaret Kanunu'nda belirtilen sermaye şirketleri; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket olarak sıralanır.

3.2.2.a. Anonim Şirketler

Anonim şirket, sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız mal varlığıyla sorumlu bulunan şirkettir (TTK madde 329/1).

Pay sahipleri, sadece taahhüt etmiş oldukları sermaye payları ile ve şirkete karşı sorumludur (TTK madde 329/2).

Anonim şirketin kurulabilmesi için pay sahibi olan bir veya daha fazla kurucunun varlığı şarttır (TTK madde 338/1). Bir anonim şirket kurabilmek için kuruluş sermayesinin en az 50.000 TL olması gerekir.

Anonim şirketlerde ortakların topluca şirketi yönetmesi söz konusu değildir. Bu iş, çoğunlukla profesyonel yöneticilere bırakılır. Anonim şirketler, esas sözleşme ile atanmış veya genel kurul tarafından seçilmiş bir veya daha fazla kişiden oluşan yönetim kurulunca yönetilir. Yönetim kurulu, pay sahibi olan veya olmayan üyelerden seçilir.

Anonim şirketlerde hisse senetlerinin satışıyla paylar veya ortaklık kolayca el değiştirebilir. Şirketin veya payların devri, ortakların ölümü veya ortaklıktan çekilmeleri şirketi etkilemez. Devletin bunları yakından denetleme yetkisi vardır.

3.2.2.b. Limited Şirketler

Limited şirket, bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kurulur; esas sermayesi belirli olup bu sermaye esas sermaye paylarının toplamından oluşur (TTK madde 573/1).

Ortakların sayısı elliyi aşamaz (TTK madde 574/1).

Limited şirketin esas sermayesi en az on bin Türk Lirasıdır (TTK madde 580/1).

Bu maddede yazılı en az tutar Bakanlar Kurulunca on katına kadar artırılabilir (TTK madde 580/2).

16. ETKİNLİK

ABC Matbaacılık Limited Şirketi, beş ortaktan oluşmaktadır. Ortakların hisseleri ve koydukları sermaye miktarı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Ortağın Adı-Soyadı	Hissesi	Koyduğu Sermaye
Hüdayi ARSLAN	%40	400.000,00 TL
Ege CAN	%10	100.000,00 TL
Öykü CAN	%30	300.000,00 TL
İsmail KAYABALI	%10	100.000,00 TL
Arda KAYABALI	%10	100.000,00 TL
Toplam	%100	1.000.000,00 TL

Limited şirketlerde ortaklar, koydukları sermaye kadar sorumlu olup kârları da hisseleri oranında paylaşırlar. Şirket de toplam sermayesi kadar borçlara karşı sorumludur. ABC Matbaacılık Limited Şirketi, vergi ödemesini yaptıktan sonra 500.000,00 TL net kâr etmişse ortaklar bu kârı nasıl paylaşırlar? 1.500.000,00 TL tedarikçilerine borcu olan şirketin iflas etmesi durumunda ortaklar, bu borcu nasıl öderler?

3.2.2.c. Komandit Şirket

Ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek amacıyla kurulan, şirket alacaklılarına karşı ortaklardan bir veya birkaçının sorumluluğu sınırlandırılmamış ve diğer ortak veya ortakların sorumluluğu belirli bir sermaye ile sınırlandırılmış olan şirket, komandit şirkettir. Sorumluluğu sınırlı olmayan ortaklara komandite, sorumluluğu sınırlı olanlara komanditer denir. Komandite ortakların gerçek kişi olmaları gerekir. Tüzel kişiler, ancak komanditer ortak olabilirler. (TTK madde 304)

4. AMAÇLARINA GÖRE İŞLETMELER

KONUYA BAŞLARKEN

- *Kâr amacı gütmeyen işletmelerin varlık nedenleri neler olabilir? Tartışınız.*
- *İşletmeler, neden daha fazla kâr etmek ister, elde ettikleri kârları nerelerde değerlendirir?*
- *Kâr amacı gütmeyen işletmeler, faaliyetlerini sürdürebilecekleri kaynakları nerelerden temin eder?*

İşletmeler; yapıları, kuruluş nedenleri, içinde buldukları ekonomik düzenin koşulları, yönetim anlayışları ve buna benzer diğer etkenlere bağlı olarak farklı amaçlarla kurulabilir. İşletmenin amaçlarından en önemlisi kâr etmek olmasına rağmen bütün işletmeler, kâr amacıyla kurulmaz. İşletmeler kâr amacı güden ve kâr amacı gütmeyen işletmeler olarak ikiye ayrılabilir.

4.1. Kâr Amacı Güden İşletmeler

Bu tür işletmelerde öncelikli amaç kâr etmektir. Kâr, bir işletmenin gelirleri ile giderleri arasındaki olumlu farktır. Günümüzde pek çok dernek ve vakıf ile kooperatiflerin dışında kalan ticari işletmeler, kâr amacı ile faaliyet gösterir. Bu tür ticari işletmelerin varlığını sürdürmek için kâr etmeye ihtiyacı vardır.

4.2. Kâr Amacı Gütmeyen İşletmeler

Bu işletmelerde öncelikli amaç, kamu yararına çalışmak veya sosyal fayda yaratmaktır. Okullar, devlet hastaneleri, sivil toplum kuruluşları, sendikalar, hayır kurumları gibi işletmeler, kâr etme amacını gütmekten öncelikli olarak toplumun yararını gözeten işletmelerdir. Kooperatifler, dernek ve vakıflar da sosyal sorumluluk çerçevesinde toplum yararına faaliyet gösterir.

Görsel: 3.14

17. ETKİNLİK

Kâr amacı gütmeyen işletmelerin topluma sağladığı faydalardan üç tanesini yazınız.

1. ....
2. ....
3. ....

18. ETKİNLİK

Kâr amacı gütmeyen bir işletme kuracak olsanız işletmenizin topluma hangi fayda ya da faydaları sağlamasını istersiniz? Nedenlerini arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.2.1. Kooperatifler

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na göre “Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını; karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idare, belediye, köy, cemiyet ve dernekler tarafından kurulan, değişir ortaklı ve değişir sermayeli teşekküllere kooperatif denir.” Gerçek kişiler, kamu tüzel kişileri ya da dernekler tarafından kurulan kooperatiflerin en az yedi ortağının olması gerekir. Kooperatif, bir şirket değildir; tüzel kişiliği olan bir kuruluştur. Bu kuruluşta karşılıklı yardım, dayanışma ve belirli ekonomik çıkarların sağlanması amaçlanır. Bu bakımdan kooperatifler, kârın temel amaç olduğu şirketlerden ayrılmaktadır.

Medeni hakları kullanma yeterliliğine sahip olan her birey kooperatife üye olabilir. Her ortağa kooperatiften çıkma hakkı tanınmıştır. Kooperatiflerin bir genel kurulu vardır, her ortak bu kurulun üyesidir ve her birinin yönetim organlarına seçilme olanağı vardır.

Faaliyetlerine göre kooperatifler aşağıdaki gibidir.

1. Tüketim Kooperatifleri
2. Tarımsal Faaliyet Gösteren Kooperatifler
3. Yapı Kooperatifleri
4. Eczacı Kooperatifleri
5. Sigorta Kooperatifleri
6. Ulaştırma Kooperatifleri
7. Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifleri
8. Yenilenebilir Enerji Üretim Kooperatifleri
9. Kredi ve Kefalet Kooperatifleri

4.2.2. Kamu Yararına Çalışan Dernek ve Vakıflar

Türkiye’de kamu yararına çalışan dernek ve vakıflar, Bakanlar Kurulu kararı ile belirlenir. Bu dernek ve vakıfların amacı ve gerçekleştirdiği faaliyetlerin -üyelerinin dışında- yerel veya ulusal düzeyde toplumun ihtiyaç ve sorunlarına yönelik çözümler üretecek ve toplumsal gelişmeye katkı sağlayacak nitelikte olması gerekir.

Dernek ve vakıflar, amaçlarını gerçekleştirmek üzere ihtiyaç duydukları geliri temin etmek için birtakım ticari faaliyetlerde bulunabilir. Türk Kızılayı, topluma hizmet yönündeki faaliyetlerini gerçekleştirebilmek amacıyla ihtiyaç duyduğu maddi geliri, Afyonkarahisar maden suyunu satışa sunarak elde etmektedir.

Türkiye'deki dernek ve vakıflardan bazıları aşağıda sıralanmıştır.

TSK Mehmetçik Vakfı

Özel Radyo ve Televizyon Yayıncıları Derneği

Sigarayla Savaşanlar Vakfı

Reklamcılar Derneği

Fiziksel Engelliler Vakfı

Bedensel Engelliler Dayanışma Derneği

TEMA Vakfı

Çocuk Böbrek Sağlığı Derneği

Sağlık Vakfı

Doğal Hayatı Koruma Derneği

Türkiye Zekâ Vakfı

Karikatür Vakfı

Polis Teşkilatını Güçlendirme Vakfı

Sağlık ve Yeşil Çevre Derneği

Türkiye Bilişim Vakfı

Tüketiciyi Koruma Derneği

Görsel: 3.15

19. ETKİNLİK

Yukarıda sadece birkaçı verilen vakıf ve derneklerin hangi amaçla kurulduklarını arkadaşlarınızla tartışınız. Siz de bir dernek kuracak olsanız faaliyetlerinizi gerçekleştirmek için ihtiyaç duyacağınız maddi geliri nereden sağlamayı düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

20. ETKİNLİK

Yukarıda bahsedilen vakıf ve derneklerin haricindeki il veya ilçenizde bulunan dernek ve vakıfları araştırarak listeleyniz. Bu listeyi ürün dosyanızda saklayınız.

21. ETKİNLİK

Avrupa Birliği, sivil toplum kuruluşlarını büyük ölçüde desteklemektedir. Gelişmiş ülkelerde sivil toplum kuruluşlarının işlevlerini araştırarak ülkemizi bu kapsamda değerlendiriniz.

22. ETKİNLİK

Manav, oto tamiri, kantin, gazete bayii, oto yedek parçacısı, fırın ve organize sanayi bölgesinde faaliyet gösteren pek çok fabrika gibi öncelikli amacı kâr etmek olan bir işletmeye giderek bu işletmelerde neler yapıldığını gözlemleyiniz. Gözlem sonucunda aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Gittiğiniz işletme,

- Ürettikleri mal veya hizmet çeşidine göre nasıl bir işletmedir?
- Hukuki yapı bakımından hangi işletme türüne girmektedir?
- Sermayenin mülkiyetine göre hangi işletme türüne girmektedir?
- Amaçlarına göre hangi işletme türüne girmektedir?

Görsel: 3.16

ÇİÇEKÇİ AHMET

Yıl 1985. Herkesin iş adamlığına; iş adamlarının da ihracata özendiği yıllar. Ahmet Erzurumlu, sebze-meyve işiyle uğraşmaktadır. O da başlar ihracata. Hiç de fena sayılmayacak paralar kazanır. Evdekiler mutlu, Ahmet Bey mutlu.

Dişarıya yüklü miktarlarda meyve ve sebze ihraç etmeye başlar. Nihayet soğanla ilgili çok büyük bir anlaşma yapar; son anda bir engel çıkar, kamyonlarca soğan elinde kalır. Soğanlar, kokmaya başlayınca hepsini döker bir dereye.

Ortalıkta beş parasız kalır, Oraya buraya koşturarak eve ekmek götürmeye çalışır. Yavaş yavaş dostları ortadan kaybolmaya başlar. Sonra eşi terk eder, eskiden sık arayan akrabaların bir ikisi hariç hiçbiri görünmez olur.

Yanında adamlar çalışan iş adamı Ahmet Erzurumlu, manavlarda çalışmaya başlar. En son bir süpermarketin sebze reyonunda asgari ücretle çalışır, elli yaşında.

Bu arada, ne devlete, küfreder ne millete.

Varlığı görmüş adam, yokluğun içinde çoluk çocuğunun özlemi ve onların gelecekleri için çalışır durur.

Bir gün, yarı yaşındaki bir görevliden fırça yiyince “Bu iş böyle olmaz!” der. Atar önlüğü, çıkar süpermarketten.

Yüzüncü Yıl’dan ODTÜ’nün arka kapısına doğru giden yolda yürürken boş bir arsa görür.

Aklına bir fikir gelir.

Arsanın sahibini etraftakilere sorar ve bulur.

“Arkadaşım,” der. “Senin bu arsan boş duruyor, ben burada çiçek satsam müsaade eder misin?”

“Olur.” der arsa sahibi “Sat!”

“Yalnız benim hiç param yok, sana kira falan ödeyemem.”

“Canın sağ olsun.” der arsanın kalender sahibi “Eğer evine ekmek götürebileceksen arsayı istediğin gibi kullan, oraya yakın zamanda ev yapılmayacak.”

Ahmet Erzurumlu şaşkın, sevinçli! Dişini tırnağına takar ve çabalar. Gider, borç-harç ucuz çiçek fideleri alır; yolun kenarındaki arsayı temizler ve çiçek satmaya başlar.

Neredeyse iş adamı olmuştur artık. Kızını yanına alır ve okutmaya başlar. Bugün ODTÜ’nün arka kapısından çıkıp Balgat’a giden yolda sağda bir arsayı envai çeşit ağaç ve çiçekle dolu görürsünüz.

Oturup konuştuğunuzda “Hocam, bu ülke üretim yaparsa ayakta kalır! Üretmeden bu kadar tüketip nasıl borçtan kurtuluruz?”

Sonra durur, gözleri dalar karıncalara “Bak Şerifçiğim, nasıl yetiniyorlar bir buğday paçasıyla nasıl da çalışıyorlar! Bunlar hep bana örnek oldu.” der.

Ahmet Şerif İZGÖREN
Süpermen ve Uğur Böceği
Düzenlenmiştir.

I. Aşağıdaki noktalı yerlere verilen sözcüklerden uygun olanını yazınız.

Hizmet işletmesi

Şahıs şirketi

Kamu işletmesi

Sanayi işletmesi

Kâr amacı güden işletme

Hukuk bilimi

Kâr amacı gütmeyen işletme

Üretilen mal ve hizmet çeşidine göre deri fabrikası

Amaçlarına göre ilaç fabrikası

Hukuksal yönden kolektif şirket

Amaçlarına göre yapı kooperatifi

Sermayelerine göre Devlet Demiryolları

II. Aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

	Yargılar	D	Y
1	Ticaret şirketleri, Borçlar Kanunu'na tabidir.		
2	Limited şirketler, şahıs şirketleridir.		
3	Kooperatiflerin en az yedi ortağının olması gerekir.		
4	Şirketler, gerçek veya tüzel kişiliğe sahip olabilir.		
5	Kamu İktisadi Kuruluşları (KİK), kâr amacı ağır basan teşebbüslerdir.		

III. Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun sözcükleri getirerek ifadeyi tamamlayınız.

1. Adi şirketler, ... Kanunu'na tabidir.
2. Kolektif şirketler, ... şirketleridir.
3. Doğa koşullarından daha çok yararlanan işletmeler, ... işletmeleridir.
4. Özel işletmelerin yatırım yapmadığı veya yapamadığı alanlarda ..... işletmeleri yatırım yapar.
5. İki veya daha fazla kişinin belli bir amaca ulaşmak için bir araya gelerek kurdukları şirketler, ... olarak adlandırılır.

IV. Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

- 1. Aşağıdakilerden hangisi sermayesi tek kişi tarafından sağlanarak kurulan ve yönetilen işletmedir?**
  - A) Özel işletmeler
  - B) Kamu işletmeleri
  - C) Yabancı sermayeli işletmeler
  - D) Tek kişi işletmeleri
  - E) Ortaklık

- 2. Hukuki yapılarına göre işletmeler sınıflandırıldığında aşağıdakilerden hangisi bu sınıflandırmanın dışında kalır?**
  - A) Tek kişi işletmeleri
  - B) Adi şirketler
  - C) Kooperatifler
  - D) Şahıs şirketleri
  - E) Anonim Şirket

- 3. Ürettikleri mal ve hizmetlere göre işletmeler kaç'a ayrılır?**
  - A) İki
  - B) Üç
  - C) Dört
  - D) Beş
  - E) Altı

- 4. Aşağıdakilerden hangisi yabancı sermayeli işletmelerin Türkiye'de yatırım yapabilmelerine imkân sağlayan kanun ve antlaşmalardan değildir?**
  - A) Türk Petrol Kanunu
  - B) Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu
  - C) Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu
  - D) İki ve çok taraflı uluslararası antlaşmalar
  - E) Borçlar Kanunu

- 5. Bir anonim şirketin kurulabilmesi için en az kaç ortağın olması gerekir?**
  - A) Bir
  - B) İki
  - C) Üç
  - D) Dört
  - E) Beş

V. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Üretilen mal ve hizmet çeşidine göre işletmeleri sınıflandırınız.
2. Tek kişi işletmeleri ile ortaklıkların faydalı ve sakıncalı yönlerini sıralayınız.
3. Dernek ve vakıfların topluma sağladığı katkıları açıklayınız.
4. Özel işletmelerin özelliklerini sıralayınız.
5. Kâr amacı güden işletmeler hakkında bilgi veriniz.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

İşletme ile ilgili kavramlar ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi değerlendirilebilirsiniz.

Bunu yapabilmek için aşağıdaki “Evet”, “Kısmen”, “Hayır” ölçütlerinden size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz. Değerlendirme sonunda “Kısmen” veya “Hayır” cevaplarınız çoğunluktaysa üniteyi tekrar gözden geçirmelisiniz.

DERECELER

ÖLÇÜTLER	EVET	KISMEN	HAYIR
İşletmeleri, üretilen mal ve hizmet çeşidine göre sınıflandırabilirim.			
Özel işletmelerin özelliklerini belirtebilirim.			
Kamu işletmelerinin ekonominin gelişmesi açısından önemini açıklayabilirim.			
Sermayelerine göre işletmeleri özellikleri açısından karşılaştırabilirim.			
Ortaklık çeşitlerini sıralayabilirim.			
Kâr amacı güden işletmelerin özelliklerini açıklayabilirim.			
Kâr amacı gütmeyen işletmelerin özelliklerini açıklayabilirim.			
Kooperatif kavramını açıklayabilirim.			
Kamu yararına çalışan dernek ve vakıfları sıralayabilirim.			
İşletmeler arasındaki temel farklılıkları belirtebilirim.			

4. ÜNİTE

İŞLETMELERİN KURULUŞ YERİ SEÇİMİ VE KURULUŞU

1. İşletmelerin Kuruluş Yeri Seçimini Etkileyen Faktörler
2. İşletmelerin Kuruluş İşlemleri

Görsel: 4.1

1. İŞLETMELERİN KURULUŞ YERİ SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

KONUYA BAŞLARKEN

- *Türkiye’de sanayi işletmelerinin Marmara, Ege, Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerinde yoğunlaşmasının sebeplerini işletmelerin kuruluşunda etkili faktörler açısından tartışınız.*
- *Bir çay işleme tesisi kurmanız istense işletmeyi nerede kuracağınıza dair hangi faktörleri dikkate alırsınız? Tartışınız.*

İşletmelerin kuruluşu, pek çok ayrıntılı çalışma gerektirir. İşletmenin faaliyetine başlayana kadar geçen çalışma ve araştırma sürecine, kuruluş çalışmaları denir.

İşletmelerin kuruluş çalışmaları sırasında yapılan fizibilite (yapılabilirlik) etüdü, büyük küçük bütün işletmelerin yapması gereken çalışmalardır. Ekonomik, teknik, finansal, yasal vb. araştırmaları kapsar. İşletmeler, kurulmadan önce ayrıntılı fizibilite etüdü yapılmalıdır. Çünkü işletme kurulduktan sonra geri dönüşler çok zor ve masraflıdır. İş kurma konusu ile ilgili olarak örnek bir fizibilite etüdünü bulup inceleyebilirsiniz.

Girişimci, fizibilite çalışmasını kendi incelemelerine dayalı olarak basit bir şekilde yapabileceği gibi bu konuda danışmanlık hizmeti veren işletmelerden de yararlanabilir.

Özellikle sanayi işletmeleri için bu süreç, birçok uzmanın çalıştığı, farklı etütlerin yapıldığı kapsamlı değerlendirmelerdir. İşletmenin kuruluş yeri seçimi, faaliyetin yapılacağı yerin çeşitli seçenekler arasından en uygun olanının diğerleriyle karşılaştırılarak belirlenmesidir. Bu belirleme, birim başına üretim maliyetinin en az olduğu yer olarak seçilirse işletmenin kârlılığını olumlu yönde etkileyecek ve diğer işletmeler karşısında rekabet üstünlüğü sağlayacaktır.

1. ETKİNLİK

Girişimcinin işletme kurmasındaki nedenleri, önem sırasına göre sıfır ile beş puan arasında derecelendiriniz.

İşletme kurma sebepleri	Puanlama
Kâr ve kazanç isteği	<input type="text"/>
Bağımsız iş kurma ve yönetme isteği	<input type="text"/>
Topluma faydalı işler yapma isteği	<input type="text"/>
Başka fırsatların veya imkânların yokluğu	<input type="text"/>
Bir varlık veya projenin işlenmesi	<input type="text"/>

İşletmeler, kuruluş yerlerini seçerken faaliyet alanlarını da dikkate almalıdır. İşletmelerin kurulurken yer seçiminde dikkat edilmesi gereken faktörler; türüne, niteliğine ve özelliklerine göre değişse de genel olarak aşağıdaki şekildedir.

1. Ham Maddeye Yakınlık: Üretilen mal veya hizmetin üretiminde büyük ölçüde kullanılan girdilere ham madde, daha küçük ölçüde kullanılan girdilere yardımcı madde ya da malzeme adı verilir. Bazı işletmeler için ham maddeye yakın olmak tazelik, maliyet düşüklüğü veya ham maddenin taşınmasının güçlüğü gibi nedenlerle öncelikli olarak dikkate alınır. Maden suyu fabrikaları bu işletmelerdendir.

2. Taşıma İmkânlarının Kolaylığı: Taşıma, bazı işletmeler için üretim sürecinde önem kazanır. Ham maddelerin işletmeye taşınmasından üretilen malların tüketiciye ulaştırılması gibi aşamalarda ulaştırma maliyetleri, ulaşım kolaylıkları göz önünde tutulmalıdır. Bu anlamda limana, demir yoluna, hava limanına yakın olmak veya kavşak noktasında bulunmak bazı işletmeler için önemlidir. Örnek olarak rafineri işletmesi gösterilebilir.

Görsel: 4.2

3. Pazara Yakınlık: Pazara yakınlık, işletmelerin kuruluş yerinin seçiminde dikkate alınan faktör olmuştur. Genel olarak küçük bir pazar grubuna hitap etmek için kurulan işletmelerin kuruluş yerinin pazara dönük olması gerektiği söylenebilir. Nüfusun yoğun olduğu alanlar pek çok işletmeyi çeker. Çabuk bozulacak malları üreten, satış sonrası hizmet gerektiren işletmeler pazara yönelik işletmelerdir. Bu işletmeler, kuruluş yeri seçiminde pazara yakınlığı dikkate alır. Pazarın gelecekteki büyüme imkânı ve rakiplerin durumu da kuruluş yeri seçimini etkiler. Eczaneler, bu işletmelere örnek olarak verilebilir.

Görsel: 4.3

4. Nitelikli İş Gücüne Yakınlık: İşletmenin yerleşimi beceri kazanmış, eğitilmiş ve işletme amaçlarına yönelik çalışan iş gücü sunumuna büyük ölçüde bağlıdır. Nitelikli iş gücünün varlığı, büyüklüğü, becerisi, ücret düzeyleri, sendikalaşma derecesi ve çalışanların işe ilişkin tutumları, kuruluş yeri seçiminde önem taşır. Otomobil fabrikasında çalışan kişiyle pastırma imalatı yapan kişiler nitelikli iş gücü kullanımına örnek verilebilir.

Görsel: 4.4

5. Enerji ve Yakıt İmkânlarının Bulunması: Enerji ve yakıt ihtiyacı, işletmeden işletmeye farklılık gösterir. Enerji ve yakıt gereksinimi çok

olan işletmeler, ucuz ve kolay enerji elde edilebilen yerlerde kurulur. Bu tür işletmelere termik santraller örnek verilebilir.

6. Su Kaynaklarına Yakınlık: İşletmelerin üretim yapabilmeleri için suya ihtiyaçları vardır. Kullanılacak suyun niteliği ve niceliği, her işletme için farklı olsa da üretim sürecinde fazlasıyla suya gereksinim duyan işletmelerin kuruluş yeri seçiminde önemli olmaktadır. Balık çiftlikleri bu işletmelere örnek gösterilebilir.

Görsel: 4.5

7. İklim Koşulları Uygunluğu: Sıcaklık, yağış, nemlilik, rüzgâr gibi koşullar bazı işletmeler için önemlidir. Bazı durumlarda bir mamul ile ilgili üretim süreçlerinde belirli iklim şartlarının bulunması, kuruluş yeri seçiminde yarar sağlamaktadır. Ayrıca iş gücü verimliliği ve davranışlarını da önemli ölçüde etkilemektedir. Soğuk yerlerde faaliyet gösteren bir işletmenin ısıtılması için ek harcama yapmak gerekebilir. Örneğin seralar iklim şartları uygun olan yerlerde kurulur.

Görsel: 4.6

8. Atıkları Değerlendirebilme İmkânları: İşletmeler, nereye kururlarsa kurulsunlar atıklarla ilgili önlemleri almak zorundadır. Bu nedenle belediyelerin ya da devletin bu konuda çalışma yaptığı yerler, işletmeler için kuruluş yeri seçiminde etkili olacaktır.

9. Devlet Teşvik ve Sınırlamaları: Devlet, işletmelerin belli yerlerde kurulmasını teşvik etmek ya da zorlaştırmak için çeşitli önlemler alır. Altyapı yatırımları, vergi indirimi, istisna veya muafiyetleri, ucuz veya parasız arsa, küçük sanayi siteleri vb. özendirme önlemleri içerisinde düşünülebilir. Örneğin devlet bazı illerde girişimciliğin gelişmesi için bir takım teşvik tedbirleri almaktadır.

Görsel: 4.7

10. Diğer Etkenler: İşletmenin kuruluş yerini belirlerken sayılanların dışında kalan bazı faktörler de vardır. Yerel yönetimlerin koyduğu vergi, resim, harçlar, sosyal ve kültürel koşullar, organize sanayi bölgelerinin varlığı, serbest bölgelerin varlığı, uluslararası ulaşım imkânları vb. bunlara örnek olarak gösterilebilir faktörlerdir. Bu anlamda limana, demir yoluna, hava limanına yakın olmak veya kavşak noktasında bulunmak bazı işletmeler için önemlidir. Örnek olarak akaryakıt istasyonu gösterilebilir.

2. ETKİNLİK

İşletmelerin kuruluş yeri seçiminde etkili olan faktörlerden üç tanesini yazınız.

İşletme	Faktörler
Demir-çelik üretimi	
Lokanta	
Mobilya mağazası	
Cep telefonu üretimi	
Dondurma satışı	
Deterjan üretimi	
Kâğıt üretimi	

3. ETKİNLİK

İşletmelerin kuruluş yeri seçiminde etkili olan faktörler aşağıda verilmiştir. Bunlardan dört tanesini seçip gereklilik nedenlerini yazınız.

Faktörler	Bu Faktörlerin Gereklilik Nedeni
Ham madde	
Ulaştırma	
Pazara yakınlık	
İş gücü	
Enerji ve yakıt	
Su	
İklim koşulları	
Teşvikler (özendirme)	

Günümüzde teknolojik gelişmeler artık işletmecilikte de sanallıkları beraberinde getirmiştir. Artık bazı işletmeler tüm resmî kuruluş işlemlerini gerçekleştirdikten sonra küçük birer ofiste dünyanın pek çok ülkesine İnternet üzerinden ticaret gerçekleştirmektedir. Girişimciler, e-ticaret de denilen yöntemle uzman kişilerle iş birliği yaparak ve gerekli güvenlik önlemlerini alarak İnternet üzerinden alım satım yapan işletmeler kurabilirler.

2. İŞLETMELERİN KURULUŞ İŞLEMLERİ

KONUYA BAŞLARKEN

- *Ticaret Odası, Sosyal Güvenlik Kurumu, Sanayi Odası gibi kurumlarla ilgili bir araştırma yaparak bu tür kurumların görevlerini tartışınız.*
- *İşletmelerin kuruluş işlemleri ile ilgili neler biliyorsunuz?*

İşletmelerin nerede kurulacağına karar verdikten sonra kuruluş işlemleri aşamaları şöyle sıralanabilir.

1. İşletmenin türüne karar vermek ve işletmeyi kurmak
2. İş yerinin açılmasını sağlamak

Her iki aşama da bir dizi çalışmayı beraberinde getirmektedir. Bu bölümde bir işletmenin kurulması için gerekli işlemlerin yanı sıra ilgili kurum ve kuruluşların işlevleri üzerinde durulacaktır.

4. ETKİNLİK

Türkiye genelinde 2015 yılı ilk on bir ayında kurulan yabancı ortak sermayeli şirket sayısı 4.307'dir. Bu şirketlerin 1.429'u Suriye, 310'u Alman, 274'ü Irak ortaklıdır. Kurulan 4.307 yabancı ortak sermayeli şirketin 654'ü anonim, 3.653'ü limited şirkettir. Bu şirketlerin 1.585'i toptan ve perakende ticaret, motorlu taşıtların ve motosikletlerin onarımı, 545'i imalat ve 527'si inşaat sektöründe kurulmuştur.

2015 yılı Kasım ayında kurulan toplam 5.519 şirket ve kooperatifin %78,60'ı limited şirket, %20,26'sı anonim şirket, %1,14'ü ise kooperatiftir. Şirket ve kooperatiflerin %38,54'ü İstanbul, %11,49'u Ankara, %6,25'i İzmir'de kurulmuştur.

TOBB Haber Bülteni

Yukarıda verilen bilgilerden hareketle işletmelerin büyük şehirlerde kurulma nedenlerini ve kuruluş türlerini tartışınız.

PERFORMANS GÖREVİ

Öğrenciler sınıfta bir işletme kurma çalışması yapabilirler. Buna göre sınıftaki öğrenciler, bir işletmenin kuruluş çalışmalarına bizzat katılarak kendi işletmelerini kurmak için aşağıda verilen işletme türlerinden birini seçer. Kuruluş çalışmaları yapılacak işletmeler aşağıda verilmiştir.

Tek kişi işletmesi

Limited şirket

Anonim şirket

Kooperatif

Kuracakları işletme ile ilgili olarak ana sözleşme hazırlamak dâhil bütün işlemler, temin edilebildiği kadarıyla bizzat ilgili kurumlardan formlar alınarak hazırlanır. Temin edilemeyen form veya belgelerin yerine öğrenciler kendi geliştirebildikleri formları kullanabilirler. Böylece bir işletmenin kurulması ve iş yerinin açılması için gerekli belgeler tamamlanır. Yapılan çalışmalar, bir dosyada biriktirilerek öğretmene sunulur. Öğretmen, dosyada eksiklik olup olmadığını kontrol eder, eksiklik varsa bunları düzeltmeleri için öğrencileri yönlendirir. Kuruluş çalışmalarını eksiksiz olarak tamamlayan gruplara sınıfta sunum yaptırılır.

2.1. Yerel Yönetimlerle İlgili İşlemler

Tacirin sorumlu olduğu kurumlardan biri, açacağı iş yerinin bağlı olduğu belediyedir. Tacirin belediyeye karşı sorumluluğu, iş yeri açmaya karar vermesi ile başlar. Tacir, hangi belediye sınırları içinde bulunuyorsa o belediyeden “iş yeri açma ve çalışma ruhsatı” olarak ticari işletmesini açar. Eğer iş yerini hafta sonu, tatil veya bayramlarda çalıştırmak istiyorsa o zaman “hafta sonu ve tatil çalışma ruhsatı” alır.

Tacir, iş yerine asacağı tabela veya diğer reklam araçları için de belediyeye karşı sorumludur. Bu sorumluluğunu yerine getirebilmek için ilan ve reklam vergi levhası almak zorundadır. Eğer iş yeri kendisine ait ise o zaman emlak vergisi beyanamesi düzenleyerek bununla birlikte çevre ve temizlik vergisini de ödemek zorundadır.

10.08.2005 tarih, 25902 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren iş yeri açma ve çalışma ruhsatlarına ilişkin yönetmelik hükümleri gereğince ilgili belediyeden temin edilecek duruma uygun beyan formunun doldurulması gerekmektedir.

İş yeri açmak isteyen tacir, iş yerinin bağlı bulunduğu belediyesine iş yeri açma ve çalışma ruhsatını almak için müracaat eder. Müracaat formuna aşağıdaki belgeleri ekler.

- Vergi levhası
- İş yeri tapusu veya kira sözleşmesi
- Çevre temizlik vergisi ödeme makbuzu
- Sicil tasdiknamesi veya oda sicil kayıt örneği

- İlan ve reklam vergisi kaydı
- Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ve imza sirküleri (ticaret şirketleri için)

Tacirin müracaatını inceleyen belediye, müracaatı uygun bulursa iş yeri açma ve çalışma ruhsatını tacire verir. Tacir, bu ruhsatı cam çerçeve içinde iş yerinin görüldür bir yerine asmak zorundadır.

5. ETKİNLİK

Bulduğunuz belediyeden, iş yeri açma ile ilgili sorumlu bir kişiyi sınıfa davet ederek yapılması gereken işlemleri belgeleriyle birlikte açıklamasını isteyiniz. Yetkili kişiye soracağınız soruları daha önceden hazırlayınız.

2.2. Maliye ile İlgili İşlemler

Devletlerin kendi temel işlevlerini yerine getirebilmeleri için ihtiyaç duydukları gelir, verginin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Türkiye'de maliye ve ekonomi politikalarının hazırlanmasına yardımcı olmak ve bu politikaları uygulamak Hazine ve Maliye Bakanlığının görevidir. Ticari, sınai, zirai ve mesleki faaliyetleri ile ilgili bir iş yeri açıp faaliyete başlayanların bu faaliyetinden dolayı vergi yükümlülüğü vardır. Bildirimde bulunması gerekenler, Vergi Usul Kanunu'nun 153. maddesinde şöyle sıralanabilir.

- Vergiye tabi ticaret ve sanat erbabı,
- Serbest meslek erbabı,
- Kurumlar vergisi mükellefleri,
- Kolektif ve adi şirket ortaklarıyla komandit şirketlerin komandite ortakları.

Bu kişilerin vergi dairesine yapmak zorunda oldukları bildirimleri de aşağıda verilmiştir.

- İşe başlama bildirimi,
- Adres, iş ve iş yeri sayısı değişikliklerinin bildirimi,
- İş bırakma bildirimi.

İşe başlama bildirimine eklenmesi gereken belgeler, bildirimi veren açısından değişiklikler gösterebilir.

2.2.1. Basit Usulde Mükellefiyet ve Kuruluşunda İstenen Belgeler

1. Esnaf muafliğından yararlanan ve gelir vergisine tabi olmayanlar (Bunlar, GVK 9. maddesinde tek tek sayılmıştır.): Genel olarak bir iş yeri açmaksızın motorlu vasıta kullanmadan gezici olarak satış yapan veya hizmet görenlerdir.
2. Esnaf muafliğından yararlanmayan ve gelir vergisine tabi olanlar: Bunlar, aşağıdaki şartları taşıyorsa basit usulde vergilendirilir.

a) Kendi işinde bilfiil çalışması veya bulunması,

- b) İş yeri kira bedelinin belirlenen sınırı aşmaması,
c) Ticari, zirai veya mesleki faaliyetler dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmamak.

Bu mükellefler işe başlama bildirimini ile birlikte;

Yerleşim yeri (ikametgâh) belgesi,

Nüfus cüzdanı örneği,

Kira sözleşmesi veya tapu fotokopisi ile ilgili vergi dairesine başvurur.

6. ETKİNLİK

Basit usulde vergiye tabi olmanın, genel ve özel şartlarını araştırınız.

2.2.2. Gerçek Usulde Mükellefiyet ve Kuruluşunda İstenen Belgeler

Basit usul koşullarını taşımayan gelir vergisi mükelleflerinin ticari kazançları, gerçek usule göre tespit edilir. Kolektif ortaklıklarda ortakların, adi veya hisseli komandite ortaklıklarda komandite ortakların, ortaklık kârından aldıkları paylar, şahsi ticari kazanç hükmündedir ve sayılan şirket ortakları gelir vergisi mükellefidir. Gerçek usule tabi mükellefler, tutacakları defterler yönünden iki sınıfa ayrılırlar:

Birinci sınıf tacirler,

İkinci sınıf tacirler.

Bu tacirler işe başlama bildirimini ile birlikte;

1. Onaylı nüfus cüzdan sureti,
2. Yerleşim yeri (ikametgâh) belgesi,
3. Noter onaylı imza sirküleri,
4. Kira sözleşmesi (kendi mülkü ise tapu fotokopisi) ile ilgili vergi dairesine başvururlar.

2.2.3. Kurumlar Vergisi Mükellefiyeti ve Kuruluşunda İstenen Belgeler

Kurumlar vergisi mükellefleri;

- Sermaye şirketleri (anonim şirket, hisseli komandite şirket ve limited şirketler) ve aynı mahiyetteki yabancı kurumlar,
- Kooperatifler,
- İktisadi kamu müesseseleri,
- Dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler,
- İş ortaklıkları (talep etmeleri durumunda) olarak sıralanır.

Bu mükellefler, aşağıdaki belgelerle ticaret sicil memurluğuna müracaat ederler.

- Şirket ana sözleşmesinin noter onaylı bir örneği ile ticaret siciline müracaatına ait belgenin bir örneği,
- Şirketi temsile yetkili müdürün noter onaylı imza sirküleri,
- Şirketi temsile yetkili kişilerin onaylı nüfus cüzdanı sureti, yerleşim yeri (ika-metgâh) belgesi,
- Kooperatiflerden (varsa) üst birliğe kayıtlı olduklarına dair yazı.

İşe Başlamayı Bildirme

Gerçek kişi, tüzel kişi ayrımı yapmaksızın işe başlama bildirimi, işe başlama tarihinden itibaren 10 gün içinde ilgili vergi dairesine yapılmalıdır.

Gerçek kişi tacirlerde işe başlama bildirimi, tacirin kendisi tarafından yapılabil-eceği gibi avukatı ya da muhasebe işlemlerini yürüten SMMM (serbest muhasebeci mali müşavir) tarafından da yapılabilir.

Tüzel kişi tacirlerde ise işe başlama bildirimi, ticaret sicil memuru tarafından tescil işlemi sırasında yapılır. Başvuru evrakının bir sureti ilgili vergi dairesine gönderilir. Dolayısıyla ilgili şirketin işe başlamayı bildirme yükümlülüğü yerine getirilmiş sayılır (TTK 30. madde). Ücret geliri, menkul sermaye geliri (banka faiz geliri gibi), gayrimenkul sermaye iradı (kira geliri gibi) elde edenler ile zirai faaliyette bulunanların işe başlamalarını bildirmelerine gerek yoktur.

İşe başlama bildirimi veren mükelleflerin iş yerine, vergi yoklama memurları gelerek tespit yapar, tespiti bir tutanak hâline getirerek mükellefle birlikte imza altına alırlar.

7. ETKİNLİK

Bulduğunuz il veya ilçede size en yakın vergi dairesinden bir görevli davet ederek size mükelleflerin, vergi dairelerine ve genel olarak mali kurumlara karşı sorumluluklarının neler olduğunu açıklamasını isteyiniz.

2.3. Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Kurumlarına Ait İşlemler

Sosyal güvenlik, belirli sosyal risklerin (gelecekte ortaya çıkması muhtemel her türlü durum) ekonomik sonuçlara yol açabilecek gelir kayıpları ve gider artışlarına karşı kişilerin güvenliğinin sağlanmasıdır.

Sosyal güvenliğin temel fonksiyonları;

- Bireye ekonomik güvence sağlamak,
- Sosyal riskleri önlemek,
- Sosyal devlet ve sosyal adaleti hayata geçirmektir.

2006 yılı, 5502 sayılı Kanun'la Türkiye'deki sosyal güvenlik kurumları (BAĞ-KUR, SSK ve Emekli Sandığı) tek çatı altında toplanarak Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) adını aldı. 1 Ekim 2008'de yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanun'la Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası ile BAĞ-KUR'da basamaklar kaldırıldı.

İşverenin SGK'ya yapacağı işlemler şunlardır.

- Sigortalı işe giriş bildirgesinin verilmesi,
- İş yeri bildirgesinin verilmesi,
- İş kazası ve meslek hastalığının bildirimini,
- Tehlike sınıf ve derecelerini etkileyebilecek değişikliklerin bildirilmesi,
- Aylık prim ve hizmet belgesinin verilmesi,
- Primlerin ödenmesi,
- İş yeri kayıt ve belgelerinin kurumca istenilmesi üzerine ibrazı (sunulması).

İş yeri bildirgesinin verilmesi: İş yeri bildirgesinin verilmesi, sigortalı ve kurum yararı dikkate alınarak belli sürelerle bağlanmıştır. İşveren örneği kurumca hazırlanacak iş yeri bildirgesini, en geç sigortalı çalıştırmaya başladığı tarihte kuruma vermekle yükümlüdür.

Birden fazla iş yerinin her biri için ayrı iş yeri bildirgesi düzenlenir. İş yeri bildirgesi e-SGK ile de gönderilir.

Şirket kuruluşu aşamasında, çalıştıracağı sigortalı sayısını ve bunların işe başlama tarihini, ticaret sicili memurluklarına bildiren işverenlerin bu bildirimleri, kuruma yapılmış sayılır. Şirket dışındaki işletmeler, il müdürlüklerine iş yeri bildiriminde bulunurken aşağıdaki belgeleri vermekle yükümlüdür.

1. İş yeri bildirgesi,
2. Nüfus cüzdanı sureti,
3. Yerleşim belgesi,
4. İmza beyannamesi,
5. Vergi levhası,
6. Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası belgesi.

5510 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi birinci fıkrasının (b) bendine göre: Hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlar, ticari kazanç ve serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek ve basit usulde gelir vergisi mükellefi olanlar, gelir vergisinden muaf olup esnaf ve sanatkârlar siciline kayıtlı olanlar,

Kolektif şirketlerin ortakları,
Limited şirketlerin ortakları,
Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin
komandite ortakları,

Adi komandit şirketlerin komandite ve komandi-
ter ortakları,

Donatma iştirakleri ortakları,

Anonim şirketlerin kurucu veya yönetim kurulu
üyesi ortakları,

Tarımsal faaliyette bulunanlar sigortalı sayılır.

Aynı Kanun'a göre ticari kazanç ve serbest meslek
kazancı nedeniyle gerçek veya basit usulde gelir vergisi mükellefi olanların sigortalılıkla-
rı, bu mükellefiyetlerinin başlangıç tarihi itibarıyla başlamakta ve bu tarih, vergi dairele-
rinde kuruma bildirilmektedir.

Gelir vergisinden muaf olanların sigortalılıkları, esnaf ve sanatkâr sicil müdür-
lüklerine tescil tarihi itibarıyla başlamakta ve bu tarih esnaf ve sanatkâr sicil müdürlükle-
rinde kuruma bildirilmektedir.

Kanun'un (4/b) kapsamında bulunan sigortalıların prime esas kazançları yürür-
lükteki asgari ücretin brüt tutarı ile 6,5 katı arasında kalmak şartı ile kendileri tarafından
beyan edilmektedir.

Sigortalı, yanında işçi çalıştırıyorsa başka bir deyişle işveren ise beyan ettiği
kazanç, çalıştırdığı sigortalıların prime esas kazancının en yükseğinden daha az olama-
yacaktır. Ayrıca tacirler, işletmelerinde işçi çalıştırmaya başladıkları andan itibaren bir ay
içerisinde iş yeri bildirgesi düzenleyerek bölge çalışma müdürlüğüne müracaat etmek ve
iş yeri sicil numarası almak zorundadırlar.

8. ETKİNLİK

İşletmede çalışan kişilerin Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı olmalarının so-
nuçlarını, öğrendiklerinizden hareketle işçi ve işveren açısından değerlendirip aşağıya
maddeler hâlinde yazınız.

İşçi

İşveren

.....

.....

2.4. Meslek Kuruluşlarına Üyelik İşlemleri

Aynı mesleği icra eden tacir, esnaf ve sanatkârların bir araya gelerek dayanışma,
ortak menfaat, birlik ve beraberlik gibi tek çatı altında toplanarak meslek kuruluşları olan
odalar şeklinde kurumlaşması, sorunlarına ortak çözümler araması son derece önemlidir.
Aynı mesleki faaliyette bulunanların ortak amaçlarını gerçekleştirmek için aşağıda örnek-
leri verilen değişik meslek odaları kurulmuştur.

Hangi mesleki faaliyetin tacir niteliğine haiz olduğu Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından her yıl belirlenmektedir.

	Gerçek Veya Tüzel Kişilik	Mesleki Kuruluş	Üst Kuruluş
1	Esnaf ve sanatkârlar (kuaför, manav, kasap, fotoğraf stüdyosu vb.)	Esnaf ve Sanatkârlar Odası	Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu
2	Tacir niteliğine haiz olanlar (esnaf ve sanatkâr faaliyetini aşan, şirket ve süpermarketler vb.)	Ticaret odaları ve sanayi odaları	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
3	Özel kanunla faaliyet gösterenler (muhasibeci, avukat, doktor, mühendis vb.)	SMMM Odası, Baro, Tabipler Odası, Mühendisler Odası	TÜRMOB, Türkiye Barolar Birliği, Türk Tabipler Birliği

Odalara kayıt işlemi, yasal zorunluluktan kaynaklanmaktadır. Üye olabilmek için birtakım bürokratik işlemlerin yerine getirilmesi, üyelik aidatlarının zamanında ilgili odaya yatırılması gerekmektedir. Gerçek veya tüzel kişi işletmelerinin kendi meslekleri ile ilgili meslek odasına üye olabilmesi için yapması gereken işlemler aşağıda sıralanmıştır.

- Tescil ilanının yayımlandığı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nin aslı veya onaylı bir sureti ya da ticaret sicili tasdiknamesinin bir örneği,
- Noterlik tarafından imza sirküleri,
- Onaylı ve fotoğraflı T.C. kimlik kartı örneği,
- Odalarca gerekli görülecek diğer belgeler.

Ticaretin etki alanı çok geniştir, bu nedenle ticari işletmelerin üçüncü kişiler tarafından bilinmesi gereken bilgilerin (ticaret unvanı, adres, faaliyet konusu vb.) tescil edilmesi gerekir. Tescil işlemi, iş yerinin bulunduğu yerin ticaret sicil memurluğu tarafından yapılır. Ticaret siciline kayıt yaptıran tacirler, ticaret odası kayıt beyannamesini doldurarak ticaret odasına kayıt yaptırmak için başvururlar. Ticaret odası, başvuruyu inceleyerek tacirin ticaret odasına kaydını yapar.

Her tacir, bulunduğu yerin ticaret odasına kaydolmak zorundadır. Sanayi odasına kaydolmayan tacirler, ayrıca ticaret odalarına kaydolmak zorunda değildirler, ancak ürünlerini satmak için satış yeri açan sanayicilerin ticaret odalarına kaydolmaları gerekir.

Odalara üye olanlar, odanın hizmetlerinden yararlanma, odanın genel kuruluna katılma, yönetim ve denetim kurullarına seçilme haklarına sahiptirler.

9. ETKİNLİK

TİCARET ODASININ GÖREVLERİ

- Meslek ahlakını, disiplini ve dayanışmayı korumak ve geliştirmek, ticaret ve sanayinin kamu yararına uygun olarak gelişmesine çalışmak,
- Ticaret ve sanayiye ilgilendiren bilgi ve haberleri derleyerek ilgililere ulaştırmak, ilgili kanunlar çerçevesinde resmî makamlarca istenecek bilgileri vermek ve özellikle üyelerinin mesleklerini icrada ihtiyaç duyabilecekleri her çeşit bilgiyi başvuruları durumunda kendilerine vermek,
- Ticaret ve sanayiye ait her türlü incelemeleri yapmak, bölgeleri içindeki iktisadi, ticari ve sınıai faaliyetlere ait endeks ve istatistikleri tutmak, başlıca maddelerin piyasa fiyatlarını takip ederek kaydetmek ve bunları uygun vasıtalarla yaymak,
- Üyelerinin ihtiyacı olan belgeleri vermek ve bunlara ilişkin gerekli hizmetleri yapmak,
- Yurt içi fuarlar konusunda yapılacak müracaatları değerlendirip Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğine teklifte bulunmak,
- Üyeleri hakkındaki tüketici şikâyetlerini incelemek ve kuruluş amaçları doğrultusunda diğer faaliyetlerde bulunmak.

Yukarıda ticaret odalarının bazı görevleri verilmiştir. Verilen bu bilgilerden hareketle tacirlerin odalara kayıt olma gerekliliklerini maddeler hâlinde sıralayınız.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....

TOBB

10. ETKİNLİK

Bulduğunuz il veya ilçede esnaf odaları başkanı veya ticaret odası başkanını sınıfa davet ediniz ve kendilerinden odaların tüccarlara sağladığı katkılar, kuruluş işlemleri sırasında odada yapılması gereken işlemler ve tüccarların sorunları hakkında bilgi alınız.

HAYAL GÜCÜNÜN BAŞARIYA TESİRİ

Beyninizi besleyen, mükemmellik örnekleri sergileyen görüntülerden en üst düzeyde faydalanmak için bütün duyularınızı harekete geçiren hayal gücünüzü kullanarak baş rolünü üstlendiğiniz kendi ruhi video görüntülerinizi ortaya koyabilirsiniz.

Önemli olan; bu görüntülerde kendinizi, yapmak-istediği şeyi başarıp amacına ulaşan kişi olarak canlandırmanızdır. Mükemmelliğe dair görüntünüzü net bir hâle getirerek kendinizi uygun miktarda güç kullanımı, tam anlamıyla zevk alma, disiplinli çalışma, rahatlık ve zarafet gibi üstün nitelikleri şergiler bir hâlde zihninizde canlandırın.

Dünyanın birçok yerinde psikologların yaptığı araştırmalar, hayalde canlandırma işleminin işe yaradığını ispatlamaktadır. Bu konuda yapılan klasik deneylerden biri Avusturyalı Psikolog Alan Richardson (Elin Riçirtsin) tarafından yürütülmüştür.

Richardson, oluşturduğu üç ayrı gruptaki insanlara serbest basketbol atışları yaptırdı. İlk gruptakilere her gün yirmi dakika boyunca idman yapmalarını söyledi. İkinci gruptan, basketbola dair her şeyi unutmalarını istedi. Üçüncü gruptakilerden ise sakın bir şekilde yere oturmalarını, yirmi dakika boyunca kendilerini sahada başarılı atışlar yapar hâlde zihinlerinde canlandırmalarını ve bu başarılı sonucun verdiği tatmin duygusunu hissetmelerini istedi.

Deney sürecinin sonunda; birinci grup başka bir deyişle her gün düzenli bir şekilde idman yapan deneklerin atışları %24 oranında gelişme gösterdi. İkinci grup (basketbol hakkındaki her şeyi unutması istenen grup) hiçbir gelişme göstermedi. Üçüncü grubun (sadece düşünmesi, hayal etmesi istenen grup) atışları ise %23 oranında gelişti.

Basketbol dışındaki birçok etkinlik kapsamında yapılan deneylerden de benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Tınaz TİTİZ
Girişimcilik Üzerine
Düzenlenmiştir.

I. Aşağıdaki noktalı yerlere verilen sözcüklerden uygun olanını yazınız.

SGK	Vergi dairesi	Oda
Kuruluş yeri faktörü	Belediye	Kuruluş çalışmaları
	Muhtarlık	
SSK, BAĞ-KUR ve Emekli Sandığı'nın birleşmesiyle oluşan kurum	İşletmelerin ilan ve reklam vergisini yatırdığı kurum	İşletmelerin mükellef olarak işlerini yapan kurum
Üretim ve pazarlama faaliyetlerine üstünlük sağlayan her şey	Meslek kuruluşlarının genel adı	İşletme kurmak düşüncesiyle başlayıp işletmenin faaliyetine başladığı ana kadar olan araştırma süreci

II. Aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

	Yargılar	D	Y
1	İş yeri açma ve çalışma ruhsatı ilgili belediyeden alınır.		
2	Sanayi odasına kaydolun tacir, ticaret odasına kaydolmak zorunda değildir.		
3	Kurumlar vergisi mükellefleri, maliyeye iş yeri açma bildiriminde bulunmaz.		
4	İşletmelerin kuruluş yeri seçimi, işletmeler açısından önemlidir.		
5	Birden fazla iş yerinin her biri için tek iş yeri bildirgesi düzenlenir.		

III. Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun sözcükleri getirerek ifadeyi tamamlayınız.

1. Çabuk bozulan malları üreten işletmeler,.....'ı dikkate alır.
2. Tüzel kişi tacirlerde işe başlama bildirimini, ...tarafından tescil işlemiyle yapılır.
3. İşletmeler, işçi çalıştırmaya başladıkları andan itibaren ..... Müdürlüğüne müracaat eder.
4. ....; dayanışmayı sağlamak, iş hayatına yön vermek amacıyla kurulan işletmelerdir.
5. Devlet, işletmelerin kuruluş yeri seçimine ..... ile etki eder.

IV. Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Kuruluş yeri seçimi çalışmalarını aşağıdakilerin hangisinde daha kapsamlıdır?
A) Hizmet B) Ticaret C) Sanayi D) Tarım E) Kooperatif
2. Aşağıdakilerden hangisi kuruluş yeri faktörlerinden ulaştırma ile ilgili değildir?
A) Demiryolu B) Hava yolu C) Kara yolu D) Kargo E) Deniz yolu
3. Vergi levhası aşağıdakilerin hangisinden alınır?
A) Belediye B) Ticaret Odası C) Vergi Dairesi
D) Sosyal Güvenlik Kurumu E) Kaymakam
4. Aşağıdaki tüzel kişi işletmelerinin hangisinde ticaret siciline başvuru, işe başlama bildirimini yerine geçmez?
A) Limited şirket B) Anonim şirket C) Kolektif şirket
D) Kooperatif E) Dernek ve vakıflara ait işletmeler
5. Aşağıdakilerden hangisi, 5510 sayılı Kanun ile sigortalı sayılmamıştır?
A) Limited şirket ortakları B) Anonim şirket ortakları
C) Kolektif şirket ortakları D) Basit usulde vergi mükellefleri
E) Tarımsal faaliyette bulunanlar

V. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Devlet teşviklerinin, işletme açısından olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
2. Kuruluş yeri seçimi ile işletmenin faaliyeti arasındaki ilişkiyi açıklayınız.
3. İşletmelerin kuruluş yeri seçimini, pazar faktörü açısından değerlendiriniz.
4. Hangi tüzel kişi işletmeleri, vergilendirme açısından gerçek kişi işletmeleri gibi değerlendirilir?
5. Sosyal Güvenlik Kurumunu işçi ve işveren açısından değerlendiriniz.
6. Kuruluş işlemlerinin kolaylaştırılmasını işletmeler açısından değerlendiriniz.

VI. Aşağıdaki bulmacanın sağında ve solunda dizili kavramlar bulmacada yatay, dikey, çapraz ve tersten verilmiştir. Bunları bularak işaretleyiniz.

KELİME AVI

VERGİ LEVHASI
HAM MADDE
İŞE BAŞLAMA
SANAYİ ODASI
PRİM
SGK
GELİR VERGİSİ
ULAŞTIRMA
İŞ GÜCÜ

V	E	R	G	İ	L	E	V	H	A	S	I	P	M	İ
İ	R	E	Y	Ş	U	L	U	R	U	K	B	R	L	Ş
R	E	C	F	J	M	O	B	E	L	E	D	İ	Y	E
G	A	K	F	B	V	R	G	İ	S	I	C	M	İ	B
İ	G	R	U	R	F	A	S	L	A	İ	M	A	S	A
S	A	N	A	Y	İ	O	D	A	S	I	F	I	M	Ş
B	G	A	R	U	L	A	Ş	T	I	R	M	A	U	L
E	H	K	V	İ	K	L	E	Ş	İ	G	İ	C	Ü	A
D	M	İ	Z	L	O	R	F	E	L	L	E	K	Ü	M
D	A	V	İ	S	A	K	Ş	L	U	Y	R	İ	M	A
A	H	Ş	İ	C	Ü	M	İ	K	T	Ş	K	İ	V	L
M	B	E	İ	Ş	G	Ü	C	Ü	F	R	U	A	K	M
M	A	T	S	E	R	B	E	S	T	B	Ö	L	G	E
A	I	T	İ	C	A	R	E	T	O	D	A	S	I	T
H	İ	G	E	L	İ	R	V	E	R	G	İ	S	İ	G

TEŞVİK
BELEDİYE
TİCARET SİCİLİ
MÜKELLEF
SERBEST BÖLGE
FUAR
KURULUŞ YERİ
TİCARET ODASI

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

İşletme ile ilgili kavramlar ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi değerlendirebilirsiniz.

Bunu yapabilmek için aşağıdaki “Evet”, “Kısmen”, “Hayır” ölçütlerinden size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz. Değerlendirme sonunda “Kısmen” veya “Hayır” cevaplarınız çoğunluktaysa üniteyi tekrar gözden geçirmelisiniz.

DERECELER

ÖLÇÜTLER	EVET	KISMEN	HAYIR
İşletmelerin kuruluş yeri seçimine etki eden faktörleri açıklayabilirim.	☐	☐	☐
İşletmelerin kuruluşunda yerel yönetim işlemlerini sıralayabilirim.	☐	☐	☐
İşletmelerin kuruluşunda maliye ile ilgili işlemleri sıralayabilirim.	☐	☐	☐
İşletmelerin kuruluşunda sosyal güvenlik kurumlarına ait işlemleri sıralayabilirim.	☐	☐	☐
İşletmelerin meslek kuruluşlarına üye olmasının gerekliliğini açıklayabilirim.	☐	☐	☐

5. ÜNİTE

İŞLETMELERİN FONKSİYONLARI

1. Yönetim
2. Finansman
3. Pazarlama
4. Üretim
5. İnsan Kaynakları
6. AR-GE

Görsel: 5.1

İŞLETMELERİN FONKSİYONLARI

İşletmelerin fonksiyonlarının sınıflandırılmasına ilişkin çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. İşletmeler, genel olarak sınıflandırıldığında altı fonksiyon ile karşılaşmak mümkündür. Bazı araştırmacılar, stok yönetimi, satın alma, muhasebe, halkla ilişkiler, kalite yönetimi veya dış ticaret gibi fonksiyonların da bulunduğunu ifade etseler de burada genel kabul görmüş işletme fonksiyonları ele alınmıştır.

1. YÖNETİM

KONUYA BAŞLARKEN

- *Ekonomi yönetimi, yerel yönetim, işletme yönetimi ve okul yönetimi birbirinden farklı özellikler göstermektedir. Bu farklılıkları yapılan işler ve yöneticilerin özellikleri açısından tartışınız.*
- *İşletmelerin başarısı için yönetimden kaynaklanan olumlu ve olumsuz hususlar nelerdir?*

İnsanlığın varoluşundan beri yönetim vardır. Örneğin okulların, ülkelerin, belediyelerin veya bir mağazanın yönetimi gibi. İnsan hayatının her alanında önemli bir yere sahip olan yönetim, bir amaca ulaşmak için yapılan çalışmaların düzenlenmesidir.

Yönetim kavramının tanımı farklı şekillerde yapılabilir. En çok kabul gören tanımı ile yönetim; başkaları ile belirli amaçlara ulaşmak için yapılması gereken işlerin planlanması, bu plana uygun bir organizasyon yapısının oluşturulması, planlanan işlerin yürütülmesi, gerekli eş güdümün sağlanması ve sonuçların denetlenmesi sürecidir. Başka bir deyişle işletmenin belirli amaçlara ulaşabilmesi için üretim faktörlerinin etkili ve verimli kullanılmasıdır.

Yönetim, işletmeler için son derece önemli bir fonksiyondur. Diğer tüm fonksiyonların başarılı bir şekilde yerine getirilmesi yönetim fonksiyonunun başarısına bağlıdır. Bir işletme, karşılaşabileceği pek çok sorunu iyi yönetim sayesinde kolaylıkla aşabilirken yönetimde sıkıntı yaşayan işletme sorunları aşmada güçlük çekebilir.

Büyük veya küçük, birbirine benzeyen ya da farklı özelliklerdeki bütün işletmelerin devamlılığını sağlayabilmesi için etkin yönetilmeye ihtiyacı vardır.

1. ETKİNLİK

Sigorta işletmesi, otel, lüle taşı işletmesi, güzellik merkezi, un fabrikası, süt mamülleri üreten fabrika, traktör, tekstil ve şeker fabrikaları vb. farklı sektörlerde, büyüklük ve niteliklerdeki işletmelerin nasıl ve kimler tarafından yönetildiğini hiç düşündünüz mü?

1. Bu işletmelerde yönetilenler sadece insanlar mıdır?
2. İşletmenin etkin yönetilmesinden ne anlıyorsunuz? Bu konudaki düşüncelerinizi özetleyiniz.

.....

.....

.....

1.1. Yönetim Türleri

a) Ailevi Yönetim: Bir işletme yönetiminde sahipliğin temel politik karar organları ve hiyerarşik yapının önemli bir kısmının belli bir ailenin üyelerinden oluşması hâlinde ailesel yönetim söz konusudur. Bu yönetim şeklinin en önemli özelliği, üst yönetim kademelerinin belirli aile bireylerine veya akrabalara açık olmasıdır.

b) Siyasal Yönetim: İşletme sahipliğinin temel politik karar organları ve önemli yönetim kademelerinin belirli siyasal eğilim ve ilişkilere sahip kişiler tarafından doldurulması durumunda siyasal yönetimden söz etmek mümkündür. Bu yönetim türünde “yönetim” konusunda eğitilmiş kişileri çalıştırma imkânı var olmakla beraber siyasal düşünce ve amaçlar yönetim kademelerine girişi etkilemektedir.

c) Profesyonel Yönetim: Temel politik karar organları ve hiyerarşik yapıdaki diğer bütün kademelerde belirli bir aileye veya siyasal eğilime bağlılıktan çok, uzmanlık ve yetenek esasına göre seçilen kişiler tarafından doldurulması hâlinde profesyonel yönetimden söz edilmektedir. Profesyonel yönetim, yönetim işinin bir meslek olarak algılanmasıyla ilgilidir.

Ailevi, siyasal ve profesyonel yönetim olarak bu üç yönetim türü birbirinden kesin sınırlarla ayrılmış değildir. Bunların üçü bir arada bulunabilir ama önemli olan ekonomik gelişmeye paralel olarak bu türlerin etkinlik ve yaygınlık derecelerinin değişmesidir. Bu değişim, profesyonel yönetimin önem ve yaygınlığının artması yönünde olmaktadır.

1.2. Yönetim Teorileri

Yönetim teorileri genel olarak üç aşamada ele alınır.

1. Klasik yönetim teorileri
2. Neoklasik yönetim teorisi
3. Modern yönetim teorisi

1.3. Yönetim Fonksiyonları

Yönetim, bir süreç olarak ele alındığında bu sürecin gerçekleşmesi için

Görsel: 5.2

bazı fonksiyonların yerine getirilmesi gerekir. İşletmelerde yönetim fonksiyonlarını etkin ve verimli bir şekilde yerine getirmekle yükümlü olanlar bütün işletme çalışanlarıdır. Aşağıda sıralanan fonksiyonların tam anlamıyla yerine getirilmesi yönetici, çalışan ve işletme sahibinin vizyonu ile mümkündür.

Yönetim fonksiyonları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Planlama
- Organizasyon (örgütlenme)
- Yürütme
- Eş güdüm
- Denetim

Planlama: İşletmenin gelecekte ne yapacağı ile ilgili kararların önceden belirlenme sürecidir. Planlama; nelerin, nasıl, nerede, ne zaman ve ne kadar maliyetle yapılacağı sorularına cevap bulma çalışmalarıdır.

Planlamanın özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- İşletme için en uygun olanın seçilmesidir.
- Bir karar sürecidir.
- Geleceğe dönüktür.
- Çevre koşullarına ve zamana göre değişikliğe uğrar.

Planlama yapmanın işletmelere sağlayacağı faydalar da şöyle sıralanabilir.

- Planlama dikkatleri amaca ve bunun gerçekleştirilmesine yöneltir.
- Yöneticinin ileriye görme yeteneğini geliştirir.
- Kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlar.
- Denetim için gerekli olan standartları belirler.
- Değişikliklere karşı hazırlıklı olma imkânı sağlar.

2. ETKİNLİK

Aşağıda verilen yargıları iyi bir planın taşıması gereken özellikler yönünden değerlendirerek karşlarına “Doğru” ya da “Yanlış” yazınız.

- Plan; açık, anlaşılır ve geçerli bir amaca yönelik olmalıdır. ....( )
- Değiştirilmez katı kurallara göre yapılmalıdır. .... ( )
- İleriye yönelik olarak hazırlanmalıdır. ....( )
- Ekonomik olmalıdır. .... ( )
- Planlama tahmine dayalı olmalıdır. ....( )

3. ETKİNLİK

Bir işletme, satışlarını gelecek yıl %30 artırmayı hedeflemektedir. Bu işletme, hedefine ulaşmak için neler yapmalıdır? Aşağıda iki plan örneği verilmiştir. Siz de boşluklara işletme için yapılabilecek planları yazınız.

İşletmenin satışlarını %30 artırabilmesi için

1. Dış ticarete yönelmesi gerekir.
2. Reklam yapması gerekir.
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....

Organizasyon: Beşerî ve maddî faktörlerin işletme amaçlarını etkin ve verimli bir biçimde gerçekleştirmek üzere düzenlenmesidir. Çalışanların yapacakları işlerin ayrıntıları, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi, kimin kimden emir alıp kime karşı sorumlu olacağını saptanması, hangi araç gereç ve makineyi nerede kullanacaklarının belirlenmesi vb. bütün düzenlemeler organizasyon kavramı kapsamındadır.

Yürütme: Yürütme, planlar yapıp organizasyon yapısı oluşturularak işlerin gereğine göre kişiler görevlendirildikten sonra bu organizasyonun ortak amaç doğrultusunda harekete geçirilmesidir.

Yürütme süreci başlıca aşağıdaki görevleri kapsar.

- Açık seçik ve tam olarak astların yeteneklerine göre yapabilecekleri emir ve talimatlar verme,
- Astların daha verimli hareket edebilmesi için devamlı onları eğitme,
- Çalışanları motive etme,
- Disiplin sağlama ve başarılı çalışanları ödüllendirme,
- Etkili bir iletişim sistemi kurma.

4. ETKİNLİK

Bir kimya fabrikasında ustabaşı olarak görev yapan Mustafa Bilal usta, ambalaj bölümünde çalışan Fatma Zülal Hanım'a sert bir şekilde:

-Bir daha çalışırken müzik dinlediğini görürsem seni işten atarım!, diye bağırdı.

Fatma Zülal Hanım:

-Ama işimi yapıyorum, üstelik müzik dinlemek beni motive ediyor, böyle kendimi daha rahat hissediyorum, diye cevap verdi.

Bunun üzerine Mustafa Bilal usta hiddetlenerek:

-Derhâl muhasebeye git, kovuldun!, diye bağırdı. "Kendini rahat hissediyor-muş... Otel mi burası be...", diye ekledi. Olayı seyredenleri de azarlayarak:

-İşinize baksanıza be tembel adamlar!, diye uyardı.

Bu olayda;

- Fatma Zülal Hanım, amiri Mustafa Bilal ustaya karşı davranışında haklı mıdır?
- Çalışanlar amirlerine görüş veya düşüncelerini doğrudan iletmeli midir?
- Mustafa Bilâl ustanın çalışanına yaklaşımı doğru mudur?
- Mustafa Bilâl ustanın yerinde olsaydınız ne yapardınız?
- Fatma Zülal Hanım'ın yerinde olsaydınız Mustafa Bilâl usta ilk kez bağırdığında ne cevap verirdiniz?

Sınıfta arkadaşlarınızla birlikte olayı yorumlayınız.

Eş Güdüm: Çalışmayı kolaylaştırmak ve başarıyı sağlamak için bir organizasyonun bütün faaliyetlerinin uyumlu hâle getirilmesidir. İşletmenin bütünlüğü ve varlığını devam ettirebilmesi adına etkili bir koordinasyon gereklidir. Etkili bir eş güdüm için göz önünde tutulması gereken ilkeler aşağıda sıralanmıştır.

- İlgili ve sorumlu kişilerle direkt olarak ilişkilerin sağlanması,
- Çalışanların koordinasyona hazır hâle getirilmesi,

- Yönetim sürecinin başlangıcından itibaren koordinasyona önem verilmesi,
- Bir durumla ilgili tüm etkenlerin ve yönlerin dikkate alınması,
- İyi düzenlenmiş haberleşme yöntemleri kullanılması,
- Personelin kendi aralarında gönüllü iş birliğinin teşvik edilmesi.

Görsel: 5.3

Denetim: Planda belirlenen amaç ve hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı veya ne ölçüde ulaşıldığını araştırmaktır. Böylece denetim ile diğer fonksiyonların neleri, nasıl ve ne ölçüde

başardığı araştırılıp belirlenir. Denetim bir çeşit geri bilgi akışı veya geri besleme temelinde dayanır. İşletme açısından denetim fonksiyonu aşağıdaki işlemleri kapsar.

- İşlem ve kalitede standartlaşmayı sağlamak,
- Örgütün varlıklarını israftan korumak,
- Devredilen yetkinin kontrolünü sağlamak,
- İşte başarıyı değerlendirmek.

5. ETKİNLİK

Drama etkinliği yapmak üzere sınıftan kura ile üç arkadaş belirlenir.

Yönetici, çalışan ve patron rolünü oynayacak olan öğrenciler, aşağıdaki konuşmaları okuyup devamını rollerine uygun doğaçlama sürdüreceklerdir.

Yönetici:

-İşletme içine cep telefonu ile girilmeyeceğini bilmiyor musun? Kaç sefer söyledik, uyardık hatta cezalar verdik. Artık yeter be... Senin üç günlük yevmiyeni kesiyorum... Bir daha olmasın!

Çalışan:

-Benimle uğraşma... Git başımdan... Sen yenisin galiba buralarda...

Yönetici:

-Ne demek istiyorsun sen terbiyesiz... Cezan 10 güne çıktı...

Çalışan:

-Allah Allah... Başka!..

Yönetici:

-Derhâl işlemlerini başlatıyorum. Kovuldun !

Yarım saat sonra patron:

-İsmail Bey, sen ne yaptın? İşten attığın kişi, bizim genel müdürün oğludur...

Yönetici:

.....

Çalışan:

.....

İşveren:

.....

- 1. Yönetim fonksiyonları, bir işletme için neden önemlidir? Açıklayınız.**
- 2. İşletmenin bu fonksiyonları etkili kullanmaması durumunda karşılaşılabileceği güçlüklerden birkaçını sıralayınız.**

6. ETKİNLİK

Cevdet İşbilir, inşaat malzemeleri üreten bir işletmenin devamlı müşterisidir. Cevdet Bey, satış müdürü ile görüşerek 10.000 adet elektrik prizine ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Satış müdürü, bir hafta içinde istenen ürünlerin Cevdet Bey'e teslim edilebileceğini söylemiş, hatta teslim tarihi konusunda garanti vermiştir. Cevdet Bey de teslim alacağı malzemelerle ilgili başka işletmelerle bağlantı kurmuştur. Ancak işletmenin üretim müdürü, 10.000 adet malzemeyi zamanında teslim edemeyeceklerini çünkü fabrikadaki dört makineden birinin arızalı olduğunu, diğer ikisinin de bakımda olduğunu bildirmiştir. Bu malzemelerin en az üç hafta içerisinde teslim edilebileceğini söylemiştir.

- 1. Bu olayda yönetimin hangi fonksiyonu ya da fonksiyonları yerine getirilmemiştir?**
- 2. Olayı satış müdürü ve üretim müdürü açısından ele aldığımızda bu konuda eksik olan kimdir? Tartışınız.**

KONUYA BAŞLARKEN

- Basın yayın organlarından duyduğunuz finans ve finansman kavramlarını işletmeler açısından açıklayınız.
- İşletmenin kuruluşu ve kurulduktan sonraki faaliyetlerini karşılamak için kullandığı para ve para benzeri değerlerin neler olduğunu araştırarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

Finansman, işletmenin ihtiyaç duyduğu fonların amacına uygun olarak sağlanması ve kullanılmasıdır. İşletmeler, varlıklarını sürdürmek için finans ihtiyaçlarını mutlaka karşılamalıdır. Finans ihtiyacı farklı yollardan sağlanabilir.

Ekonomideki ve teknolojideki hızlı gelişmeler, işletmeciliğin de gelişmesine neden olmuştur. Gelişen ve değişen yeni işletmecilik anlayışında işletmeler için finansman çok daha önemli hâle gelmiştir. İşletmeler daha kuruluş aşamasından başlayarak bütün aşamalarda finans ihtiyaçlarını karşılamak zorundadır. İşletme kurulurken öncelikle sermaye ihtiyacı doğar. **Sermaye**, işletmeyi kuranlar tarafından işletmeye konulan para, mal ve emeği ifade eder. İşletmelerin finansal yapısı, toplam kaynakların veya tüm işletme varlıklarının nerelerden sağlandığını ve bunların nasıl kullanıldığını gösterir. Finansal yapı her şeyden önce sermaye miktarı ve bu sermayenin nasıl oluştuğuyla ilgilidir.

Bir işletmede finansman kaynakları fonun kaynağına göre ikiye ayrılır. Bunlar, öz kaynaklar ve yabancı kaynaklardır.

Öz Kaynaklar: Para, bina, taşıt, mal vb. maddi varlıklar olabileceği gibi patent hakkı, marka, telif hakkı vb. maddi olmayan haklar da olabilir. İşletme, faaliyetleri sırasında elde ettiği kârı ortaklarına dağıtır. Bazen faaliyetleri sonucu elde ettiği kârın tümünü veya bir kısmını dağıtmayarak işletmede bırakılması yoluyla sermaye ihtiyacı karşılanır. Buna oto finansman denir.

Yabancı Kaynaklar (Borçlar): İşletmenin belirli vade sonunda geri ödemek üzere sağladığı kaynaklardır. İşletme bu borcu kişilerden temin edeceği gibi finans kuruluşlarından da alabilir. Yabancı kaynaklar vadelerine göre bakılarak kısa vadeli veya uzun vadeli kaynaklar olarak ikiye ayrılabilir.

Görsel: 5.4

İşletmenin sahip yada ortaklarının sermaye olarak verdikleri değerler ile faaliyetler sonucu sağlanan ve henüz işletmeden çekilmemiş olan kârlardan oluşan unsurlara öz kaynak denir. Öz kaynakların yeterli olmaması durumunda diğer şahıs veya finans kurumlarından sağlanan kaynaklara ise yabancı kaynak adı verilir. Bu örnekte olduğu gibi toplumda yaşayan bireylerin hemen hepsi gelir gider dengesi problemleriyle karşılaşabilmektedir. Bu durum birtakım sorunlara neden olmaktadır.

Öz Kaynaklar: İşletme kurmak isteyen kişi veya kişilerin, kendi kişisel varlıklarından ayırarak işletmeye tahsis ettikleri maddi ve maddi olmayan varlıklardır.

7. ETKİNLİK

Şahin ve Kaya çocukluktan beri arkadaşlardır. Kaya, edebiyata ilgi duymaktadır. Şiir ve makaleler yazmaktadır. Yazdıklarını kitap hâline getirmekte Genel Ağ ortamında yayımlayıp okuyucularıyla paylaşmakta ve bu yolla gelir elde etmektedir. Eserlerinin telif hakkını da almıştır.

Şahin'in bir miktar parası, arabası ve bürosu vardır. Şahin, Kaya'ya bir müzik şirketi kurmayı önerir. İki de ellerinde olan değerleri ortaya koyarak ŞA-KA Müzik Şirketini kurarlar.

1. Şahin, işletmenin kuruluşuna ne tür değerlerle katkıda bulunmuştur?
2. Kaya, işletmenin kuruluşuna ne tür değerlerle katkıda bulunmuştur?
3. Bu değerler arasındaki farklılıkları açıklayınız.

Yukarıdaki etkinlikten yola çıkarak aşağıda verilen kavram haritasını tamamlayınız.

SERMAYE (Sermaye olarak kullanılan değerleri sıralayınız.)

.....
Kaya'nın sermaye olarak koyduğu değerler.

.....
Kaya'nın sermaye olarak koyduğu değerler.

.....
Maddi kaynaklar

.....
Maddi olmayan kaynaklar

8. ETKİNLİK

Bir inşaat firması faaliyet gösterdiği yönetim binası yeterli gelmeyince yeni bir yönetim binasına ihtiyaç duyar. Bu binayı almak için mevcut kaynakları yeterli olmadığından kredi kullanmaya karar verir. Banka ile yapılan görüşmeler sonucunda uzun vadeli (5 yıllık) kredi çekerek yönetim için bir bina satın alınır.

İşletme, binanın yenilenmesinde birtakım malzemelere ihtiyaç duyar. Şirket, bu malzemeleri sürekli çalıştığı firmadan bedelini iki ay sonra ödemek üzere almıştır.

Verilen örnekte inşaat firması, iki ayı konu için gereken finans ihtiyacını farklı şekillerde karşılamıştır. Yönetim binası ile inşaat malzemelerinin alımında kullanılan kaynaklar açısından karşılaştırınız.

İLİŞKİLENDİRME

Finansman konusu hakkında ayrıntılı bilgileri Ekonomi dersinizdeki ilgili konulardan bulabilirsiniz.

PERFORMANS GÖREVİ

Çevrenizde bulunan işletmelerden birinin yetkilisiyle görüştükten sonra aşağıdaki soruları cevaplandırmaya çalışınız. Bulduğunuz cevapları defterinize not ediniz.

Para olmadan da bir işletme kurulabilir mi?

Kurmuş olduğunuz işletmenin amacı nedir?

Yöneticisi veya yetkilisi olduğunuz işletme varlığını nasıl devam ettiriyor?

Geliriniz giderinizi ne kadar karşılıyor?

İleride gelecek para varken şu an ortaya çıkan para ihtiyacını nasıl çözüyorsunuz?

Kredi kullanıyor musunuz?

İşletmenin geleceğini düşünerek zor durumda kalmamak için yatırım fonlarına veya başka alanlara yatırım yapıyor musunuz?

İşletmenin finans yönetimi kimler tarafından yapılmaktadır?

İşletmeniz kâr ediyor mu? Kâr ediyorsa bu kârı nerelerde kullanıyorsunuz?

İmkânınız olsa aynı işe yeniden yatırım yapar mıydınız? Nedenini belirtiniz.

3. PAZARLAMA

KONUYA BAŞLARKEN

- İşletmenin üretmiş olduğu mal ve hizmetlerin satılamaması işletmeye ne gibi zararlar verebilir? Tartışınız.
- İşletmelerin ürünlerini kolaylıkla satabilmesi için yaptıkları çalışmaları ve bu çalışmaların işletmelere sağladığı katkıları sınıfta tartışınız.
- “Tek kullanımlık jöle” ile ilgili bir satış kampanyası düzenlemeniz istense neler yaparsınız?

3.1. Pazar ve Pazarlama

Pazar; mal ve hizmetlerin satışa sunulduğu, alıcıların ve satıcıların karşılaştıkları, malların sahipliğinin değişiminin yapıldığı yerdir. Bir mal veya hizmetin bugünkü tüketicileri ile gelecekte tüketici olabilecek tüm kişi, kurum ve kuruluşları kapsar.

Pazarlama; işletmelerin üretmiş olduğu ve insanların ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetlerin tüketicilere ulaştırılmasıdır. Günümüzde pazarlama, tüketici memnuniyetine büyük önem vermektedir. Pazarlama, bir süreç olarak ele alınıp değerlendirilmelidir. Bu süreçte işletmelerin öncelikle mal ve hizmet üretme fikirlerinin ortaya çıkması, ürünlerin geliştirilmesi, fiyatlarının belirlenmesi, piyasa tarafından kabullenilmesinin sağlanması (tutundurma faaliyetleri) ve dağıtılması aşamalarından bahsedilebilir.

Tutundurma, işletmenin üretimini yaptığı mal ve hizmetlerin satışını artırmaya yönelik tüm faaliyetleri ifade eder. Ürünün kaliteli ve uygun fiyatlı olması, onun kolayca pazarlanabileceği ve satışının yapılabileceği anlamına gelmeyebilir. Bu durumda ürünün piyasaya tutundurulabilmesi son derece önemlidir. İşletmeler, teknolojik gelişmelerden de yararlanarak ürünleri hakkında gerekli bilgileri verip tüketicileri ikna ederek ürünlerinin satışını sürekli kılabilir. Tutundurma faaliyetleri toplumun ahlaki değerlerine uygun olmalı, rakip firmalarla haksız rekabet oluşturmamalıdır.

İşletmeler, ürünlerini pazarlayabilmek için kampanyalar da düzenleyebilir. Satış kampanyaları, ürünlerin pazarlanmasında işletmelere birtakım avantajlar sağlamaktadır.

9. ETKİNLİK

Su arıtma cihazlarının üretimini yapan bir işletmenin pazarlama elemanı olduğunuzu varsayınız. Satışını yaptığınız her bir ürün için primle ödüllendireceğinizi biliyorsunuz.

Aşağıdaki soruları arkadaşlarınızla tartışınız.

1. Bu cihazlardan çok sayıda pazarlayabilmek için neler yaparsınız?
2. Ürünleri pazarlamak için hangi yolları seçersiniz?
3. Ürünleri pazarlayacağınız kişileri nasıl seçersiniz?
4. Ürünün tanıtımını nasıl yaparsınız?
5. Müşterileri ikna etmek için ne gibi yollara başvurursunuz?

İLİŞKİLENDİRME

Pazar ve pazarlama konusu hakkında ayrıntılı bilgileri Ekonomi ve Girişimcilik derslerinizdeki ilgili konulardan bulabilirsiniz.

PERFORMANS GÖREVİ

Belirleyeceğiniz bir ürünün fiyatını Genel Ağ üzerinde pazarlama yapan işletmeler vasıtasıyla araştırınız.

İşletmelerin isimlerini belirleyiniz.

Satış işleminin nasıl gerçekleştiğini açıklayınız.

Satış sözleşmesini ayrıntılı şekilde okuyup sözleşmenin temel hususlarını yazınız.

Teslimatta yaşanacak sorunlarla ilgili ne gibi önlemler alındığını belirtiniz.

Parası ödendiği hâlde gelmeyen ürünle ilgili neler yapacağınızı araştırarak yazınız.

3.2. Pazarlamada Reklamın Rolü

Reklam, üreticiler ve tüketiciler açısından önemli bir faktördür. Üretilen mal ve hizmetleri çeşitli kitle iletişim araçlarıyla hedeflenen alıcı kitleye tanıtmaya faaliyetlerine reklam adı verilir.

Reklam sayesinde yeni bir ürünle ilgili bilgiler kısa sürede tüketicilere ulaşır. Böylece tüketiciler işletmenin ürünü hakkında bilgi sahibi olurlar. Reklamın ürünle ilgili gerçek bilgiyi vermesi ve tüketicileri yanıltmaması gerekir. Burada amaç, dikkat çekmek ve ilgi uyandırmaktır. İşletmeler, ürünlerini tanıtmayı pazarlayabilmek ve rekabetle başa çıkabilmek için reklama ihtiyaç duyar.

İşletmelerin reklam yapma amaçları şöyle sıralanabilir.

- İşletmenin satışlarını artırmak,
- Sunulacak yeni ya da piyasadaki mevcut malların tanıtılmasını sağlamak ve bunlar hakkında bilgi vermek,
- Yeni bir pazara girmek ya da yeni bir tüketici grubunu çekerek talebi artırmak,
- Firma imajı ve marka bağlılığı yaratmak,
- Firma ve malın özelliklerini anlatarak satıcılara yardımcı olmak, kişisel satış programını desteklemek,
- Satıcıların ulaşamadığı kişilere ulaşmak,
- Ön yargıları, yanlış ve olumsuz izlenimleri düzeltmek,
- Tüketicileri eğitmek.

Görsel: 5.5

10. ETKİNLİK

Aşağıdaki sorulara verdiğiniz cevaplara göre “Evet” veya “Hayır” bölümünü işaretleyiniz.

SORULAR	E	H
İhtiyacınız olan herhangi bir ürünü alırken reklamlardan etkilenir misiniz?		
İhtiyacınız olmadığı hâlde reklamların etkisi ile aldığımız ürünler oldu mu?		
Reklamlar, satın alacağınız aynı tür ürünün farklı markalarını tercih ederken seçiminizde etkili midir?		
Reklamların size doğru bilgileri verdiğini düşünüyor musunuz?		
Reklamların işletmelerin ürünlerini pazarlamada işletmeye yardımcı olduğunu söyleyebilir misiniz?		

Sorulara verdiğiniz “Evet” ve “Hayır” cevaplarını değerlendirerek reklamın işletmeler için önemi ile birlikte reklamların olumlu ve olumsuz yönlerini tartışınız.

11. ETKİNLİK

Çevrenizde çeşitli iletişim araçları yoluyla yapılan reklamlardan beş tanesinin görsellerini çekerek sunum hâline getiriniz. Her bir fotoğrafın değişik reklam aracını ifade edecek şekilde hazırlanmasına dikkat ediniz.

12. ETKİNLİK

1. Televizyonda izlediğiniz reklamlardan hareketle reklamları konularına göre sınıflandırınız.
2. Sınıflandırdığınız reklamların yaklaşık süresini belirleyiniz.
3. Abartılı bulduğunuz reklam var mı? Söyleyiniz.
4. Yayınlanan reklamların hedef kitesini ve yayın saatlerinin bu hedef kitleye uygun olup olmadığını değerlendiriniz.

İLİŞKİLENDİRME

Pazarlamada satışın önemiyle bağlantılı olan ihtiyaç konusu I. ünite de verilmiştir.

Görsel: 5.6

3.3. Pazarlamada Satışın Önemi

İşletmelerin yapmış olduğu reklam faaliyetlerinin amacı, ürünlerin satışını gerçekleştirmektir. Farklı satış politikaları ve yöntemleri tüketicileri, işletmenin ürünlerini satın almaya özendirmeyi amaçlar. İşletmeler, fiyatları düşürme, sezon sonu indirimleri, çekilişler, yarışmalar, kupon yayımlama, ikinci ürünü indirimli verme, kredilendirme ve taksitlendirme gibi farklı satış yöntemlerinden yararlanabilir. Ürünün satılması, işletme için son derece önemlidir. Satış, ihtiyaçların karşılanması için belli bir bedel karşılığında mal veya hizmetin el değiştirmesidir.

3.4. Pazarlamada Dağıtım Kanalları

Dağıtım, üretilen ürünlerin tüketicilere ulaştırılması ile ilgili tüm faaliyetleri kapsar. Bu anlamda dağıtım, üretici ile tüketici arasındaki bağlantıyı gerçekleştirir. Üretici işletmeler için önemli konulardan biri uygun dağıtım kanalının seçimi diğeri de seçilen bu dağıtım kanalı ile ürünlerin en kısa zamanda ve en az maliyetle tüketicilere ulaştırılmasıdır.

Dağıtım kanalı, bir malın üreticiden tüketiciye hareketinde izlediği yoldur. Dağıtım kanalları aşağıdaki gibi gruplandırılabilir.

Dağıtım kanalı, bir malın üreticiden tüketiciye hareketinde izlediği yoldur. Dağıtım kanalları aşağıdaki gibi gruplandırılabilir.

Doğrudan dağıtım kanalı da denir. Aracının olmadığı en kısa ve basit kanaldır. Örneğin çiftçinin ürettiği domatesi kendisinin satması gibi.

Dolaylı ya da aracılı dağıtım kanalı olarak da adlandırılır.

Mal üreticiden tüketiciye doğrudan değil aracı olan perakendeci tarafından ulaştırılır. Depolama ve taşıma işleri ya üretici ya da perakendeci tarafından üstlenilir. Örneğin bazı gıda maddelerinin; yoğurt, süt vb. ürünlerin dağıtımını gibi.

Tüketim malları için uygulanan en yaygın geleneksel dağıtım kanalı tipidir. Örneğin beyaz eşya ticareti gibi.

Birden fazla aracının olduğu dağıtım kanalı tipidir. Örneğin portakal, karpuz, patates vb. ürünlerin dağıtımını gibi.

13. ETKİNLİK

Aşağıdaki malların üreticiden tüketiciye ulaşmasında seçilebilecek dağıtım kanallarını belirleyiniz.

Pizza	.....
Ekmek	.....
Buzdolabı	.....
Domates	.....

3.5. Toptancı İşletmelerin Özellikleri

Toptancılar, üretilen ürünleri başkalarının kullanması veya bu malların yeniden satılması için satış ve dağıtım yapan kişi veya kuruluşlardır. Ürünleri ihtiyaç duyulan miktara göre gerekli yerlere ulaştırırlar. Üretici işletmelere, perakendeci veya tüketicilere çeşitli hizmetler sağlamaktadırlar.

Üretici işletmelerin satma, depolama vb. işlevlerini gerçekleştirdikleri için söz konusu işletmelerin giderlerinin düşmesinde etkili olurlar.

Üretici ve perakendeci arasında aracılık yapan (depolama, taşıma, dağıtım gibi faaliyetlerle uğraşan) toptancılar, üreticiden satın aldıkları büyük miktardaki mal-

İLİŞKİLENDİRME

Toptancı işletmelerin özellikleriyle bağlantılı olan girişimci, tacir ve mükellef konularına I. ünite de yer verilmiştir.

ların perakendecilere veya bazen de tüketicilere dağıtımının yapıldığı bir sistemde aracı rolü üstlenir. Perakendecilerin çoğu, ürünleri üreticiler ya da toptancılardan alır.

Toptancılık, yeniden satmak ya da işletmede kullanmak amacı güdenlere malların satımını ve satım ile ilgili tüm faaliyetleri içerir. Bu faaliyetleri yerine getiren kişi ve aracı kuruma toptancı denir. Ürünlerin üretim tarzı, şartları ve ürüne olan talebin sürekli ya da mevsimlik oluşu, toptancıların varlığını ortaya çıkaran nedenlerdendir.

Toptancıların başlıca fonksiyonları aşağıda sıralanmıştır.

- Depolama,
- Pazarlama,
- Havuz görevi görme,
- Küçük miktarlar hâlinde satış,
- Fiyat istikrarı,
- Risk üstlenme,
- Taşıma vb. giderlere katlanma,
- Bilgilendirme,
- Yönetim ve teknik yardım.

Görsel: 5.7

3.6. Perakendeci İşletmelerin Özellikleri

Perakendeci işletmeler, toptancılardan aldıkları mal ve hizmetleri nihai tüketicilere ulaştırır. Toptancılar gibi ürünleri büyük miktarlarda satmak yerine parça parça, daha küçük miktarlarda satar.

Perakende kelimesinin sözlük anlamı parçalara ayırmaktır. Perakendeci de malları küçük miktarlar hâlinde satan kişiyi ifade eder. Perakende ticaret ise malların doğrudan doğruya tüketicilere satılmasıdır. Perakendeciliğin temel niteliği, tüketim ya da kullanım için malları tüketicilere satmaktır.

Perakende ticaret şeklinde perakendeciler, üretici veya toptancıdan aldıkları malları doğrudan doğruya tüketicilere satarlar, bu nedenle genellikle tüketicilere yakın yerlerde faaliyet gösterirler. Küçük ölçekli perakendecilik, az sermaye ve beceri ile yürütülebilecek bir faaliyettir. Perakendeciler, bir yandan tüketicilere hizmet sunarken diğer taraftan da ürünlerin satışını yaparak üreticilere de fayda sağlarlar.

Ayrıca müşterilere satış sonrası çeşitli hizmetler sunarlar. Perakendecilerin başlıca fonksiyonları şu şekilde sıralanabilir.

- Malları tüketicilerin beğenisine sunarlar.
- Malları uygun miktarlarda tüketicilere sunarlar.
- Tüketicilere alternatif mallar sunarlar.
- Müşterilere kredili alışveriş yapma imkânı sağlarlar.
- Satış öncesi ve sonrası hizmetleri devam ettirirler.

14. ETKİNLİK

Aşağıdaki metinde yer alan konuşmalar bir perakendecide geçmektedir.

Satıcı:

-Buyur abla...

-Çocuk çorabı alacaktım...

-Tabi abla... Oğlum ablana çorap ver...

-Tül çorap mı ablacığım?

-Hayır, yün çocuk çorabı istiyorum.

-Çeşitler burada. Bir bak abla, hangisini istersen vereyim.

-Ama ben çok alacaktım.

-Olur abla, istersen 100 tane bile veririm.

-Yok o kadar değil ama 50 tane lazım.

-Olur abla. Ne yapacaksın o kadar çorabı?

-Şundan var mı? Devamı?

-Var abla.

-Fiyatı ne kadar?

-Abla, tanesi 2.5 TL.

-50 tane alsam da mı aynı fiyat?

-Abla, fiyat bizde değişmez, sabittir.

-Öyle olur mu, bir tane alanla 50 tane alana fiyat farklı olmaz mı?

-Abla, marketlerde indirim yapıyorlar mı?

-Hayır, ama ben senden alıyorum. Olmaz, bana indirim yapman lazım.

-Abla, inanılmaz. Ağabey, abla indirim istiyor.

-Tamam oğlum, ablan yabancı değil... Kaç tane abla?

-50 tane .

-Abla, sana 2.25'ten verelim. Maksat iş olsun... Para kazanmaz ama...

Metinde yanlış gördüğünüz hususları aşağıya maddeler hâlinde sıralayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

15. ETKİNLİK

Perakende satış ile toptan satış arasındaki farklılıkları;

Fiyat bakımından

Hizmet bakımından

.....

.....

Müşteri ilişkileri bakımından

Ekonomik hayattaki sayıları bakımından belirleyiniz.

.....

.....

PERFORMANS GÖREVİ

Perakende satış yapan bir kişi ile görüşme yaparak aşağıdaki sorulara cevaplar bulmaya çalışınız.

Perakende satış ne demektir?

Sizden toptan mal isteyen kişiye ne cevap verirsiniz?

Sizin toptancılardan farkınız var mı?

Satış fiyatınız toptancıdan çok mu farklıdır?

Bazen reklam afişinizde indirimler göze çarpıyor. Bu indirimleri nasıl yapıyorsunuz? Zarar etmiyor musunuz?

Sorulara verilen cevapları bir kâğıda yazarak ürün dosyanızda saklayınız.

16. ETKİNLİK

Okullar açılmadan bir hafta önce Hasan ve babası okul alışverişi yapmak için şehirdeki alışveriş merkezlerini geziyorlardı. Dükkânın birinde Hasan'ın gözüne çok güzel bir çanta takıldı.

Hasan, babasına beğendiği çantayı kendisine almasını söyledi. Babası da "O çantayı bize bir adet olarak satmazlar. O dükkân bir toptancı dükkânı." diyerek Hasan'ı bilgilendirdi. Hasan çanta konusunda ısrarcı olmaya devam edince babası Hasan'dan dükkânın levhasındaki yazıyı okumasını istedi. Levhada "Satışlarımız toptandır, perakende satışımız yoktur." yazıyordu. Hasan yazıyı okudu ama yine bir şey anlamadı. Babasına "Neyse başka dükkâna bakalım." dedi. Bu arada kafasına bazı sorular takıldı.

Yukarıdaki metinde toptan ve perakende satış arasındaki en temel farkı öğrenmiş olduk. Fakat bu kadarı Hasan'ın sorularını tam olarak yanıtlayamadı. Hasan'ın sorularından bazıları aşağıda belirtilmiştir. Siz de bu sorulara eklemeye yaparak vereceğiniz cevapları arkadaşlarınızla tartışınız.

Acaba neden tek adet satışları yoktu?

Toptancılar, toplu olarak mı satış yapmaktadır?

Toptancılar kimlere satış yapar ?

17. ETKİNLİK

Mahallenizdeki bakkalın sattığı ürünleri nerelerden temin ettiğini biliyor musunuz?

Bakkal, satmış olduğu ürünleri doğrudan fabrikadan mı alıyor? Cevabınız “evet” ise Türkiye’deki market ve bakkalları düşünün. Sayıları yüz binlerce olan bu işletmelere bir koli meyve suyu almak için sıra nasıl geliyor, fabrikada kaç ay beklemesi gerekiyor?

Bakkal, sattığı ürünleri doğrudan fabrikadan almıyorsa nasıl temin ediyor?

Bir araba almak istediğinizde arabayı doğrudan fabrikadan alabilir misiniz?

Manavda satılan meyve ve sebzeler, üreticiden tüketiciye hiç aracı olmadan mı sunuluyor yoksa arada bazı kurum ve kuruluşların varlığından söz edilebilir mi?

Yukarıdaki soruların cevaplarını arkadaşlarınızla tartışınız.

3.7. Yerli Malı Tüketiminin Ülke Ekonomisine Katkıları

Son yıllarda dünyada yaşanan hızlı gelişmeler küreselleşme kavramını ortaya çıkarmıştır. Küreselleşme, dünyanın bütünleşmiş tek bir pazar durumuna gelmesi başka bir deyişle iş gücü, sermaye, teknoloji ve mal piyasalarının uluslararası nitelik kazanması olarak tanımlanabilir. Her ne kadar küreselleşme bütün dünyayı etkisi altına almış olsa da ulusal ekonomi için öncelikle kendi kaynaklarına dayanmak ve var olan kaynakları etkili ve verimli bir şekilde üretime dönüştürmek asıldır. Bu çerçevede üretimde verimlilik ve kalite, tüketimde ise bilinçli tüketiciliğin önemi ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de tüketici ve sendikal haklara, çevreye saygılı; verimlilik ve kalite esaslarına uygun üretim yapan, vergisini ödeyen, katma değer bırakan firmaların ürettiği mallar yerli malıdır.

Yerli malı kullanımının bir ülkeye katkıları;

- Yerli üreticiyi destekleyerek yeni iş yerleri açmak,
- İşsizliği azaltıp istihdamı artırmak,
- Tüketicinin alım gücünü artırmak,
- İthalatın azalmasını sağlamak,
- Devletin vergi gelirlerini artırmak,
- İç ve dış borçları azaltmak,
- Devletin diğer hizmetlere daha çok harcama yapmasını sağlamak,
- Çalışanların daha iyi ücret almasını sağlamak,
- Ülke bağımsızlığını ve egemenliğini korumak,
- Daha kaliteli, sağlıklı ve güvenli mallar üretmek,
- Yoksulluğu gidermek ve huzuru sağlamak şeklinde sıralanabilir.

Görsel: 5.8

İLİŞKİLENDİRME

Yerli malı tüketiminin ülke ekonomisine katkıları hakkında ayrıntılı bilgileri Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ile Ekonomi derslerinizdeki ilgili konulardan bulabilirsiniz.

Ülkelerin ürettiklerinden fazla tüketmeleri ve tüketimin dışa bağlı olması pek çok ekonomik sorunlar doğurur. Osmanlı Devleti'nin 1854 yılında Kırım Savaşı'nın getirdiği ekonomik yük neticesinde Düyun-ı Umumiye'nin kurulmasına kadar gelişen süreç bunun en iyi örneğidir. Bu yıllardan kalan borçlar Türkiye Cumhuriyeti devleti tarafından 1954 yılında bitirilebilmiştir.

Bu bakımdan yerli sanayinin güçlendirilmesi son derece önemlidir. Güçlü bir ekonomik yapı pek çok sorunun aşılmasına da katkı sağlayacaktır.

18. ETKİNLİK

Bir İyilik Yap Yerli Malı Al

İş dünyasının İzmirli temsilcilerine göre krizden çıkmanın yolu yerli malı kullanmaktan geçiyor. Güçlü ekonomi için halka bu yönde çağrı yapılıyor.

İzmir Ticaret Odası Başkanı, “ Küreselleşme nedeniyle yerli tüketimin önemi, giderek göz ardı ediliyor. Oysa yerli üretim ve tüketimin önemi daha da artmalı. Çünkü tamamen ithalata dayalı olarak ekonomik büyümenin imkânı yok. Ekonomimizin büyümesi, krizin yaralarının daha hızlı sarılabilmesi için üreticilerimizin desteklenmesi, tüketicilerin de Türk mallarını tercih etmeleri şart. Özellikle sanayinin bazı kollarında yerli gibi görünen ürünlerde yüksek miktarda ithal girdi bulunuyor. Bunlar da azaltılmalı.” dedi. Ege Bölgesi Sanayi Odası Başkanı, “Türkiye’ de en büyük sorun işsizlik. Dolayısıyla çevremizi yerli malı kullanımına yönlendirmemiz büyük önem taşıyor.

Sanayimizin gelişmesi, ülke ekonomisinin kalkınması ancak bu yolla sağlanabilir. Herkesi yerli malı tüketimine davet ediyorum. Avrupa’dan gelen her ürünün daha kalitelisi Türkiye’de de üretiliyor. Türkiye, kalitesiz ithal ürün cenneti olmaktan çıkarılmalı.” dedi. İzmir Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği Başkanı, “Herkes aldığı ürünün Türkiye’de üretilip üretilmediğine mutlaka bakmalı. Alınan her yerli ürün; sofralarımıza fazladan konulacak bir dilim peynir, iki zeytin anlamına gelir. Kendi ürünlerimizi tercih etmezsek vitrinlerdeki ithal malların miktarının daha da artmasına yol açarız. Çevremizdeki herkesi yerli malı tüketmeye özendirmeliyiz. Böyle yaparsak işçimize, esnaf ve sanatkarımıza destek vermiş oluruz. Bunu bir tercih olarak değil, mecburiyet olarak görmeliyiz.” dedi.

2009 yılına ait yukarıdaki haberdan hareketle yerli malı tüketiminin ülke ekonomisine sağlayacağı katkıları arkadaşlarınızla tartışınız.

Türkiye, Kurtuluş Savaşı'ndan çıktığı Cumhuriyet'in ilk yıllarında fakirlik ve yoksulluk içindeydi. Ülkenin her köşesi çok büyük zararlar görmüştü. Atatürk, bu duruma çok üzülüyor ve bu durumdaki halka bir şeyler vermek istiyordu. 1923 yılında İzmir İktisat Kongresi'ni topladı. Bu Kongre'de yurdun bağımsızlığının korunması, yerli mallar üretilmesi ve kullanılması kararlaştırıldı. Dönemin Başbakanı İsmet İnönü, 12 Aralık 1929 tarihinde TBMM'de bir konuşma yaptı. Konuşmasında ulusal ekonomi, yerli malı ve tutumlu olma konularını anlattı.

Bundan dolayı 12 Aralık gününü içine alan hafta, "Tutum Yatırım ve Türk Malları Haftası" olarak kutlanmaktadır.

BİLGİ NOTU

Ürünlerin üzerinde bulunan ve barkod olarak adlandırılan numaralandırma sisteminde 868 ve 869 ile başlayan barkod numaralı ürünler yerli malıdır.

19. ETKİNLİK

Aşağıdaki ürünlerin yerli malı olanlarından üç marka belirleyiniz.

Spor ayakkabısı.....
Parfüm.....
Şampuan.....
Çikolata.....
Çamaşır makinesi.....

Görsel: 5.9

4. ÜRETİM VE AHLİK

KONUYA BAŞLARKEN

- Üretim işletmelerinden bazılarının zaman zaman indirimine gittiği görülmektedir. Bu indirimler stoklar açısından nasıl değerlendirilebilir? Bir üretim işletmesi neden stokları azaltmaya çalışır? Tartışınız.
- İş Ahlâkı kavramı hakkındaki düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

4.1. Üretim Sisteminin Öğeleri

Üretim genel anlamıyla dönüşüm sürecini ifade eder. **Üretim sistemi**; makine, araç gereç, malzeme, enerji, iş gücü, zaman gibi girdilerin mal ve hizmetlere dönüştürüldüğü ve sonuçların geri bildirildiği bir sistemdir. Bu sistemde dört temel öge bulunmaktadır.

Girdiler: Üretim sürecinde kullanılan girdiler işletme, sektör ve çıktının türüne göre değişir. Örneğin işletmeye tahsis edilen sermaye, sermayenin yatırıldığı ham maddeler, yardımcı maddeler, işletme malzemeleri, makineler, binalar, araziler, patent, marka, üretim yapabilmek için gerekli bilgi, tecrübe, iş gücü vb. değerlerin her biri girdidir.

Dönüşüm Süreci: Üretim sisteminin dönüşüm sürecinde girdiler, mal veya hizmete dönüştürülür. Başka bir deyişle dönüşüm sürecinde katma değer yaratılır. Katma değer yaratmanın sayısız yol ve yöntemleri vardır. Bir mal veya hizmet, belirli bir yer, zaman ve biçimde daha değerli duruma getirilebilir. Bütün bu değişikliklerin planlanması, uygulanması ve denetlenmesi dönüşüm sürecinde yapılır.

BİLGİ NOTU

Bir işletme ya da kişinin sattığı mal veya hizmetin satış bedeli ile maliyeti arasındaki fark katma değerdir.

Çıktılar: Dönüşüm süreci sonucunda ortaya çıkan mal veya hizmetlerdir. Örneğin ekme, mermer, bilgisayar programı, çelik tencere vb.

Geri Bildirim: Üretim sisteminin son ögesi geri bildirimdir. Üretim planlaması, girdi, dönüşüm süreci ve çıktılarda kısaca üretim sürecinin herhangi bir yerinde çeşitli hatalar olabilir. Geri bildirim, bu hataların tespit edilerek yöneticilere ve ilgililere bildirilmesidir.

İlgili kişi ve yöneticiler de güncel koşullara göre gerekli düzeltici önlemleri alıp sistemi sürekli olarak geliştirici ve düzeltici eylemlerde bulunurlar.

4.2. Üretimde Stok Kontrolleri

İşletmeler, üretim sürecinin aksamaması için ve talep düzeyinde meydana gelebilecek değişimlere uyum sağlanabilmesi bakımından belirli miktarlarda ham madde, malzeme, yarı mamul ve mamul maddeleri stok olarak depolarında tutar. Stok kontrolü, üretim veya satış planlaması için yapılır. Başka bir deyişle üretim esnasında stok fazlalığı ya da yetersizliği ile karşılaşmamak için stoklar sürekli izlenir.

Stok kontrolünde dikkat edilecek bazı hususlar şöyle sıralanabilir.

- Stoklanacak maddeler tespit edilmelidir.

- Stoklanacak maddelerin miktarı belirlenmelidir.
- Stoklanan maddelerin saklanacağı (depolanacağı) yer olmalıdır.

Stok kontrolde, işletmelerin ellerinde tutacakları stok miktarını belirlemede ve bu stoklar bittiğinde ne kadar sipariş vereceğini belirlemede iki temel ölçüt vardır.

1. Ham madde, malzeme, yarı mamul veya mamuller depoda ne kadara indiğinde sipariş verilecektir?
2. Sipariş verildiğinde ilgili malzemeler ne kadar zamanda işletmeye gelecektir?

20. ETKİNLİK

Deterjan üreten bir işletme, ayda günlük düzenli kullanımla 500 ton Lab ham maddesini girdi olarak temin etmektedir. Bunu Labsa isimli bir ürüne dönüştürerek deterjan üretiminde kullanmaktadır. Depodaki ham madde miktarı 100 tona düştüğü zaman yeni sipariş vererek ham maddenin gelmesini sağlamaktadır.

Buna göre

Stok seviyesi neden 100 tona düştüğünde yeni sipariş verilmektedir?

Sizce verdiği sipariş kaç tondur?

Labsa maddesinin dışarıdan temin edilmesi mümkün iken işletme bu maddeyi neden kendisi üretmektedir? Değerlendiriniz.

4.3. Üretimde Gelir-Gider İlişkisi

Üretim yapılırken işletmeler ortaya çıkan giderleri mevcut gelirleri ile finanse etmelidir. Üretim aşamasında gelir-gider ilişkisi dikkate alınmalıdır.

İşletmelerin temel amacı gelir ve gideri arasında olumlu fark yaratarak kâr etmektir. Gelir-gider ilişkisinde üzerinde durulması gereken konulardan biri de maliyet ile gider arasındaki farklılıktır. Maliyet, bir ürünün imal edilmesi esnasında kullanılan ve genellikle ürünün bir parçası hâline gelen ham madde, malzeme, işçilik, enerji vb. girdilerden oluşur. Gider ise üretimi esnasında veya üretildikten sonra yapılan genel harcamalardır. Kira, üretim dışı elektrik kullanımı, üretim dışı iş gücü ücretleri vb. unsurlar giderdir. Yukarıda toplam gider olarak bahsedilen kavram maliyet ve giderin toplamıdır.

İLİŞKİLENDİRME

Üretimde stok kontrolleri hakkında ayrıntılı bilgileri Ekonomi dersinizdeki ilgili konulardan bulabilirsiniz.

21. ETKİNLİK

Bir A işletmesi 2.000,00 TL'lik satış yapmıştır. Yapılan bu satışların maliyeti 1.200,00 TL'dir. İşletmenin dönem boyunca yapmış olduğu faaliyet giderleri 200,00 TL olup işletme, bankadaki mevduatından 500,00 TL faiz geliri elde etmiştir. **Bu işletmenin gider ve gelirlerini düşürerek ne kadar kâr ettiği hesaplayınız.**

4.4. Üretilen Malların Sevk ve İdaresi

Üretimde sevk ve idare, üretilen malların en etkin şekilde ve en az maliyetle ilgili yerlere ulaştırılmasıdır. İşletmeler, üretilen ürünlerin niteliğine göre ürünleri tüketiciye ulaştırma aşamasında gereken özeni göstermek zorundadır. Ürünlerin uygun şartlarda ambalajlanması, uygun nakliye araçları ile taşınması ve ilgili yerlere dağıtılması önemlidir. Aksi takdirde ürünlerin niteliğine uygun olmayan ambalaj ve şartlarda nakliyesi nedeniyle mal bozulabilir veya özelliğini kaybedebilir.

Ürünler ambalajlanırken ambalajın üzerine ürünün güvenliğini sağlamak amacıyla niteliği ile ilgili olarak özel bazı işaret ve simgeler konulmaktadır.

İşletmeler, ürünleri ilgili yerlere ulaştırıncaya kadar bulunduğu yerin iklim şartları, dağıtım şekline göre uygun ortam ve şekilde depolamalıdır.

22. ETKİNLİK

Dondurma üreten bir firmanın üretmiş olduğu dondurmaları özelliğini kaybetmeden tüketicilere ulaştırması için nasıl ve hangi yollarla sevk etmesi gerektiğini sınıfta arkadaşlarınızla tartışınız.

4.5. Üretimde Ahilik Felsefesinin Önemi

Ahilik, 13-19. yüzyıllar arasında Anadolu'da yaşayan halkın sanat ve meslek alanında yetişmelerini sağlayan, onları ahlaki yönden yetiştiren, çalışma yaşamını iyi insan meziyetlerini esas alarak düzenleyen bir örgütlenmedir.

İyi ahlakın, doğruluğun, kardeşliğin, yardımseverliğin kısacası bütün güzel meziyetlerin birleştiği bir sosyoekonomik düzen olan Ahilik;

- Ahlak,
- Eğitim-bilim ilişkisi,
- Teşkilatlanma,
- Kalite-standart ilişkisi,
- Üretici-tüketici ilişkisi,
- Denetim vb. konularda yaşadığı dönemin toplumsal yapısını düzenlemiş bir sistemdir.

4.6. Ahilik Felsefesi ile Toplam Kalite Yönetimi (TKY) Arasındaki İlişki

Günümüzdeki yönetim anlayışları dikkatle incelendiğinde modelin adı ne olursa olsun müşteri memnuniyetini en üst düzeye ulaştıracak yeni kıstaslar ve tanımlarla her model kendi yapısını zenginleştirmektedir. Modeller, para egemenliğinden bilgi egemenliğine ve buradan da bilgeliğe doğru bir gelişme göstermiştir.

İş mükemmelliği içinde adım adım ilerleyen postmodern yönetim anlayışları, geçmişin zengin kaynakları ile de beslenmektedir. Bu anlamda bir yönetim felsefesi olarak değerlendirebileceğimiz Ahilik kültürünün TKY ile benzeşen pek çok yönü bulunmaktadır.

Toplam kalite yönetimi, müşteri tatmininin artırılması ve maliyetlerin düşürülmesine yardımcı olan insan odaklı bir yönetim olarak tanımlanabilir.

Ahilik hem insan yetiştirmede hem de piyasaya sunulan mal ve hizmette üst seviyeyi yakalamış ve birkaç asır devam etmiştir. Uygulanan sistemin adı TKY olmamasına karşın felsefe aynı felsefedir. Ahilik felsefesi insan odaklı ve işin ehline teslim edildiği bir iş felsefesidir. Yine Ahilik kurumunda tüketicinin korunması hassasiyetle üzerinde durulan bir konudur. Gerek Ahilikte gerekse bir yöntem felsefesi olarak TKY’de; çalışan, işletme sahipleri ve müşteri memnuniyeti hatta bir bütün olarak toplumun memnuniyeti ön plana çıkmaktadır.

Görsel: 5.10

OKUMA METNİ

PABUCU DAMA ATILMAK

Osmanlı Dönemi’nde esnaf ve sanatkârların bağlı bulunduğu teşkilat, ticaretin yanında sosyal hayatı da düzene sokuyordu. Kusurlu mal, malzmeden çalma ve kalitesiz işin önüne geçmek için de ilginç bir önlem alınmıştı. Bir ayakkabı aldınız veya tamir ettirdiniz ama kusurlu çıktı. Böyle durumlarda heyet, şikâyetçiyi ve sanatkârı dinliyordu. Şikâyet eden gerçekten haklıysa o ayakkabıların bedeli müşteriye ödeniyordu. Ayakkabılar da ibret-i âlem olsun diye ayakkabıyı imal edenin çatısına atılıyordu. Gelen geçen de buna bakıp kimin iyi, kimin kötü ayakkabı tamir ettiğini biliyordu. Böylece pabuçları dama atılan ayakkabıcı maddi kazançtan oluyor ve gerçekten pabucu dama atılmış oluyordu.

İki Dirhem Bir Çekirdek kitabından düzenlenmiştir.

23. ETKİNLİK

“Pabucun dama atılması” uygulaması günümüze nasıl yansımaktadır?
Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

BİLGİ NOTU

KAİZEN (KAYZEN) FELSEFESİ

Japoncada kai, değişim; zen ise iyi, daha iyi anlamına gelir. Bu iki sözcüğün birleşmesi ile oluşan Kaizen, herkesi kapsayan sürekli iyileştirme anlamına gelmektedir. Bu kelime ayrıca bir felsefeyi ve bir yaşam biçimini de ifade eder: Her geçen günün bir önceki günden daha iyi olması için evde, iş yerinde ve sosyal yaşamda sürekli çaba sarf etmek. Sürekli iyileştirme sürecinin kaynağı Kaizen felsefesidir. Sürekli iyileştirme sürecinin; düşünce ve davranış olarak çalışan herkesin, her durumu tartışmaya açması ve sonra bunu iyileştirmenin yollarını aramasıdır.

<http://apk.akdeniz.edu.tr/tr.i38.kaizen-felsefesi> sitesinden düzenlenmiştir.

4.7. Üretimde Kalitenin Önemi

Bir mal yada hizmetin belirli bir ihtiyacı karşılayabilme yeteneklerini ortaya koyan özelliklerinin tümüne **kalite** denir. Günümüzde rekabet koşullarında, fiyatla birlikte ürünün kalitesinin de alıcıların satın alma kararını önemli ölçüde etkilediği gözlenmektedir. Üretilen ürün veya hizmet için kalitenin, ürünün pazar içindeki payının belirlenmesinde çok önemli bir faktör olduğu bilinmektedir.

Üretimde başlıca amaç, müşterilerin isteklerine uygun mal veya hizmet üretmek ve satmak olduğuna göre satışı sağlayabilmenin yollarından biri de malın ve hizmetin kaliteli olmasıdır.

Herhangi bir sistem çıktısı istenen şekilde gerçekleştirilmek isteniyorsa önce istenenin ne olduğu iyi bilinmelidir. Üretim sisteminin çıktılardan biri olan kalitenin kontrol edilebilmesi için bu kavramın ne anlama geldiğinin iyice anlaşılmasıyla işe başlanmalıdır.

Kalitenin tanımında üç farklı bakış açısı bulunmaktadır.

1. Müşteri Açısından Kalite: Müşterinin beklenti, öncelik ve ihtiyaçlarına uygunluk demektir. Kaliteli domates müşterinin kullanım amacına göre değişir. Turşu yapımında kullanılan domates ile salata yapımında kullanılan domatesin niteliği farklıdır. Dolayısıyla kaliteli domates kavramı müşteriye göre değişkenlik gösterebilir.

2. İşletmeler Açısından Kalite: İşletmeler, kendi üretim standartlarını bazen kendileri koyar. Bu standartlara uymayan ürünleri, kalitesiz veya defolu olarak ayırır, bunların satışlarını ayrıca gerçekleştirir. İşletme tarafından küçük bir dikiş hatası nedeniyle kalitesiz kabul edilen bir pantolon, müşteri açısından kaliteli olarak algılanabilir.

3. Çeşitli Kurum ve Kuruluşlar Açısından Kalite: Birinci ünite de bahsedildiği gibi TSE, CE veya diğer bazı kurum ve kuruluşlar ürünlerin veya hizmetlerin kalite standartlarını belirleyebilir.

İşletmeler, üretimleri esnasında her üç açıdan da kaliteye önem vermelidir.

24. ETKİNLİK

Çevrenizde defolu ürünler satan mağaza var mı? Mağazalar, defolu olduğu hâlde bu malları neden satmaktadır? Tartışınız.

5. İNSAN KAYNAKLARI

KONUYA BAŞLARKEN

- İşletmelerin yapacakları faaliyete uygun personel alımlarının işletmeye ne gibi faydalar sağlayacağını tartışınız.
- İşletmeler çalışanlarından yüksek verim alabilmek için neler yapmalı? Düşüncelerinizi açıklayınız.
- Çalışanların performanslarının işletme tarafından belli aralıklarla değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonuçlarının çalışanlara yansıtılmasının sonuçlarını tartışınız.

5.1. İşletmenin Niteliğine Uygun Personel Seçimi

Satılan malların ürün çeşidi ve markaları aynı olduğu hâlde aralarındaki fiyat farkının hangi nedenlerden kaynaklandığını tartışınız. İnsan kaynakları yönetimine önem veren ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de artık insana değerli bir kaynak gözüyle bakılmaktadır. İşletmelerde insan kaynakları birimleri oluşturulmaya başlanmıştır. Çünkü işletmeler için en değerli varlık insan kaynağıdır. İşletmelerin teknolojileri birbirine benzese de onları farklı kılan tek unsur çalışan ve yöneten insanlardır.

İnsan kaynakları, işletme hedefleri doğrultusunda çalışanların bilgilendirilmesi, eğitilmesi, uygun bir ortamda verimli olarak çalıştırılması, motive edilmesi, ödüllendirilmesi, geliştirilmesi ve ortak hedeflere yönlendirilmesinden sorumludur. İşletmeler, finansal sermaye ile değil, insan sermayesi ile daha büyük rekabet gücü elde edebilmektedir.

İşletmelerin en önemli varlıkları müşteri portföyü ve insan kaynaklarıdır. Her ikisi de kültürel çeşitlilik içermektedir. Bunlar işletmelerin bilançolarında yer almamaktadır ancak işletmeler için çok büyük bir değer ifade etmektedir. İşletmelerin niteliklerine uygun personel seçmeleri, işletmeye pek çok yönden katkı sağlayacaktır. Daha işe alınma aşamasında işletme, personel seçimini titizlikle ve gereken önemi göstererek yaptığı zaman seçilen personel ile iş arasında gerekli uyum sağlanmakta ve personel verimli bir şekilde çalışmaktadır. Böylece işe alınan personel, deneme süresinin sonunda işten çıkarılmayıp işe devam edebilmektedir. Çünkü deneme süresinin sonunda işe alınanların işten çıkarılmaları da işletmeye ek maliyetler getirmektedir.

Görsel: 5.11

Bir şirketi başarıya veya başarısızlığa götüren en önemli kaynaklardan biri insan kaynağıdır. Böyle olunca işletmenin niteliğine uygun personel seçimi önem kazanmaktadır. Şirketteki boşalan pozisyonları çalışan ile doldurmak değil, “uygun işe uygun kişiyi bulmak” şirketleri başarıya götürecektir. İşe uygun çalışanların seçilememesi, işlerin aksamasına ve bu nedenle maliyetlerin yükselmesine neden olacaktır. Uygun işe uygun çalışanın atanmadığı durumlarda şirkette iş-çalışan ve çalışanlar arası uyum sorunları nedeniyle verimlilikte azalma, çatışma, iş kazalarında artış, çalışma günü kayıpları ve sonuçta işten çıkarılma veya iş kaybı olacaktır. Boşalan işler ve pozisyonlara tekrar çalışan alımı için yüksek maliyetler ortaya çıkaracaktır. Yeni çalışanların işe ve çevrelerine uyum sorunları ortaya çıkacak, bir süre verimsiz çalışma, zaman israfı ve teknik imkânların kötü kullanımı söz konusu olacaktır. Bütün bunlar şirketlerin en önemli amaçlarından olan kârın azalmasına neden olacaktır.

İşe uygun çalışan seçiminde asıl görev işletmenin yöneticilerine düşer. Adaylar, genel olarak belki de sonunun hüsrana olacağını düşünmeden karşılıklarına çıkan işlere bir an evvel sahip olmak isteyeceklerinden çoğunlukla seçici davranmayacak ya da maddi kaygılar nedeniyle seçici olamayacaklardır.

İşletmeye uygun nitelikte personeli seçmede işletmelerin şu ölçütleri göz önünde bulundurması gerekmektedir.

- Adayın kişiliği ve kişisel özellikleri işin yapılması için gerekli olan niteliklere uygun mudur?
- Adayın fiziksel özellikleri iş için uygun mudur?
- İşin yapılması için gerekli olan bilgi, tecrübe ve beceriye sahip midir?
- Yeterli iş ahlakına sahip midir?
- İş, adayın ilgi alanına girmekte midir?

Personel seçimine önem vermeyen işletmeler hem kendi sonlarını hazırlayacak hem de çalışanları psikolojik yıkıma sürükleyecektir. Yetenek ve becerilerinin çok üstünde ya da altında bir işe kabul edilmeleri nedeniyle daha sonra işten çıkan ya da çıkartılan çalışanlar bir dizi sorunla karşılaşabilir.

Personel bulmada şirketlerin başvurduğu iki yöntem vardır.

- İşletme içi kaynaklar (İşletmede bir pozisyon boşaldığında şirket içinden birini işe getirme yoludur.)
- İşletme dışı kaynaklar (İlanlar, yazılı ve şahsen yapılan başvurular, şirkette çalışanların tavsiyeleri, Türkiye İş Kurumu, özel insan kaynakları danışmanlık şirketleri, eğitim kurumları, meslek kuruluşları, sendikalar, çalışan kiralama ve İnternet), çalışanların işletme dışından temin edildiği durumlarda kullanılan yöntemlerdir.

İşletme dışı çalışan temin kaynakları içinde Türkiye İş Kurumu, insan kaynağının temininde ve yetiştirilip geliştirilmesinde rol alan önemli bir kurumdur.

İŞKUR'un Görevleri

- İşsizlik sigortası hizmetlerini yürütmek,
- Millî istihdam politikasının oluşturulmasına ve istihdamın korunması, geliştirilmesi ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine yardımcı olmak,
- İş ve meslek analizleri yaptırmak, iş ve meslek danışmanlığı hizmetleri vermek, verdirmek, iş gücünün istihdam edilebilirliğini artırmaya yönelik iş gücü yetiştirme, mesleki eğitim ve bunlarla ilgili uyum programları geliştirmek ve uygulamak, ayrıca iş gücündeki alanlara eğitim seminerleri düzenlemek,
- İşçi isteme ve iş aramanın belirli bir düzene bağlanmasına ilişkin çalışmalar yapmak,

- Gerektiğinde kurum faaliyet alanı ile ilgili yurt içi ve yurt dışında uluslararası düzeyde kurum ve kuruluşlara eğitim danışmanlık hizmetleri vermek,
- Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşların iş gücü, istihdam ve çalışma hayatına ilişkin aldıkları kararları izlemek,
- Diğer kanun, tüzük ve yönetmeliklerle kuruma verilen görevleri yerine getirmek.

25. ETKİNLİK

Aşağıdaki örnekte olduğu gibi diğer işletmelerin niteliğine uygun personelin özelliklerini sıralayarak işletmeye katkılarını yazınız.

İşletmenin Niteliği	İşletmenin Niteliğine Uygun Personelin Özelliği	Uygun Personelin Seçiminin İşletmeye Katkısı
Turistik bölgedeki bir otel	Yabancı dil bilen, turizm alanında eğitim almış, insan ilişkileri kuvvetli olan kişiler	İşletmede verimlilik ve kalite yüksek olacaktır.
Bir inşaat firması		
Bir kargo işletmesi		
Konserve fabrikası		
Kan bağış merkezi		

26. ETKİNLİK

Sermaye, bina, teknoloji, ham madde, kullandıkları enerji ve diğer tüm girdileri aynı olan ve aynı ürünü üreten iki tesisin üretim miktarı, üretim kalitesi ve maliyetlerinin farklı olduğu görülmektedir. Bu fark nereden kaynaklanıyor olabilir? Arkadaşlarımızla tartışınız.

Görsel: 5.12

İYAZ'IN MARİFETİ

Bir gün vezirleri Sultan Mahmud'a:

-İyaz denilen kölenin ne marifeti var ki siz ona otuz kişinin maaşı kadar maaş ödüyorsunuz, dediler.

Sultan Mahmud, bu soruya o anda karşılık vermedi. Birkaç gün sonra vezirlerini alarak ava çıktı.

Giderken bir kervan gördüler. Vezirlerinden birine:

-Git, sor bakalım bu kervan nereden geliyor, dedi.

Vezir atına atlayıp gitti, birkaç dakika sonra geriye döndü.

-Sultanım, kervan Rey şehrinden geliyor, dedi.

Sultan Mahmud:

-Peki, nereye gidiyormuş? diye sorunca vezir, susup kaldı.

Bunun üzerine Sultan Mahmud, başka bir vezirini gönderdi. O da gidip geldi:

-Sultanım, Yemen'e gidiyormuş, dedi.

Sultan:

-Yükü neymiş, deyince bu vezir de sustu kaldı.

Bu defa Sultan, başka bir vezire:

-Sen de git, yükünü öğren, dedi.

Vezir gitti geldi:

-Her cins mal var; fakat çoğu Rey işi toprak kâse, dedi.

Sultan böylece tam otuz veziri gönderdi, otuzu da istenen bilgileri tam olarak getiremediler.

Sultan Mahmud, son olarak İyaz'ı çağırdı.

-İyaz, git, bak bakalım; şu kervan nereden geliyor, dedi.

Döndüğünde İyaz, Sultan'ın huzurunda saygıyla eğilerek konuşmaya başladı:

-Sultanım, kervan Rey'den geliyor, Yemen'e gidiyor. Yükü şudur, şu kadar at, şu kadar deve, şu kadar katırdan oluşuyor. Kervanda şu kadar insan var, onlardan da şu kadarı silahlı... Bu şekilde, İyaz kervan hakkındaki gerekli her türlü malumatı Sultan Mahmud'a verdi. Tek başına otuz vezirin edinemediği bilgiyi edinmiş durumdaydı.

Sultan Mahmud, vezirlerine döndü:

-İyaz'a neden otuz kişinin ücretine denk ücret verdiğimi şimdi anladınız mı? Görüyorsunuz, bu bile onun hizmetine karşılık az geliyor.

(Doğu Klasiklerinden düzenlenmiştir.)

27. ETKİNLİK

Okuma metninden hareketle nitelikli personel seçiminin günümüzde işletmelere sağlayacağı katkıları açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

5.2. İnsan Kaynaklarını Etkili Biçimde Kullanma

İşletmeler, mevcut insan kaynaklarını etkili ve verimli bir biçimde değerlendirmelidir. Çalışanların değerlendirilmesi, işletmenin personelinden istenilen düzeyde verim alabilmesi ve personelini işletmenin ihtiyaçlarına göre en iyi şekilde çalıştırabilmesidir.

İnsan kaynaklarının şirketin hedefleri doğrultusunda en verimli biçimde kullanılması ve çalışanların ihtiyaçlarının giderilmesi ile mesleki gelişmelerinin sağlanması, günümüzde işletmelerde insan kaynakları yönetiminin konusudur. Uzun yıllar personel yönetimi şeklinde ifade edilen alanın temel fonksiyonları olarak personel seçimi, eğitimi, ücret ve maaş ödemeleri gibi sorumluluklar dikkate alınmıştır. Günümüzde insan kaynakları yönetimi, işletmenin insan kaynakları ihtiyacının değerlendirilerek belirlendiği, bu ihtiyacın karşılandığı ve kendisinden en iyi yönde verim alınacağı bir çalışma ortamının sağlandığı süreç olup işletme amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunan işletmenin önemli fonksiyonlarından biri hâline gelmiştir. Bu yaklaşım, personel yönetimine dönük çağdaş bir yaklaşımı temsil eder, insan ögesini işletmenin merkezine koyarak onu ön plana çıkarır. İşletmelerin amaçlarını gerçekleştirmek için insan kaynağını etkili ve verimli bir biçimde kullanmayı amaç edinir. İnsan kaynakları yönetimi uygulamalarının şekillenmesinde birçok tarihsel gücün önemli etkileri vardır.

28. ETKİNLİK

Aşağıda insan kaynaklarından etkili ve verimli bir şekilde yararlanabilmek amacıyla bir işletmenin yapabileceklerinden bazıları verilmiştir. Bunları önem derecesine göre “1 önemsiz, 5 çok önemli” şeklinde numaralandırıp çevrenizdeki işletmelerle anket yapınız. Sonuçlarını sınıf ortamında paylaşınız.

- Prim verme,
- İşle ilgili eğitim verme,
- Görev başı eğitimler verme,
- Fuar ve seminerlere gönderme,
- Sağlıklı bir çalışma ortamı hazırlama,
- Çalışma için gerekli ofis malzemelerini sağlama,
- Teknik araç, gereç ve ekipmanları verme,
- Kişiliğine uygun bir ortamda çalıştırma,
- İşe alıştırma,
- Sosyal güvenliğini sağlama,
- Kişisel gelişimine imkân tanıma,
- Etkili bir iletişim sistemi kurma,
- Etkili bir ödüllendirme sistemi kurma,
- İşletme içi öneri sistemi kurma,
- Çalışanlarda aidiyet duygusu geliştirme,
- Moral ve motivasyon artırıcı etkinlikler düzenleme,
- Hak ettiği ücreti verme,
- İşletme içinde her konuda adaletli davranma.

Görsel: 5.13

Görsel: 5.14

Aşağıdaki tabloda insan kaynakları yönetiminin tarihsel gelişimi özetlenmiştir.

TABLO 2: İnsan Kaynakları Yönetiminin Tarihsel Gelişimi

Dönem	Temel Kriter	İşverenlerin Bakışı	Teknikler
1900 öncesi	Üretim teknolojileri	Çalışanların ihtiyaçları önemli değildir.	Disiplin sistemleri
1900-10	Çalışanların rahatlığı	Çalışanlar güvenliğe ve fırsatlara ihtiyaç duyarlar.	Güvenlik ve yaratıcılık programları
1910-20	Görev verimliliği	Çalışanlar yüksek verimlilikle beraber gelen yüksek ücretler isterler.	Zaman ve iş araştırmaları
1920-30	Kişisel farklılıklar	Çalışanların kişisel farklılıkları göz önünde bulundurulmalıdır.	Psikolojik testler danışmanlık programları
1930-40	Sendikalaşma	Çalışanların ihtiyaçları kurum içerisinde tatmin edilmelidir.	İletişim programları
1940-50	Ekonomik güvenlik	Çalışanlar ekonomik güvenliğe ihtiyaç duyarlar.	Emeklilik ve sağlık gibi ek yararlar
1950-60	İnsan ilişkileri	Çalışanlara baskı unsuru az olan bir denetim uygulanmalıdır.	Süpervizör eğitimleri
1960-70	Katılım iş kanunları	Çalışanlar görevleriyle ilgili kararlara katılmak isterler. Tüm çalışanlara eşit davranılmalıdır.	Katılımcı yönetim teknikleri, eşit fırsatlara dayanan şirket kuralları
1970-80	Görevlerin zorluğu ve çalışma hayatının kalitesi	Çalışanlar becerilerine uygun ve kendilerini zorlayacak görevler isterler.	Görev zenginliği, bütünlümlü çalışma takımları
1980-90	İşten ayrılmalar	Ekonomik koşullardan dolayı işini kaybedenlerin yeni işlere ihtiyaçları vardır.	İşten ayrılma eğitimleri
1990-2000	Üretkenlik, kalite, adapte olabilme	Çalışanlar iş ve iş dışı dünyalarını dengelemeli ve bunlara katkıda bulunmalıdır.	İş ihtiyaçları, eğitim, etik, küreselleşme gibi olguları bütünlüştürme
2000-2010	Hem şirketin verimliliğinin artırılması hem de her çalışanın ihtiyaçlarının tatmin edilmesi	İnsan kaynağı şirketin en önemli kaynağıdır.	Yüksek performanslı çalışma sistemi

5.3. Performans Değerlendirme

İşletmeler, çalışanlarının performansını değerlendirmelidir. Performans değerlendirmesi ile bir çalışanın diğer çalışanlara göre yetenekleri, genel davranış özellikleri, iş görmedeki başarısı veya başarısızlığı, iş ortamında sergilediği alışkanlıklar vb. özellikler tespit edilmeye çalışılır.

Performans değerlendirmede amaç kişiyi bir iş hayatı içinde bütün olarak tüm yönleri ile ele almak, başarılarını ödüllendirmek ve eksikliklerinin giderilmesine imkân tanımak, çalışanların; işletmenin etkinlikleri, kendi becerileri ve katkılarını sürekli iyileştirmeleri için bireylerin ve grupların sorumluluk üstlendikleri bir ortam oluşturmaktır. Bu ortamın amacı verim, kalite ve insan ilişkileridir.

Performans değerlendirme ya da yönetimi, gerçekleştirilmesi gereken işletmenin amaçları ile personelin ortaya koyması gereken performansa ilişkin ortak bir anlayışın şirkette yerleştirilmesidir. Personelin bu amaçlara ulaşmak için yapacağı katkının derecesini artırıcı biçimde yöneltme, değerlendirme, ücretlendirme ya da ödüllendirme sürecidir.

29. ETKİNLİK

İş yerinin yaptığı performans değerlendirmesi sonuçlarının, işletme ve çalışanlar açısından nasıl ve ne şekilde kullanılabileceği ile ilgili düşüncelerinizi özetleyiniz.

.....
.....
.....

30. ETKİNLİK

Bir lise öğrencisinin okuldaki performansını ölçmek için hangi ölçütleri dikkate almak gerekir?

Kendinize göre beş temel ölçüt belirleyiniz.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

5.4. İş Başlangıcında Oryantasyon Eğitimi

İşe alıştırma ya da oryantasyon eğitimi, işletmelerin işe başlamadan önce veya başladıkları ilk günlerde kısa sürede uyum sağlaması için personele uyguladıkları eğitimidir. Bu eğitimde temel amaç; işletmenin ve işin personele tanıtılmasıdır. Oryantasyon eğitimi ile işin gerektirdiği davranış ve bilgilerin edindirilmesi, bedensel becerilerin yanı sıra işle ilgili diğer davranışların ve bilgilerin kazandırılması, işletmenin stratejileri ve çalışma ilkelerinin personele anlatılması, böylece personelin en kısa zamanda işe uyumunun sağlanması amaçlanmaktadır.

Oryantasyon eğitimi hem işletme hem de işe alınan personel açısından önemlidir. İşe alıştırma (oryantasyon), şirkete yeni katılan çalışanlara kurum, çalışma arkadaşları, kurumun politikaları, işler ile görevleri tanıtmak amacıyla uygulanan eğitim çabalarıdır. Bu program sayesinde işten veya kurumdan ayrılmalar en aza indirilebilir, çalışmaya yeni başlama nedeni ile adaylarda doğabilecek gerilimler hafifletilebilir, çalışanlarda şirkete ve işe dönük olumlu tutum ve değerler yaratılabilir.

Çalışanlar, bu oryantasyon süreci sonucunda;

- Şirketin temel amaçlarını,
- Temel amaçlara ulaşmada tercih edilen araçları,
- Şirketin bir üyesi olarak üstlenmeleri gereken roller ile sorumlulukları,
- Roller ile sorumlulukları etkin bir biçimde yerine getirebilmek için istenilen davranış kalıplarını,
- Şirketin kimliği ile bütünleşmeyi sağlayan kural ve ilkeleri öğrenirler.

Çalışanların işletmedeki başarıları ve devamlılıkları, önemli ölçüde bu sürecin sonucuna bağlıdır.

31. ETKİNLİK

Aşağıda oryantasyon eğitiminin işletme ve personel açısından önemi birer cümle ile açıklanmıştır. Bu açıklamaları inceleyerek işletme açısından, personel açısından ve her ikisi açısından değerlendirerek gruplandırınız.

- İşten ayrılma sıklığını azaltır.
- İş yeri kuralları bozulmayarak mevcut düzende aksama olmaz.
- Personelin motivasyonunu artırarak verimli çalışmayı sağlar.
- Personele işle ve iş yeri ile ilgili temel bilgi kazandırır.
- Verimlilik ve kalitede artış meydana getirir.
- Personel iş yeri kurallarını ve kendisine sağlanan imkânları bilir.
-

İşletme Açısından Önemli Olanlar

.....
.....
.....

Personel Açısından Önemli Olanlar

.....
.....
.....

5.5. Gelişen ve Değişen Şartlara Göre Hizmet İçi Eğitim

İşe yeni başlarken oryantasyon eğitimine alınan personel, işletmede çalıştığı süre boyunca gelişen ve değişen yeni şartlara ve teknolojilere uyum sağlayabilmelidir. Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler, her meslek grubundaki personelin yeni bilgi ve teknolojileri öğrenmesini ve bu konularda kendilerini yetiştirmelerini zorunlu kılmaktadır. Bu amaçla personel, çalıştığı işletme tarafından düzenlenen kurslara katılarak bu kurslarda aldığı eğitimle bilgi ve becerisini gelişen ve değişen şartlara uygun hâle getirir.

Bilginin ve teknolojinin hızla değiştiği çağımızda yöneticiler, çalışanlarının en yeni bilgilere sahip olmalarını isterler. Kendilerinden beklenen performansı tam olarak sergileyemeyen personelin eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. İşletmeler, bu eksiklikleri giderebilmek için personelini hizmet içi eğitimden geçirir.

İşletme, çalışanların hizmet içi eğitime ihtiyacı olup olmadığını aşağıdaki yöntemlerle tespit edebilir.

- Anketler düzenleyebilir.
- Bazı testler uygulayabilir.
- Çalışanları gözlemleyebilir.
- Çalışanların verimliliklerini denetleyebilir.
- Zaman zaman çalışanlarıyla bir araya gelip karşılıklı paylaşımlarda bulunabilir.
- Belli dönemler itibarıyla çalışanlarla ilgili raporlar düzenleyebilir.
- Performans değerlendirme sonuçlarına bakabilir.

Görsel: 5.15

Hizmet içi eğitimin amacı, değişen ve gelişen şartlara göre ortaya çıkan hususların işletmenin her kademesindeki personele aktarılması, personelin haberdar edilmesidir. Hizmet içi eğitim faaliyetlerinin temel özelliği, mesleki bir amaca yönelik olmasıdır. Hizmet içi eğitim, bireye belli bir meslek ve hizmet bilgisi kazandırmaya yönelik faaliyetlerdir. Hızla değişen toplum ve meslek dallarının koşullarını evvelce görmüş oldukları öğrenim ile yerine getirmekte zorluk çeken personelin hizmet içinde yetiştirilmesi zorunluluğu gün geçtikçe artmaktadır.

Teknoloji gelişimi ve hızla artan bilgi birikimi, bu teknoloji ve bilgiyi kullanıp yönlendirebilecek, ileriye dönük tahminler yapabilecek eğitilmiş insan gücüne olan ihtiyacı da beraberinde getirmektedir. Diğer taraftan eğitimini tamamlayan yetişmiş bir insan, her yıl teorik bilgisinin bir kısmını yitirmektedir. Teorik bilgisini çağa uydurmak için çalışanlar, zamanlarını bilgi yenilemeye ayırmalıdır. Bu yola başvurmayan personel, zamanla tüm gelişmelerin gerisinde kalacaktır. Gelişen şartlara ayak uydurmak, çağdaş toplumların gerisinde kalmamak ve mevcut nitelikli personeli geleceğin atılı iş gücüne dönüştürmemek için sürekli eğitim kaçınılmaz olmaktadır.

32. ETKİNLİK

Hizmet içi eğitimin önemini düşünerek personeline bu tür eğitimi uygulayan ile uygulamayan işletmeyi karşılaştırarak boşlukları doldurunuz.

Personeline Hizmet İçi Eğitim Uygulayan İşletmede	Personeline Hizmet İçi Eğitim Uygulamayan İşletmede
Mal ve hizmetin kalitesi artar.	.....
.....	Yenilik ve gelişmelere kolay uyum sağlanamaz.
.....	Personelin işi ile ilgili şikâyetleri vardır.
İşletmenin toplumda saygınlığı artar.	.....
Personelin iş memnuniyeti artar.	.....
.....	Personel yeniliklerden habersizdir.
Personel istekli çalışır.	.....
.....	Kaliteli ve verimli üretim gerçekleşemez.

6. ARAŞTIRMA GELİŞTİRME (AR-GE)

KONUYA BAŞLARKEN

- Son yıllarda işletmelerin araştırma ve geliştirme çalışmalarına bütçelerinden önemli paylar ayırmalarının nedenleri sizce neler olabilir?
- AR-GE çalışmalarında kullanılan araştırma yöntemleri ile bilimsel çalışmalarda kullanılan araştırma yöntemleri arasındaki farklar neler olabilir?
- İşletmelerin büyümesi ve gelişmesinde AR-GE'nin rolünü açıklayınız.

6.1. Araştırma Geliştirmenin (AR-GE) Önemi

Araştırma ve Geliştirme kelimeleri AR-GE şeklinde kısaltılarak işletmelerin yapmış oldukları çalışmaları ifade eder. Bu işletme fonksiyonu bilimsel ve teorik düzeydeki araştırmaları içerir. İşletmeler, bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip ederek bu gelişmeleri mal ve hizmet üretimine uygulayıp işletmenin devamlılığını hedefler. AR-GE, bilimsel ve teknik bilgi birikimini artırmak amacıyla sistematik bir temele dayalı olarak yürütülen, yaratıcı çaba ve bu bilgi birikiminin yeni uygulamalarda kullanımınıdır.

Rekabet hâlindeki işletmeler için yeni fikirler, yeni ürünler, yenilikçi düşünce ve görüşler, teknolojileri geliştirme ve bu teknolojilere sahip olma son derece önemlidir.

Bir işletmenin yeni bir ürün veya yeni bir teknoloji geliştirerek üretim maliyetlerini düşürmesi bu işletmeye pazarın önemli bir payını kazandırabilir.

Günümüzde işletmeler, AR-GE'nin önemini bildikleri için AR-GE harcamalarına bütçelerinden büyük paylar ayırma gayretindedir. Geliştirilen yeni ürün ve teknolojiler, işletmelere daha büyük miktarlarda para kazandırdığı için AR-GE çalışmalarına önem verilir.

Türkiye'de de son yıllarda AR-GE'ye daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Ancak yine de dünyada bazı ülkelerin AR-GE çalışmaları için gayrisafi millî hasıladan ayırdıkları paya nazaran Türkiye'de AR-GE'ye ayrılan pay yeterli değildir. Türkiye, gelişen dünyada rekabet edebilmek için yeni gelişmeleri takip etmelidir.

OECD 2015 verilerine göre bazı ülkelerin gayrisafi millî hasıladan AR-GE'ye ayırdıkları pay aşağıdaki gibidir:

GÜNEY KORE	% 4,23
JAPONYA	% 3,49
ALMANYA	% 2,87
ABD	% 2,81
ÇİN	% 2,07
ÇEK C.	% 1,95
İTALYA	% 1,25
TÜRKİYE	% 1,02

Her geçen gün yeni özellikleri olan ürünler piyasaya sürülmektedir. Televizyonlar siyah beyaz iken önce renkli hâle geldi sonra uzaktan kumanda kullanılmaya başlandı. Daha sonra LCD ve plazmalar ortaya çıktı. Günümüzde ise LED sistemli televizyonlar üretilmekte ve satışa sunulmaktadır. Aynı zamanda merdaneli çamaşır makineleri, yerini tam otomatik makinelere bıraktı. Gelişim ve değişim hâlâ devam etmektedir. Gelişen ve değişen şartlar, çeşitlenen ihtiyaçlar dolayısıyla şirketlerin sürekli olarak ürünlerini yenilemeleri ve geliştirmeleri iş piyasasında tutunabilmeleri için büyük bir önem taşımaktadır. İşte bu noktada devreye AR-GE çalışmaları girmektedir. Günümüz işletmeleri, hızlı bir değişim ve gelişim içindeki global dünyada tüketicilerin sürekli değişen ihtiyaçlarına cevap vermek, yeni pazarlar açmak, kaliteyi artırmak, ürünlerini çeşitlendirmek ve benzer alanda faaliyet gösteren diğer şirketlerle rekabet edebilmek için kendilerini geliştirmek zorundadır.

6.2. Araştırma Çeşitleri

Temel araştırma: Belirli, özgün bir uygulama veya kullanım düşünülmeden kuramsal veya deneysel çalışmalarla olguların ve gözlemlenebilir durumların altında yatan nedenlere ilişkin yeni bilgi edinmedir. Bilimsel araştırma niteliğindedir. Üniversitelerin bünyesinde yapılan araştırmalar temel araştırmalardır.

Uygulamalı Araştırma: Özgün bilgi üretmeye yöneliktir. Ana hedef olarak doğrudan özgün ve pratik bir amaç içerir. Bir bilim dalında elde edilen temel bilgilerin belirli özel durumlara uygulanmasıyla bilgi edinme ve bilgiyi geliştirme faaliyetleridir. Uygulamalı araştırmalar, daha çok işletmelerde kullanılan araştırmalardır.

Görsel: 5.16

33. ETKİNLİK

Yukarıdaki tanımlardan hareketle akıllı anahtar sistemleri ile ilgili ne gibi temel araştırmalar yapılabilir? Uygulamaya yönelik önerileriniz neler olabilir? Açıklayınız.

İLİŞKİLENDİRME

Araştırma ve geliştirme hakkında ayrıntılı bilgileri Seçmeli Proje Hazırlama ve Mesleki Gelişim derslerinde ilgili konulardan bulabilirsiniz.

ERKEK İŞİNDE BİR KADIN

Gümrük komisyonculuğundan emekli olduktan sonra Adana'da Net Gümrükleme Şirketi'ni kuran 51 yaşındaki Türkan Cerrahoğlu, şirketinde 60 kişiyi istihdam ediyor.

Kamu sektörünü ve özel sektörü yakından tanıdıktan sonra iş hayatına atıldığını belirten Cerrahoğlu, "İş kadını olmanın birçok güçlüğü var; ama insan kendini bildikten sonra güçlükler aşılır." diyor.

İş hayatında kadının daha fazla çalışması gerektiğini savunan Cerrahoğlu, kadınlara daha az güvenildiği görüşünde. Kendi işini kuran ve yürüten kadınların son yıllarda arttığına dikkati çeken Türkan Cerrahoğlu, yaygın olmadığı için kadınlara karşı nedense güvensizlik var; ama kendini kabul ettiren ve güven uyandıran kadınlar, iş dünyasında kabul görüyor, görüşünü savunuyor.

Türkiye'de nakliyat sektörünün yıllardan beri "erkek işi" olarak görüldüğünü hatırlatan Cerrahoğlu, ancak kadınların her sektörde olduğu gibi nakliyat sektöründe de başarılı olduğunu ifade ediyor.

İş dünyasında risk almanın önemini vurgulayan Cerrahoğlu, Türk kadınının yapısındaki cesaret, sadakat ve çalışma ilkelerinin başarı için önemli olduğunu, kadınların iş dünyasında bulunmaya sıcak bakmalarının gerekliliğini sözlerine ekliyor.

Tınaz TİTİZ
Girişimcilik Üzerine

I. Aşağıdaki noktalı yerlere verilen sözcüklerden uygun olanını yazınız.

Otofinansman

AR-GE

Maddi olmayan kaynaklar

Denetim

Pazar

Maddi kaynaklar

Mal ve hizmetlerin satışa sunulduğu, alıcı ve satıcıların karşılaştıkları yer

İşletmelerin elde ettiği kârın bir kısmını veya tamamını dağıtmadan işletmede bırakarak sermaye ihtiyacını karşılaması

Yönetimin arzulanan amaçlara ulaşip ulaşmadığını araştıran fonksiyonlardan biri

İşletmelerin ürünlerini geliştirmek için yaptığı her türlü araştırma

İşletmelerde sermaye olarak kullanılan para, araba, bina gibi değerler

II. Aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

	Yargılar	D	Y
1	Üretilen mal ve hizmetlerin müşterilerin eline geçmesi için yapılan çalışmalara pazarlama denir.		
2	Dağıtım kanalı, bir malın üreticiden tüketiciye hareketinde izlediği yoldur.		
3	Hizmet içi eğitim, çalışanları işe başlamadan önce işe alıştırma eğitimidir.		
4	Mal ve hizmetlerin satışa sunulduğu, alıcı ve satıcıların bulunduğu yere pazar denir.		
5	Toptancılık, perakendecilere ya da işletmelere mal satma faaliyettir.		

III. Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun sözcükleri getirerek ifadeyi tamamlayınız.

1. Üretim sisteminin öğeleri; girdi, üretim süreci, çıktı ve .....dir.
2. Araştırma çeşitlerinden biri temel araştırma diğeri de.....araştırmadır.
3. Üretilen mal ve hizmetleri çeşitli kitle iletişim araçlarıyla hedeflenen alıcı kitleye tanıtmaya .....denir.
4. ...., işletmenin üretimini yaptığı mal ve hizmetlerin satışını artırmaya yönelik yapılan tüm faaliyetleri ifade eder.

5. Türkiye’de ..... insan kaynağının temini ve yetiştirilip geliştirilmesinde rol alan önemli bir kurumdur.

IV. Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

- 1. Belirtilen amaçlara ulaşmak için üretim faktörlerini verimli ve etkin kullanabilme kararlarının alınabilmesine verilen ad aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Yönetim B) İşletme C) Yönelme D) Pazarlama E) AR-GE

- 2. Mal ve hizmetleri doğrudan doğruya tüketiciye değil, perakendeciye, ticari ve sınai işletmelere satan kişilere ne ad verilir?**

A) Perakendeci B) Toptancı C) Yarı toptancı D) Bakkal E) Mükellef

- 3. Tüketicilerin ürünü tanıması için yapılan faaliyet aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Reklam B) Depolama C) Kontrol D) Sevk ve idare E) Pazarlama

- 4. Üretilen mal ve hizmetlerin müşterilere ulaştırılıncaya kadar uygun şart ve ortamda saklanmasına verilen ad aşağıdakilerden hangisidir?**

A) Reklam B) Pazarlama C) Depolama D) Satış
E) Stok kontrolü

- 5. Bilimsel ve teknik bilgi birikimini artırmak amacıyla sistematik bir temele dayalı olarak yürütülen, yaratıcı çaba ve bu bilgi birikiminin yeni uygulamalarda kullanımına verilen ad aşağıdakilerden hangisidir?**

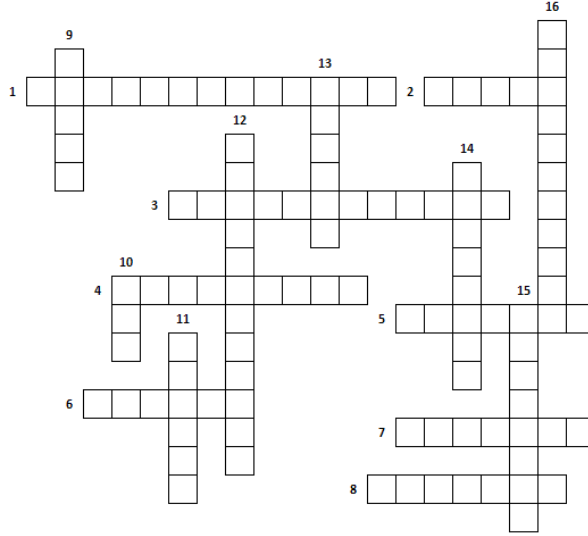
A) Performans değerlendirme B) Rapor düzenleme C) Hizmet içi eğitim
D) Yönetim E) AR-GE

V. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

- 1. Toplam kalite yönetimi ile Ahilik felsefesinin benzer yönlerinin neler olduğunu sıralayınız.**
- 2. Türkiye’de AR-GE çalışmalarının istenilen düzeyde olmamasının sonuçları nelerdir?**
- 3. İşletmenin niteliğine uygun personel seçiminin işletmeye sağlayacağı katkılar nelerdir?**
- 4. Yerli malı kullanımının ülke ekonomisine katkıları konusundaki düşünceleriniz nelerdir? Bu konuda siz neler yapıyorsunuz?**
- 5. İşletmeler, finans ihtiyaçlarını hangi yollardan sağlayabilir?**

VI. Aşağıda verilen bilgilerden yararlanarak bulmacayı çözünüz.

1. Bir malın dağıtımında üreticiden tüketiciye izlenen yol.
2. Türkiye’de iş ve işçi bulmadan sorumlu kurum.
3. Çalışmayı kolaylaştırmak ve başarı sağlamak için bir organizasyonun bütün faaliyetlerinin düzenlenmesi.
4. İhtiyaç duyulan fonların uygun şartlarda sağlanması ve etkin bir şekilde kullanılmasına ilgili faaliyetler.
5. Arzulanan amaçlara ulaşıp ulaşılmadığını veya ne ölçüde ulaşıldığını araştırmak.
6. Üretilen mal ve hizmetleri çeşitli kitle iletişim araçlarıyla hedeflenen alıcı kitleye tanıtmak.
7. Belirtilen amaçlara ulaşmak için üretim faktörlerini verimli ve etkin kullanabilme kararlarının alınabilmesi.
8. Mal ve hizmet üreten kişi.
9. Mal ve hizmetlerin satışa sunulduğu, alıcıların ve satıcıların karşılaştıkları, malların sahipliğinin değişiminin yapıldığı yer.
10. Nakit, vadesiz mevduat, nakde çevrilebilir değerler ve gerektiğinde para gibi görev yapılabilecek çeşitli unsurlar.
11. Müşterinin mamul ve hizmetlere karşı tutumunun ölçüsü.
12. Faaliyetleri sonucu elde ettiği kârların tümü veya bir kısmını dağıtmayıp işletmede bırakarak sermaye artışı yaratmak.
13. 13-19. yüzyıllar arasında Anadolu’ da yaşayan, halkın sanat ve meslek alanında yetişmelerini sağlayan, onları ahlaki yönden yetiştiren, çalışma yaşamını ve iyi insan meziyetlerini esas alarak düzenleyen teşkilatlanma.
14. İmalatçıdan satın aldıkları büyük miktardaki malların perakendecilere dağıtımının yapıldığı bir sistemde aracı rolü üstlenen kişi.
15. Mal ve hizmet tüketen kişi.
16. Malları küçük miktarlar hâlinde satan kişi.

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

İşletme ile ilgili kavramlar ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi değerlendirilebilirsiniz.

Bunu yapabilmek için aşağıdaki “Evet”, “Kısmen”, “Hayır” ölçütlerinden size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz. Değerlendirme sonunda “Kısmen” veya “Hayır” cevaplarınız çoğunluktaysa üniteyi tekrar gözden geçirmelisiniz.

DERECELER

ÖLÇÜTLER	EVET	KISMEN	HAYIR
Yönetim kavramını açıklayabilirim.	☐	☐	☐
Yönetimin fonksiyonlarını açıklayabilirim.	☐	☐	☐
Finansmanı ve finansmanla ilgili kavramları açıklayabilirim.	☐	☐	☐
Ahilik felsefesi ile toplam kalite yönetimi arasındaki ilişkiyi söyleyebilirim.	☐	☐	☐
Pazar ve pazarlama kavramlarını açıklayabilirim.	☐	☐	☐
Yerli malı tüketmenin ülke ekonomisine katkılarını açıklayabilirim.	☐	☐	☐
Üretim sisteminin öğelerini söyleyebilirim.	☐	☐	☐
İnsan kaynaklarını etkili biçimde kullanmanın gerekliliğini açıklayabilirim.	☐	☐	☐

6. ÜNİTE

İŞLETMENİN SORUMLULUKLARI

1. İşletmelerin Çalışanlarına Karşı Sorumlulukları
2. İşletmelerin Çevreye Karşı Sorumlulukları
3. İşletmelerin Topluma Karşı Sorumlulukları
4. İşletmelerin Tüketicilere Karşı Sorumlulukları

1. İŞLETMELERİN ÇALIŞANLARA KARŞI SORUMLULUKLARI

KONUYA BAŞLARKEN

- *İşletmelerin sizce hangi özelliklerde olması çalışanları memnun edecektir? Sınıfta tartışınız.*
- *4857 sayılı İş Kanunu hakkında araştırma yapınız. Elde ettiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.*

Bir işletmede üretimi gerçekleştiren veya hizmetleri sunan daha açık bir ifadeyle asıl gücünü oluşturan, o işletmenin çalışanlarıdır. Çalışanlar, işletmelerine kimlik kazandıran faktörlerden biridir. İşletmenin ve çalışanların karşılıklı sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar, personel işte çalışırken veya işten ayrılınca da devam eder. Çoğu kez yazısız olan ama yine de herkes tarafından bilinen bu sorumluluklara göre birey, belirli bir ücret karşılığında bilgi ve becerisini işletmenin kullanımına sunacaktır. Bunun karşılığında işletmede çalışan her bireyin potansiyelini geliştirmek ve hak ettiğini vermek durumundadır.

1. ETKİNLİK

İşletmeler, çalışanlarını memnun etmek ve onların daha verimli olmalarını sağlamak amacıyla çalışanlarına karşı sosyal sorumlulukları da gözetmektedir. Bu sorumlulukları kanuni bir zorlama ile değil, insani bir görevi üstlenmek için yapar. Aşağıdaki görsellerde işletmelerin çalışanlarına karşı yapmış olduğu faaliyetleri görmektesiniz. Sizce işletmeler, başka neler yapabilir? Görsellerin altındaki boşluğa yazınız.

Görsel: 6.2 (1-2-3-4)

.....

.....

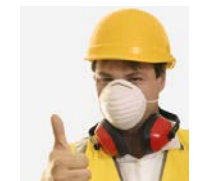
.....

.....

2. ETKİNLİK

Aşağıda yazılı maddeler 4857 sayılı İş Kanunu'ndan alınmış olup işletmenin çalışanlarına karşı sorumluluklarını göstermektedir.

Aşağıda sıralanan görsellerin 4857 sayılı Kanun'un hangi maddesi ile ilgili olduğunu altlarına yazınız.

1. İş ilişkisinde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri nedenlere dayalı ayırım yapılamaz.
2. İşten ayrılan işçiye işveren tarafından, işinin çeşidinin ne olduğu ve süresini gösteren bir belge (çalışma belgesi) verilir.
3. İşverenler, elli veya daha fazla işçi çalıştırdıkları özel sektör iş yerlerinde %3 özürlü, kamu iş yerlerinde ise %4 özürlü ve %2 eski hükümlü işçiyi meslek, beden ve ruhi durumlarına uygun işlerde çalıştırmakla yükümlüdürler.
4. İş yerinde işe başladığı günden itibaren deneme süresi de içinde olmak üzere en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık, ücretli izin verilir.
5. Kadın işçilerin doğumdan önce sekiz ve doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere, toplam on altı haftalık süre içinde çalıştırılmamaları esastır.
6. Çalışma süresi, haftada en çok kırk beş saattir. Aksi kararlaştırılmamışsa bu süre, iş yerlerinde haftanın çalışılan günlerine eşit ölçüde bölünerek uygulanır.
7. On beş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak on dört yaşını doldurmuş ve ilköğretimi tamamlamış olan çocuklar, bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişmelerine zarar vermeyecek ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler.
8. İş Kanunu'na tabi iş yerlerinde iş sağlığı ve güvenliği için gerekli tedbirlerin alınması gerekir.

Görsel: 6.3 (1-2-3-4-5-6-7-8)

İşletmeler, çıkardığı personeline kıdem ve ihbar tazminatı vermek zorundadır. Kıdem tazminatı, işçinin çeşitli sebeplerle iş yerinden ayrılırken işveren tarafından İş Kanunu gereğince işçiye vermiş olduğu bir tazminat şeklidir. Kendi isteğiyle işten ayrılan işçi, kıdem tazminatına hak kazanamaz. Kıdem tazminatının söz konusu olabilmesi için işçinin bir yıl tam olarak çalışmış olması gerekmektedir. Ayrıca iş sözleşmesinin;

- İşveren tarafından iyi niyet ve ahlâk kurallarına aykırılık nedenleri dışındaki nedenler ile,
- Askerlik görevi nedeni ile,
- Emeklilik hakkı kazanılmış olması nedeni ile,
- Kadın işçinin evlenmesi nedeni ile,
- İşçinin ölümü nedeni ile feshi hâlinde kıdem tazminatı ödenmektedir.

İhbar tazminatı, işçinin İş Kanunu'ndan doğan hakkıdır. **İhbar tazminatı**, çeşitli sebeplerle işten çıkarılan işçiye çalışma süreleri göz önünde bulundurularak verilen tazminattır. Kendi isteğiyle işten ayrılan işçi, ihbar tazminatına hak kazanamaz.

3. ETKİNLİK

Aşağıdaki örneklerde ele alınan kişiler çeşitli iş yerlerinde çalışmaktadırlar. Her biri farklı nedenlerle işlerinden ayrılmışlardır. Anlatılanlardan hareketle çalışanların ne tür haklara sahip olduklarını belirtiniz.

Ankara'da bir güzellik merkezinde beş yıldır çalışan Ayşe Hanım, evlenerek Mardin'e yerleşecektir. Bu durumu işletmesine bildirerek işinden ayrılmıştır.

.....

Özel hastanede sekiz yıldır doktor olarak çalışan Ali Bey, başka bir hastaneden gelen teklifi değerlendirerek işletmesinden istifa etmiştir.

.....

Kemal Bey, bir ilaç firmasında altı yıldır ilaç mümessili olarak çalışmaktadır. Titiz ve gayretli çalışmaları, üstleri tarafından değerlendirilmiş; onun, bölge şefi olması uygun görülmüştür. Birkaç ay sonra ekonomik krizden dolayı firma, Kemal Bey'e işletmelerine yaptığı çalışmaları için teşekkür ederek onun işine son vermiştir.

.....

Hüseyin Bey, bir fabrikada on yedi yıldır ustabaşı olarak çalışmaktadır. İşvereni ve arkadaşları tarafından sevilen bir kişidir. Bir akşam kalp krizi geçirerek vefat eder. Hüseyin Bey'in yakınları, durumu işletmeye bildirirler.

.....

2. İŞLETMELERİN ÇEVREYE KARŞI SORUMLULUKLARI

KONUYA BAŞLARKEN

- *Nükleer ve tıbbi atık, zararlı gazlar, radyasyon, küresel ısınma, sürdürülebilir hayat, ekolojik hayat kavramlarının anlamlarını araştırarak arkadaşlarınızla tartışınız.*
- *Ürünler üzerinde bulunan yeşil nokta amblemi ve ÇEVKO hakkında bilgi edininiz.*

Günümüzde varlıklarını sürdürmek isteyen duyarlı işletmelerin çevreyi koruması, vazgeçilmez bir amaç olarak ortaya çıkmaktadır. İşletmelerin pek çok kaynağını temin ettiği doğal çevreden faydalanırken bunun yanında birtakım önlemlerle doğal çevreyi ve ekolojik dengeyi korumaları da sosyal sorumlulukları açısından önemlidir.

4. ETKİNLİK

“Yeryüzüne iyi muamele edin. O, babanızın malı değil, onu çocuklarınızdan ödünç aldınız.” Kızılderili atasözü ile ilgili olarak şiir, makale, resim veya karikatür çalışması hazırlayınız. Hazırladığınız dokümanları sınıf panosuna asınız.

5. ETKİNLİK

İşletmelerin kullandığı pek çok ham madde ve malzeme, doğada sınırlı olarak bulunmaktadır. Bu ham madde ve malzemeler, insanlığın yaşamı için de önemlidir. Ağacın kâğıda dönüştürülme aşamalarını dikkate alarak ağaçların işletmeler açısından hangi çıktılara dönüştüğünü sıralayınız.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

6. ETKİNLİK

İşletmelerin, birer girdi olarak kullandıkları doğal kaynakları daha verimli kullanmak için neler yapabileceklerini yazınız.

İLİŞKİLENDİRME

İşletmenin çevreye karşı sorumlulukları hakkında ayrıntılı bilgileri Ekonomi dersinizdeki ilgili konulardan bulabilirsiniz.

7. ETKİNLİK

İşletmelerin yaptıkları üretim sonucunda atıklar ortaya çıkar. Bazı atıklar; dikkatli depolanmadığı, özenle bertaraf edilmediği veya geri dönüştürülmediği takdirde insan sağlığını ve doğal dengeyi tehdit etmektedir. Aşağıdaki görsellerde işletmelerin zararlı atıklarla ilgili gerekli tedbirleri almaması sonucunda çevreye verdiği zararları görmekteyiz.

Görsel: 6.4

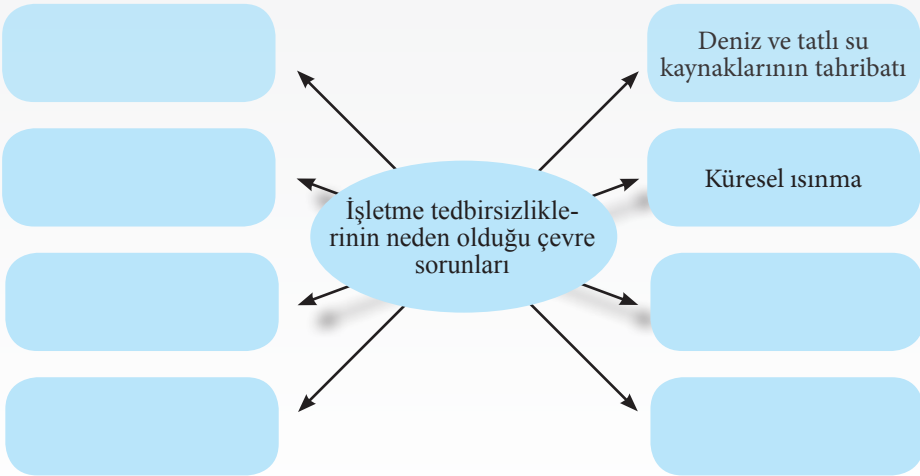

Görsel: 6.5

Görsel: 6.6

Yukarıdaki görselleri inceleyerek işletmelerden kaynaklanan çevre sorunlarını aşağıdaki kutucuklara yazınız.

Türkiye’de 2872 sayılı Çevre Kanunu ile işletmeler, çevreye verdikleri zararlardan dolayı sorumludur. Bu Kanun ile işletmelerin atıkları depolayacağı, yok edeceği çevreye verdiği zararlardan dolayı nasıl cezalandırılacağı belirtilmektedir. Kanun, işletmelere sadece sorumluluk yüklemeyip işletmelerin çevreye zarar vermemek amacıyla yapmış oldukları giderler için de teşvikleri kapsar.

Atıklar, bütün dünya ülkeleri için sorun oluşturmaktadır. Birçok ülke, geri dönüşüm tesisleri ile atıklarını değerlendirmektedir. Geri dönüşümü mümkün olmayan atıklar ise yasa gereği imha edilmekte veya saklanmaktadır. Kâğıt, cam, tahta, alüminyum; geri dönüşümle tekrar kullanılırken hastane, laboratuvar, eczane gibi kuruluşlardan çıkan tıbbi atıklar, belediyeler tarafından özel araçlarla toplanarak imha edilmektedir. Nükleer atıklar ise yer altında saklanmaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinde ambalaj atıkları geri dönüşüm oranları %50’nin üzerindedir. Bu oran Türkiye’de konu ile ilgili kamu kurumlarının ciddi gayretleri, firmaların “Eskiği getir, yeniyi götür.” kampanyaları ve birçok ailenin atık kâğıt toplayarak geçimlerini sağlamaları nedeniyle %30-35’e ulaşmıştır.

8. ETKİNLİK

Aşağıdaki simgelerle günlük yaşantınızda pek çok yerde karşılaşmaktasınız. Karşılaştığınız yerleri düşünerek bunları simgelerin yanlarına yazınız.

Asit Yağmurları

Kömürün, havaya verilen kükürt dioksit ve petrolün (benzin, mazot vs.) yanması sonucu ortaya çıkan azot oksitler, atmosferde su damlacıkları ile tepkimeye girerek asit yağmurlarını oluşturur.

Kükürt dioksit+yağmur = asit yağmurları

Azot oksit+yağmur = asit yağmurları

Asit yağmurları, hava hareketiyle binlerce kilometre uzaklıklara taşınabilmektedirler. Örneğin Türkiye’de bir işletmeden dolayı oluşan asit yağmurları, dünyanın öbür ucundaki insanları etkilemektedir.

Asit yağmurları,

- Bitkileri kurutur.
- Ormanları yok eder.
- Toprağı ve suyu kirletir.

Asitli havanın solunması veya yağışların vücut ile doğrudan teması ile insanlarda astım, kuru öksürük baş ağrısı ve göz, burun, boğaz tahrişine neden olur.

Zararlı Gazlar Çevreye Ölüm Saçıyor

Yapılan araştırmalarda endüstriyel baca ve egzoz gazlarına uzun süre maruz kalan yaşlıların, havası temiz ortamlarda yaşayanlara oranla iki kat daha fazla zatürre oldukları belirlendi.

Güneş’ten gelen mor ötesi (ultraviyole) ışınlar tarafından oksijen moleküllerinin O_2 ’nin O_3 ’e dönüştürülmesiyle ozonosfer oluşur. Bu tabaka, Güneş’ten gelen zararlı ışınları tutar, soğumayı önler. Ozonun düşmanı kloroflorokarbonlardır.

Bu gazın kullanıldığı yerler;

1. Deodorant spreyleyler,
2. Buzdolabı ve soğutma sistemleri,
3. Plastik köpükler,
4. Yangın söndürücüleridir.

Ozon tabakasının zarar görmesi, Dünya’da yaşayan canlıların geleceğini tehlikeye düşürmektedir.

Bu kitap için komisyon tarafından hazırlanmıştır.

9. ETKİNLİK

İşletmeler, mal ve hizmet üretimi sırasında doğaya atık olarak bazı zararlı gazlar bırakır. Konuyla ilgili okuduğunuz haberler, ortaya çıkan zararlı gazların çevreye ve insanlara etkisi hakkında bilgi vermektedir.

Zararlı gazların azaltılması için Türkiye’de ne gibi çalışmalar yapılmaktadır? Uluslararası düzeyde yapılan anlaşmalar var mıdır? Araştırınız.

Ekonomik gelişme, bazı durumlarda çevre kirlenmesi, doğal kaynakların tahrip edilmesi, kent yaşamının bozulması ve bunlara benzer pek çok sosyal ve ekonomik sorunları da beraberinde getirebilir. Çevre bilincinin gelişmesine paralel olarak pek çok işletme, kendi imkânlarıyla önlemler alma yolunu benimsemektedir. Hatta bu işletmeler, çevreye herhangi bir zararı olmasa bile fabrika atıklarının yeniden kullanılabilmesi için fon ayırmaktadır. Ayrılan bu fonlar, bazı durumlarda yeniden kazanımlar yoluyla kendi maliyetini karşılayabilmektedir. Atıklar, kâğıt, plastik ve camın geri dönüşümü yeniden kazanıma örnek gösterilebilir. İşletmeler, kaynaklarını verimli kullanarak çevreyi koruyacağını düşündüğü için çalışanlarını bu konuda bilinçlendirmeye başlamıştır. T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının bu konularda son yıllarda önemli bazı çalışmaları vardır.

OKUMA METNİ

ATIK BORSASI

İmalat aşamasında meydana gelen, geri kazanılması mümkün atıkların başka sanayilerde tekrar kullanımını sağlamak amacıyla pek çok sanayileşmiş ülkede uygulanan atık geri dönüşüm borsası çalışmaları, Türkiye’de de başlamıştır. Atık geri dönüşüm borsası, bir sanayide imalat esnasında oluşan atıkların diğer bir sanayinin ham maddesi olabileceği fikrinden hareketle ortaya çıkmıştır.

Görsel: 6.7

Her sanayi işletmesinin imalat esnasında az ya da çok atığı oluşur. Firmalar, oluşan bu atıkları ya tekrar kendi işletmelerinde değerlendirir ya başka firmalara ham madde olarak satar ya da yakarak veya çöpe atarak imha yoluna gider. Atık geri dönüşüm borsası, bu aşamada geri dönüşüm özelliğine sahip sanayi atığının, borsa marifetiyle ham madde olarak başka sanayilerde kullanılmasını amaçlar. Atık geri dönüşüm borsasının firma için avantajları aşağıda sıralanmıştır.

Borsa, atıkların ortadan kaldırılmasının firmaya getirdiği ek masrafı bertaraf eder. Atıklar borsada başkaları tarafından satın alınacağından (tasarrufa) yatırıma dönüşür.

Atıkların, borsa dışında başkalarına satışı yapılıyorsa atık borsasında daha fazla alıcıya ulaşılarak değerinin daha fazla artması sağlanır.

Atık borsasında yer alarak çevrenin korunması girişimine katkıda bulunulur.

Atıkların stok edilmesinden doğan mali yük ortadan kalkar.

Ulusal ekonomi açısından da atıkların değerlendirilmesi, zorunlu gönüllülük arz etmektedir. Bir işletmenin atığı, diğer işletmenin ham maddesi olabilir. Örneğin çırçır fabrikalarında oluşan çığit, linter, vb. yağ, yem gibi sektörlerde değerlendirilebilir.

Pamuk ipliği veya pamuk temizleme tesislerinde oluşan kirli pamuk ve harman telefleri diğer sanayilerin ham maddesidir.

Sentetik (akrilik, polip) iplik fabrikalarındaki tarak altı, üstüğü, yoluntu gibi atıklar, kaba iplik tesislerinin ham maddesidir.

Halı imalathanelerinde veya lark tesislerinde oluşan halı kenarları, sırt yoluntuları, jüt ipliği fabrikalarının veya yataklık elyaf yapan firmaların ham maddesidir.

Plastik ambalaj atıkları yıkanıp granül hâline dönüştürülerek ikincil ürün üretiminde ham madde olarak kullanılır. Sera örtüsü, otomotiv sektöründe plastik torba, marley, pis su borusu, elyaf ve dolgu malzemesi, araba yedek parçası yapımında kullanılabilir.

Firmaların işine yaramayan tahta paletler, boş variller, bidonlar, karton kutular, masuralar, bobinler başka sektörler tarafından kullanılabilir.

PVC eşya, poşet, branda, çuval imalatı esnasında oluşan imalat fireleri başka sektörlerin ham maddesidir.

Bulgur, un, makarna, mercimek imalatı ve hububat eleme esnasında oluşan kepek, buğday unu vb. diğer sektörlerin ham maddesidir.

Makine-metal sektöründe talaşlı imalat esnasında oluşan talaş veya döküm artıkları, başka sektörlerde değerlendirilir.

İnsan ihtiyaçları sınırsızdır. Fakat bazı ihtiyaçlarımızı karşılamak için başvurduğumuz doğal kaynaklarımız sınırlıdır. Sınırlı doğal kaynaklarımızdan daha fazla fayda sağlamak için onları etkili ve verimli kullanmamız gerekir. Unutmayalım ki gelecek nesillere bırakılacak en güzel hediye, yaşanılacak bir çevredir.

www.gso.org.tr sitesinden düzenlenmiştir.

Geri Dönüşüm

- Geri dönüştürüldüğünde bir ton kullanılmış beyaz kâğıt 16, bir ton gazete kâğıdı ise 8 çam ağacını kesilmekten kurtarır.
- Geri dönen her bir ton cam için yaklaşık 100 litre petrol tasarruf edilmiş olur.
- Evsel katı atıkların %68'ini organik atıklar, geri kalanını kâğıt, karton, tekstil, plastik, -deri, metal, ağaç, cam ve kül gibi maddeler oluşturur.
- Yeniden kazanım sağlanamadığı takdirde bir cam şişe doğada 4000, plastik 1000, sakız 5, metal kutular 10 ile 100, yazıcı kartuşu da 450 yılda doğaya karışır. Küçük bir kalem pil 4 m² alanı ekilmez hâle getirir.
- Enerji kaynakları, yenilenemeyen ve yenilenebilen kaynaklar olarak iki grupta toplanır: Yenilenemeyen enerji kaynakları; taş kömürü, linyit, petrol ve doğal gazdan oluşan fosil yakıtlar ile nükleer enerji gibi rezervi sınırlı olan ve tükendiğinde yenilenemeyen kaynaklardır. Yenilenebilen enerji kaynakları ise güneş, rüzgâr, su ve jeotermal enerjiden oluşan ve kendi kendilerini yenileyebilen kaynaklardır.
- Günümüzde dünyada yenilenemeyen enerji kaynaklarının kullanımı daha yaygındır. Bu kaynakların hem üretim aşamasında hem de kullanımı sonrasında büyük ölçüde çevre sorunları yaşanır. Bu yüzden yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının yaygınlaştırılması gereklidir.

Görsel: 6.8

10. ETKİNLİK

Yukarıdaki bilgiler ışığında, enerji kaynaklarının yenilenemeyen ve yenilenebilen nitelikte ikiye ayrıldığını öğrendiniz. İşletmeler, yenilenemeyen enerji kaynakları yerine yenilenebilir enerji kaynaklarını tercih ederek ekolojik dengeye katkı sağlayacaktır.

Size göre yenilenebilir ve yenilenemeyen enerjinin olumlu ve olumsuz tarafları nelerdir? Tartışınız.

11. ETKİNLİK

Aşağıda 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun bazı maddeleri verilmiştir. Öğrendiğiniz bilgilerden hareketle işletmelerin çevreye karşı sorumluluklarını arkadaşlarınızla tartışınız. Tartışma sonucunda ortaya çıkan sonuçları aşağıya yazınız.

Kirletme Yasağı

- Her türlü atık ve artığı, çevreye zarar verecek şekilde ilgili yönetmeliklerde belirlenen standart ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır.
- Kirlenme ihtimalinin bulunduğu durumlarda ilgililer kirlenmeyi önlemekte, kirlenmenin meydana geldiği hâllerde ise durdurmak, etkilerini gidermek veya azaltmak için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdürler.

1. ....

2. ....

- İzin alma, arıtma ve bertaraf etme yükümlülüğü
- Üretim, tüketim ve hizmet faaliyetleri sonucunda oluşan atıklarını alıcı ortamlara doğrudan veya dolaylı vermeleri uygun görülmeyen tesis ve işletmeler ile yerleşim birimleri atıklarını yönetmeliklerde belirlenen standart ve yöntemlere uygun olarak arıtmak, bertaraf etmek/ettirmek ve öngörülen izinleri almakla yükümlüdür.

1. ....

2. ....

Gürültü

- Kişilerin huzur ve sükûn, beden ve ruh sağlığını bozacak şekilde ilgili yönetmeliklerle belirlenen standartlar üzerinde gürültü ve titreşim oluşturmak yasaktır.
- Ulaşım araçları, şantiye, fabrika, atölye, iş yeri, eğlence yeri, hizmet binaları ve konutlardan kaynaklanan gürültü ve titreşimin yönetmeliklerle belirlenen standartlara indirilmesi için faaliyet sahipleri tarafından gerekli tedbirler alınır.

1. ....

2. ....

3. İŞLETMELERİN TOPLUMA KARŞI SORUMLULUKLARI

KONUYA BAŞLARKEN

- *Çevrenizde alışveriş yaptığınız işletmelerin olumsuz davranışları ile karşılaştınız mı? Sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.*
- *Cumhuriyet Dönemi'nde Atatürk'ün öncülüğünde toplumsal gelişimi sağlamak için kurulan işletmeleri araştırınız.*

İşletmeler, toplum içerisinde faaliyet gösterir. Bir toplumun kuruluşu veya mensubu olmak, o toplumla uyumlu olmayı gerekli kılar. İşletmeler de toplumun üyesi oldukları için o toplumun kültürüne uymak ve saygı göstermek zorundadır. Örneğin Türkiye'de inek eti tüketmek sorun olmazken Hindistan'da bunu yapmak zordur.

İşletmelerin sorumlu olduğu toplum ile ifade edilen kurumların bazıları aşağıda sıralanabilir.

1. Devlet,
2. Yerel yönetimler,
3. Rakipler,
4. Bağlı olunan oda veya dernekler,
5. Sivil toplum kuruluşları,
6. Finans kuruluşları,
7. Tedarikçiler,
8. Ticari iş birliği içinde olunan kurum ve kuruluşlar.

Firmanın çalışanları ve tüketiciler, işletmeye sağladıkları değer nedeniyle büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla işletmenin hem çalışanlarına hem de tüketicilere karşı sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar, kitapta farklı başlıklar altında incelenmiştir.

12. ETKİNLİK

Aşağıda belirtilen topluma karşı sorumlulukların hangi kurum ve kuruluşlara ait olduğunu boş bırakılan yerlere yazınız.

Aldığı kredinin geri ödemesini zamanında yapmak	İş yeri ruhsatı almak
Vergi ödemek	Aidatlarını ödemek
Borcunu zamanında ödemek	Oda seçimlerine katılmak
Tekelleşmemek	Aynı malı satan işletmelerin ürünleri hakkında kötü haber yaymamak
Odaya kaydolmak	İş yeri bildirgesi vermek
Beyanname vermek	Çevre temizlik vergisi ödemek
SGK primlerini ödemek	Aldatıcı reklam yapmamak
.....	.....

13. ETKİNLİK

Hakkâri’de Kaçak Pirinç ve Çay Ele Geçirildi

Hakkâri’nin Yüksekova ve Çukurca ilçelerinde kaçak 9 ton 409 kilogram çay ile 2 ton 540 kilogram pirinç ele geçirildi. Valilikten yapılan açıklamada, İl Jandarma Komutanlığınca yürütülen toplum destekli güvenlik hizmetleri kapsamında, Çukurca’nın Çığlı ve Gündüş köyü mevkinde bir kamyon ve kamyonette yapılan aramalarda 7 ton 240 kilogram kaçak çay ile 2 ton 540 kilogram kaçak pirinç ele geçirdiği belirtildi.

<http://m.haberturk.com/yerel-haberler/haber/5841790-hakkaride-kacak-pirinc-ve-cay-ele-gecirildi> 13.07.2015

44 Milyon Dolarlık “Selenyum” Operasyonu

Bir ihbarı değerlendiren polis ekipleri, dün öğle saatlerinde bir işletmeye operasyon düzenledi. Operasyonda uçak ve ilaç sanayinde kullanılan ve Türkiye’ye sokulması yasak olan “Selenyum 74” isimli maddeden 3 bin 900 gram ele geçirildi. Selenyum maddesi, gerekli analizler yapılmak üzere Türkiye Atom Enerjisi Kurumuna yollandı. Türkiye’de şimdiye kadar bu miktarda “Selenyum 74 maddesi ele geçirilmediği öğrenildi. Selenyum maddesinin Londra’da borsası bulunuyor ve gramı 8-10 bin dolardan satılıyor.

<http://www.cnnurk.com/2010/turkiye/01/13/44.milyon.dolarlik.selenyum.operasyonu/559294.0/index.html> 13.01.2010

Yukarıdaki haberleri, işletmelerin topluma karşı sorumlulukları çerçevesinde değerlendiriniz.

.....

.....

.....

OKUMA METNİ

KREDİ KARTI ÖDEMELERİ

Melih Bey, güzel bir pazar sabahına uyandı. Kahvaltısını yaptı. Gazetesini aldı, koltuğuna uzanıp haberlere göz attı. Bu arada oğlu Yusuf da babasının yanına oturmuş, görebildiği kadarıyla yazıları okumaya çalışıyordu. Yusuf, merakla babasına baktı çünkü Melih Bey’ in suratı asılmış, keyfi kaçmıştı. Başını sağa sola sallayarak üzüntüsünü dile getirmeye çalışıyordu.

Yusuf :

-Hayırdır baba, ne oldu?

-Ne olacak, yine kredi kartı mağduru... Adamın biri, kartının borcunu zamanın-

da ödememiş, borç biriktikçe birikmiş ve zamanla içinden çıkılmaz bir duruma gelmiş, karısı evi terk etmiş, adam hastalanmış. Yazık, yazık! İnsanlar, ödeyebileceği kadarını satın alsalar, sıkıntı da buradan başlıyor. Kredi kartıyla harcama yaparken sanki onun ödemesini yapmayacakmış gibi davranıyorlar. Sonra da zamanında yapılmayan ödemeler yüzünden borç, çığ gibi büyüyor. Kişilerin toplumsal statüsü zedeleniyor ve aile içi sorunlar baş gösteriyor. Parçalanmış aileler, mutsuz bireyler...

-Baba, sen duruma yalnız borçlu açısından bakıyorsun. Bence durumu bir de alacaklı açısından değerlendirmelisin. Banka, parasını zamanında alamayınca o parayı gerektiği gibi değerlendiremiyor, kendisinden kredi alacaklara daha yüksek faizle kredi vermek zorunda kalıyor.

Tıpkı bir çarkın dişlileri gibi her unsur bir diğerinden etkileniyor. Borcunu zamanında veren insanlar, kaygı duymazlar. Alacağını zamanında alan banka, işine istediği gibi yön verir.

Ödemesini zamanında yapan, vergisini veren, vatandaşlık bilincine erişmiş kişiler; hem kendilerine ve ailelerine hem de devlete ve çevreye karşı sorumluluklarını yerine getirirler.

-Haklısın oğlum, herkes üzerine düşeni yaparsa kimse sıkıntıda kalmaz. Hiç tanımadığım biri, zamanında borcunu ödemiyo ve benim bu güzel pazar sabahımın keyfini kaçırıyor.

Evet, oğlum tıpkı çarkın dişlileri gibi...

Bu kitap için komisyon tarafından hazırlanmıştır.

14. ETKİNLİK

Talas'ta Hijyen ve Gramaj Denetimi

Kayseri Talas ilçesi Belediye Zabıta Müdürlüğü ekipleri Ramazan ayı münasebetiyle market ve bakkallarda pide gramajı denetimi ve hijyen kontrolü yaptı.

Yukarıdaki okuma metninden ve basından alınan haberden hareketle işletmelerin sorumluluklarını yerine getirmek amacıyla yapmaları gerekenleri arkadaşlarımızla tartışınız.

Görsel: 6.9

<http://www.hurriyet.com.tr/zabita-ekiplerinden-firin-denetimi-40682412> 03.03.2019

4. İŞLETMELERİN TÜKETİCİLERE KARŞI SORUMLULUKLARI

KONUYA BAŞLARKEN

- *Mal veya hizmet satın alırken nelere dikkat edersiniz?*
- *Bulduğunuz ilçenin tüketici koruma sorumluluğu bulunan kurum ve kuruluşlarını ziyaret ederek buralara yapılan şikâyetler hakkında bilgi alınız.*

İşletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri, kendilerinden beklenen sorumlulukları yerine getirebilmeleri ve kâr elde edebilmeleri için mutlaka ürettiklerini satma zorunlulukları vardır. İşletmelerin ürettiği mal veya hizmetleri alacak olanlar tüketicilerdir. Bundan dolayı genel olarak tüketiciler, özel olarak ise o işletmenin müşterileri, işletmeler için hayati öneme sahiptir. Tüketicilerin beklenti, talep, ihtiyaç ve önceliklerini;

- Zamanında,
- En uygun koşullarda,
- En uygun fiyatlarda,
- Beklenen kalitede sunmak bir işletme için en önemli sorumluluklardandır. İşletmeler bu sorumlulukları ürettikleri mal veya hizmetlerle gerçekleştirir. İşletmelerin sorumlulukları satışla bitmez. Satış sonrasında da tüketicilerin veya müşterilerin bazı taleplerini yerine getirmek işletmelerin temel sorumluluklarındandır.

OKUMA METNİ

Mehmet, ilköğretim birinci sınıfa gidiyor; gördüğü her yazıyı okumak, ona zevk veriyordu. Bir gün servisle eve gelirken bir mobilya mağazasının camında büyük harflerle yazılan yazı, ilgisini çekti. “TASFIYE NEDENİYLE İNDİRİMLİ SATIŞLAR”

Görsel: 6.10

Tasfiye kelimesinin ne demek olduğunu bilmiyordu. Zaten kelimeyi de çok zor okumuştü. Eve gelince babasını daha içeri girmeden soru yağmuruna tuttu:

-Baba! Tavsiye ne demek, tavsiye nedeniyle indirimli satışlar ne demek?

Babası:

-Bu yazıyı nerede okudun?, diye sordu.

Mehmet:

-Mağazanın camında büyük bir kâğıtta okudum.

Babası:

-O zaman okuduğun kelime tavsiye değil, tasfiyedir. Tavsiye nedeniyle indirimli satışlar değil, tasfiye nedeniyle indirimli satışlardır. Vitrininde reklam yazısı olan mağazanın sahibi, elindeki malları uygun fiyata satarak mağazasını kapatacaktır, dedi.

Mehmet:

-Mağazayı niye kapatacak, diye merakla sordu.

Bu kitap için komisyon tarafından hazırlanmıştır.

15. ETKİNLİK

Yukarıdaki okuma metninde Mehmet'in babası, sizce işletmenin kapanma nedenleri olarak neleri sıralamıştır? Bu işletmenin faaliyette olmamasının nedenleri, tüketicilere karşı hangi sorumlulukları yerine getirmemesinden kaynaklanmış olabilir? Açıklayınız.

16. ETKİNLİK

1923 yılında yapılan İzmir İktisat Kongresi ile genç Türkiye Cumhuriyeti, kendine büyük hedefler belirledi. Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde birçok işletme kuruldu. Bu işletmelerden bazıları aşağıda sıralanmıştır.

Görsel: 6.11

Türkiye İş Bankası, Türk Elektrik İşleri Etüt İdaresi, Etibank, Devlet Hava Yolları, Sanayi ve Maadin Bankası, Bursa Merinos Halı Fabrikası, Türkiye Şeker Fabrikaları ve Kayseri Tayyare Fabrikası.

1923-1938 yılları arasında kurulan bu işletmelerle ilgili hazırlanan sunumu arkadaşlarınızla paylaşınız.

TÜKETİCİ HAKKI

Evrensel Tüketici Hakları, Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmiş olup beyannamede yer alan maddeler aşağıdaki gibidir.

Tüketicilerin Temel İhtiyaçlarının Karşılanması Hakkı: Barınma, ısınma, aydınlanma, içecek su bulma, ulaşım ve haberleşme, tüketicinin en temel haklarıdır.

Sağlık ve Güvenliğin Korunması Hakkı: Satışa sunulan her türlü mal ve hizmetin yaşam ve sağlık açısından tüketicilere zarar vermeyecek kalite ve nitelikte olması, tüketicinin hakkıdır.

Ekonomik Çıkarların Korunması Hakkı (Mal ve Hizmetlerin Serbestçe Seçilmesi Hakkı): Tüketicilere sunulan ürün ve hizmetlerin nitelikli, kaliteli ve uygun fiyattan sunulması, satış sonrası hizmetlerin yeterli düzeyde ve yaygınlıkta olması yanında sözleşmelerdeki haksız hükümlerin olmaması ve baskıyı yaratan satış yöntemlerine karşı korunma hakkıdır.

Bilgi Edinme ve Eğitilme Hakkı: Mal ve hizmeti satın alırken doğru karar vermeye yardımcı olacak bilgilerin edinilmesi; yanlış, yanıltıcı reklamlar, etiket ile ambalaja karşı korunma ve sorumlu tüketiciler olarak bilincin gelişimi için eğitilme hakkıdır.

Zararların Karşılanması Hakkı (Tazmin Edilme Hakkı): Satın alınan ürün ya da hizmetin öngörülen nitelikte olmaması durumunda kusurlu malın geri alınması, değiştirilmesi, kusurlu hizmetin yeniden görülmesi, zararın karşılanması hakkıdır.

Temsil Edilme Hakkı (Sesini Duyurma Hakkı): Örgütlü tüketicilerin hükümetlerin ekonomik politikalarını oluşturması, kamu organlarında temsili, firmalarda özellikle ürün geliştirme aşamasında görüş alınması ve denetlemelerde gönüllü olarak bulunma hakkıdır.

Sağlıklı Bir Çevrede Yaşama Hakkı: Sağlık koşullarına uygun ekolojik denge nin bozulmadığı bir çevrede gelecek kuşaklar için doğayı koruma hakkıdır.

www.mevzuat.adalet.gov.tr sitesinden düzenlenmiştir.

17. ETKİNLİK

Yukarıdaki yazıda Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen tüketici haklarını görmektesiniz.

Türkiye’de tüketicileri korumak ve tüketicilere hakları hakkında bilgi vermek amacıyla 28.05.2014 tarihinde 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu yürürlüğe girmiştir.

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu’nu ve Birleşmiş Milletler Tüketici Beyannamesi’ni inceleyerek işletmelerin tüketicilere karşı sorumluluklarını maddeler hâlinde yazınız.

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....

 Kuru Temizleme	 Tüketici Danışma Hattı	 Güneşten Koruyunuz	 Gıda Maddesi
 Kırılabak Eşya	 Kaynağında Şişelenmiştir	 Yıkama Yapılamaz	 Avrupa’ya Uygunluk
 Azami Yük	 Yıkabilir	 Ütülenebilir	 Nemden Koruyunuz

HAYATIN İÇİNDEN

TEK KOLLU ŞAMPİYON VE METOT

Japonya'da bir çocuk, 10 yaşındayken bir trafik kazası sonucunda sol kolunu kaybetmiş.

Oysa çocuğun büyük bir ideali varmış: Büyüyünce iyi bir judo ustası olmak istiyormuş. Sol kolunu kaybetmesiyle birlikte bu hayali de yıkılan çocuğunun büyük bir depresyona girdiğini gören babası, belki bir ümit ışığı olabilir düşüncesiyle Japonya'nın ünlü bir judo antrenörüne gidip çocuğunun durumunu anlatarak yapılacak bir şey olup olmadığını sormuş.

Judo antrenörü:

-Çocuğu getir, bir bakalım, demiş.

Ertesi gün baba oğul, çıkmışlar antrenörün karşısına.

Hoca, çocuğu şöyle bir süzmüş:

-Tamam, yarın çocuğun eşyalarını getir, çalışmalara başlıyoruz.

Ertesi gün çocuk geldiğinde antrenörü, ona bir hareket göstermiş ve bu hareketle çalış, demiş.

Çocuk, bir hafta aynı hareketi çalışmış. Sonra antrenörünün yanına gidip:

-Bu hareketi öğrendim, başka hareket göstermeyecek misiniz? diye sormuş.

Antrenör:

-Çalışmaya devam et, demiş.

İki, üç, altı ay... Derken çocuk, okuldaki bir yılını doldurmuş. Bu bir yıl boyunca da hep o aynı hareketi tekrarlamış. Antrenörünün yanına tekrar gitmiş.

-Antrenörüm, bir yıldır aynı hareketi çalışıyorum, iyi de yapıyorum. Bana yeni bir hareket göstermeyecek misiniz?

-Sen aynı hareketi çalış oğlum, zamanı gelince yeni harekete geçeriz.

İki, üç yıl derken çocuk, antrenörünün nezaretinde beş yılını doldurmuş. Bir gün, antrenör, çocuğun yanına gelip:

-Hazır ol! Seni büyük turnuvaya yazdırdım, yarın maça çıkacaksın. Delikanlı, şoke olmuş. Hem sol kolu yok hem de judoda bildiği tek bir hareket var. Ünlü judocuların katıldığı turnuvada hiçbir şansının olmayacağını düşünmüş ama antrenörüne saygısından da ses çıkarmamış.

Turnuvanın birinci günü delikanlı, ilk müsabakasına çıkmış, rakibine bildiği o tek hareketi yapmış ve kazanmış. Derken ikinci, üçüncü maç... Çeyrek final, yarı final ve umulmadık bir biçimde finale katılmaya hak kazanmış.

Finalde delikanlının karşısına ülkenin son on yıldır yenilmeyen şampiyonu çıkmış. Rakip, judoda tam bir üstat.

Delikanlı dayanamayıp antrenörünün yanına koşmuş:

-Antrenörüm, demiş. Hasbelkader buraya kadar geldik ama rakibime bir bakın hele, yılların şampiyonu. Bende ise bir kol eksik ve bildiğim tek bir hareket var. Bu kadarı bana yeter. Bari çıkıp da rezil olmayayım. İzin verin turnuvadan çekileyim.

-Olmaz, demiş antrenörü. Yenilirsen de namusunla yenil.

Çocuk, çaresiz çıkmış müsabakaya ve maç başlamış. Delikanlı, yine o bildiği tek hareketi yapmış ve bir hamlede rakibini yere sererek şampiyon olmuş. Kupayı aldıktan sonra hocasının yanına koşmuş:

-Antrenörüm, nasıl oldu bu iş? Benim bir kolum yok ve bildiğim yalnız bir hareket var. Nasıl oldu da ben kazandım?

"Bak oğlum!" demiş antrenörü. "Beş yıldır aynı hareketi çalışıyorsun, o kadar çok çalıştın ki artık yeryüzünde o hareketi senden daha iyi yapan hiç kimse yok. İkinci olarak da o hareketin tek bir karşı hareketi vardır. Onun için de rakibinin senin sol kolundan tutması gerekir."

Tınaz TİTİZ
Girişimcilik Üzerine

I. Aşağıdaki noktalı yerlere verilen sözcüklerden uygun olanını yazınız.

Tıbbi atık

Ütülenebilir

Elde yıkama

Kuru temizleme

Yeşil nokta

Yıkama yapılmaz

Geri dönüşüm

II. Aşağıdaki cümlelerin karşısına yargılar doğru ise (D), yanlış ise (Y) yazınız.

	Yargılar	D	Y
1	İşletmelerin çalışanlarına karşı sorumlulukları, İş Kanunu'nda belirtilmektedir.		
2	İşveren, askere gitmek için işten ayrılan çalışanına ihbar tazminatını ödemek zorundadır.		
3	Devlet, 2872 sayılı Çevre Kanunu'na göre çevreye zarar vermeyen, arıtma tesisi kuran işletmelere teşvikler; zarar verenlere de cezalar vermektedir.		
4	İşletmeler, rakip işletmeleri yok etmek için fısıltı yoluyla haber yayabilir.		
5	İşletmelerin tüketicilere karşı sorumluluğu ürünü satana kadardır.		

III. Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun sözcükleri getirerek ifadeyi tamamlayınız.

1. Kamu yararına uygun olarak tüketicinin sağlık ve güvenliği ile ekonomik çıkarlarını koruyucu, onları aydınlatıcı, eğitici, zararlarını tazmin edici, çevresel tehlikelerden korunmasını sağlayıcı önlemleri almak ve tüketicilerin

kendilerini koruyucu girişimlerini özendirmek ve bu konudaki politikaların oluşturulmasında gönüllü örgütlenmeleri teşvik etmeye ilişkin hususları düzenlemek, ... Kanunu'nun amaçları arasındadır.

2. Bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin sürdürülebilir çevre ve kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak, ...Kanunu'nun amaçları arasındadır.
3. İşverenler ile bir iş sözleşmesine dayanarak çalıştırılan işçilerin çalışma şartları ve çalışma ortamına ilişkin hak ve sorumluluklarını düzenlemek, ... Kanunu'nun amaçları arasındadır.
4. ....enerji kaynakları taş kömürü, linyit, petrol ve doğal gazdan oluşan fosil yakıtlar ile nükleer enerji gibi rezervi sınırlı olan ve tükendiğinde yenilenemeyen kaynaklardır.
5. İş Kanunu'na göre birey, belirli bir ..... karşılığında becerisini, işletmenin kullanımına sunacaktır.

IV. Aşağıdaki soruların doğru seçeneğini işaretleyiniz.

1. Yandaki görsel aşağıdakilerden hangisini ifade etmektedir?

- A) Tıbbi atık   B) Nükleer atık   C) Tehlike
D) Geri dönüşüm   E) Yeşil nokta

2. Aşağıdakilerden hangisi İş Kanunu'na göre yasaktır?

- A) Hamile kadın çalıştırmak   B) İşçiye ücret ödemek
C) Çocuk çalıştırmak   D) Yıllık izin vermek
E) Mahkum çalıştırmak

3. Aşağıdakilerden hangisi yenilenebilir enerji kaynaklarımızdan değildir?

- A) Rüzgâr   B) Güneş   C) Su   D) Doğal gaz   E) Jeotermal enerji

4. Aşağıdakilerden hangisi işletmenin sorumluluklarından değildir?

- A) Oda seçimlerine katılmak   B) Beyanname vermek
C) Reklam yapmak   D) İş yeri açma ruhsatı almak
E) Vergi vermek

5. Aşağıdakilerden hangisi Atatürk zamanında kurulan işletmelerden değildir?

- A) Devlet Hava Yolları   B) Bursa Merinos Halı Fabrikası
C) Etibank   D) Türkiye Şeker Fabrikaları   E) Hiçbiri

V. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. 4857 sayılı İş Kanunu'na göre işletmelerin çalışanlarına karşı sorumlulukları nelerdir?
2. İşletmeler, zararlı atıkların çevreye verdikleri olumsuz etkileri azaltmak için neler yapabilir?
3. Kömürün yanması sonucu havaya verilen kükürtdioksit ve petrolün (benzin, mazot vs.) yanmasıyla ortaya çıkan azotoksitler atmosferde su damlacıkları ile tepkimeye girerek neyi oluşturur?
4. Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde kurulan işletmeleri söyleyiniz.
5. İşletmeler, müşteri memnuniyetini neden dikkate almak zorundadır?

**VI. Aşağıdaki kavramlar bulmacada yatay, dikey, çapraz ve tersten verilmiştir.
Bunları bularak işaretleyiniz.**

SATIŞ SONRASI HİZMET
KIDEM TAZMİNATI
İHBAR TAZMİNATI
ZARARLI ATIK
ASİT YAĞMURLARI
YENİLENEBİLEN ENERJİ
TÜKETİCİ KANUNU

ÜCRET
EKOLOJİK DENGE
NÜKLEER ATIK
GERİ DÖNÜŞÜM
TIBBİ ATIK
ÇALIŞMA BELGESİ

A	B	C	Ç	E	D	E	F	G	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	P	R
S	S	A	T	I	Ş	S	O	N	R	A	S	I	H	İ	Z	M	E	T	İ
İ	J	K	L	M	T	O	P	R	İ	S	Ş	T	E	U	Ç	Y	Z	A	J
A	B	C	Ç	E	Ü	C	R	E	T	I	İ	J	K	L	A	N	O	P	R
S	Ş	T	E	U	K	Y	Z	A	B	C	Ç	E	D	E	L	G	H	E	E
İ	J	K	I	D	E	M	T	A	Z	M	İ	N	A	T	I	Y	N	A	N
T	B	C	Ç	E	T							K	L	Ş	E	O	P	E	
Y	Ş	T	E	U	İ							N	E	M	G	H	I	N	
A	K	K	L	M	C							Ü	E	A	Y	Z	A	E	
Ğ	I	G	Ç	E	İ							K	L	B	N	O	P	L	
M	T	E	İ	S	K							L	E	E	G	H	I	İ	
U	A	R	L	M	A							E	U	L	Y	Z	A	B	
R	I	İ	Ç	E	N							E	L	G	N	O	P	E	
L	L	D	E	U	U							Y	Z	A	N	C	Ç	E	R
A	R	Ö	L	M	N	O	P	E	İ	S	Ş	T	A	U	S	Y	Z	A	E
R	A	N	Ç	E	U	E	L	G	H	B	B	I	T	L	İ	N	O	P	L
I	R	Ü	E	U	V	İ	Z	A	B	C	Ç	E	I	E	F	G	H	I	İ
A	A	Ş	L	K	I	T	A	İ	B	B	I	T	K	U	V	Y	Z	A	N
S	Z	Ü	Ç	I	T	A	N	İ	M	Z	A	T	R	A	B	H	İ	I	E
S	Ş	M	Y	U	V	Y	Z	A	B	C	Ç	E	D	E	F	G	H	I	Y
İ	J	K	L	M	N	E	G	N	E	D	K	İ	J	O	L	O	K	E	B
A	B	C	Ç	E	D	E	F	G	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	P	R

ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU

İşletme ile ilgili kavramlar ünitesinin sonunda neleri, ne kadar öğrendiğinizi değerlendirebilirsiniz.

Bunu yapabilmek için aşağıdaki “Evet”, “Kısmen”, “Hayır” ölçütlerinden size en uygun gelen seçeneği işaretleyiniz. Değerlendirme sonunda “Kısmen” veya “Hayır” cevaplarınız çoğunluktaysa üniteyi tekrar gözden geçirmelisiniz.

DERECELER

ÖZ DEĞERLENDİRME	EVET	KISMEN	HAYIR
İşletmenin çalışanlarına karşı sorumluluklarını söyleyebilirim.	☐	☐	☐
İşletmenin doğal kaynakları verimli kullanmaları gerekliliğini açıklayabilirim.	☐	☐	☐
İşletmelerin ahlaki değerlerine göre hareket etmelerinin gerekliliğini örneklerle açıklayabilirim.	☐	☐	☐
İşletmelerin toplumun ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmalarının nedenlerini açıklayabilirim.	☐	☐	☐
Atatürk'ün önderliğinde kurulan işletmeleri belirterek bu işletmelerin ekonomiye katkısını söyleyebilirim.	☐	☐	☐
İşletmelerin standartlara uygun mal ve hizmet sunmalarının önemini açıklayabilirim.	☐	☐	☐
İşletmelerin müşteri memnuniyetini dikkate almalarının nedenlerini örnekleriyle açıklayabilirim.	☐	☐	☐
Bir tüketici olarak işletmelere müşteri memnuniyeti ile ilgili görüşlerimi bildirebilirim.	☐	☐	☐

AB	: Avrupa Birliği
AR-GE	: Araştırma Geliştirme
AŞ	: Anonim Şirket
BAĞ-KUR	: Esnaf Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız alışanların Sosyal Sigortalar Kurumu
EKODER	: evre ve Tüketicileri Koruma Derneği
DHMİ	: Devlet Hava Meydanları İşletmesi
GSMH	: Gayrisafi Millî Hasıla
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
ISO	: Uluslararası Standartlar Örgütü
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
İDT	: İktisadi Devlet Teşekkülü
İTO	: İstanbul Ticaret Odası
KİK	: Kamu İktisadi Kuruluşu
KİT	: Kamu İktisadi Teşekkülü
Koll. Şti.	: Kolektif Şirket
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
Ltd.	: Limited
MKE	: Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu
MPM	: Millî Produktivite Merkezi
MTA	: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
SSK	: Soysal Sigortalar Kurumu
TCDD	: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TEGV	: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı
TİGEM	: Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü
TKY	: Toplam Kalite Yönetimi
TMO	: Toprak Mahsulleri Ofisi
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TPAO	: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı
TSE	: *Türk Standartları Enstitüsü
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
VUK	: Vergi Usul Kanunu
YHT	: Yüksek Hızlı Tren

* Yasa gereği yazılışı (Türk Standartları Enstitüsü) biçimindedir.

SÖZLÜK

A

- Ahilik** : Anadolu'da XIII. yüzyılda başlayan, Selçuklu Devleti'nin yıkılma dönemine girmesinden sonra sosyal düzeni sağlamada ve Osmanlı Devleti'nin kurulmasında büyük rolü olan bir tür meslek ve dayanışma örgütü.
- aidiyet** : İlişkinlik, ilgi.
- anonim şirket** : Sermayesi belirli ve paylara bölünmüş olan, borçlarından dolayı yalnız malvarlığı ile sorumlu bulunan şirket.
- antropoloji** : İnsan bilimi, insanın ve insanlığın incelenmesini konu alan bilim
- arz** : Piyasaya mal sürülmesi.
- asgari** : En az, en aşağı, en düşük, en alt.
- atık** : Üretimden tüketime kadar tüm aşamalarda ortaya çıkabilen, kullanım dışı kalmış atılan her türlü madde.
- atıl** : Etkisiz, işe yaramaz. olan, borçlarından dolayı yalnız mal varlığı ile sorumlu bulunan ortaklık.

B

- barkod** : Ürünlerin üzerinde bulunan ve makinelerin okuyabilmesi için verilen çeşitli kodlama yöntemleriyle sunulması.
- bedel** : **1.** Değer, fiyat, kıymet. **2.** Bertaraf etmek: Ortadan kaldırmak, gidermek.
- bilanço** : Bir kuruluşun, bir ticarethanenin belirli bir dönem sonundaki veya belirli bir gündeki taşınır ve taşınmaz varlıkları ile bunları sağlamak için kullanılan öz ve yabancı kaynakları dengeli olarak gösteren çizelge.
- borsa** : Mal, altın, döviz ve taşınır değerlerin belirli kurallar çerçevesinde alım ve satım işlerinin yapıldığı ortamlar.
- bürokrasi** : Üst düzey yöneticiler topluluğu, kamu yönetimi.

Ç-D-E-F

- çiğit** : Çekirdek, özellikle pamuk çekirdeği.
- denetim** : Kontrol.
- departman** : Bir işletmede belirli işlerin yürütüldüğü birimler.
- dernek** : Kişilerin para kazanma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek için kurdukları yasal topluluk, cemiyet.
- ekoloji** : Canlıların hem kendi aralarındaki hem de çevreleriyle olan ilişkilerini tek tek veya birlikte inceleyen bilim dalı.
- ekonomi** : İnsanların yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini bölüşme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünü.

ekonomik kriz	: Bir ülkede veya ülkeler arasında, toplumun veya bir kuruluşun yaşamında görülen güç dönem, bunalım, buhran.
emek	: Bir işin yapılması için harcanan beden ve beyin gücü.
enflasyon	: Genel fiyat düzeyinin sürekli artması ve para değerinin düşmesi.
faiz	: İşletmek için bir yere ödünç verilen paraya karşılık alınan kâr, getiri.
faktör	: Etmen, etken.
ayda	: İhtiyaçların, mal ve hizmetler kullanılarak doğrudan doğruya karşılanması sırasında tüketicinin duyduğu haz.
finansman	: Bir girişime işleyebilmesi, gelişebilmesi için gereken para ve kredi sağlama işi.
firma	: Tüzel kişiliği olsun olmasın bir ekonomik etkinlik birimi, işletme.
fizyolojik	: Fizyoloji ile ilgili.
fon	: Belirli bir iş için gerektiğince harcanmak üzere ayrılıp işletilen para, kaynak.

G

genetik	: Kalıtım bilimi.
gerçek kişi	: 1. İnsanın kendisi. 2. Var olan kişi, birey.
girişimci	: Emek, sermaye ve doğayı bir araya getirerek üretim sürecini bir üretim faktörü olarak tasarlayan, örgütleyen ve onun tüm riskini üstlenen kişi.
global	: Küresel.

H

haiz	: Bir şeyi olan, elinde bulunduran, taşıyan.
ham madde	: Bir ürün elde edilmesinde kullanılan temel bileşenlerin işlenmeden önceki ilk durumu.
hasılat	: 1. Ürün, gelir, kazanç. 2. Mal veya hizmetlerin satışından ya da ana faaliyet konusu dışında kalan varlıkların satışlarından; faiz, kira, iştirak geliri vb.den elde edilen brüt tutarlardır.
hisse	: Pay.
hizmet	: İhtiyaçları karşılama ve üretildiği anda tüketilme özelliklerine sahip her türlü etkinlik.

İ

ihbar	: Bildirme, bildirim, haber verme.
İhtiyaç	: Gereksinim, güçlü istek.
iktisadi	: Ekonomi ile ilgili.
insan kaynakları	: Bir işletmede çalışan insan gücünün sayısı ve niteliği.

israf	: 1. Gereksiz yere para, zaman, emek vb.ni harcama. 2. Savurganlık, tutumsuzluk.
istatistik	: Bir sonuç çıkarmak için verileri yöntemli bir biçimde toplayıp sayı olarak belirtme işi.
istihdam	: Bir görevde, bir işte kullanma.
iş adamı	: Kazanç sağlamak amacıyla ticaret ve sanayiye yatırım yapan kişi.
işletme	: Kâr elde etmek amacıyla tarım, sanayi, ticaret, bankacılık vb. iş alanlarında belli bir sermaye ile çalışan kuruluş.

J

jeotermal	: Isısı yüksek olan yeraltı su kaynağı.
------------------	---

K-L

kalite	: Bir şeyi diğerinden ayıran özellik, derece, mükemmellik veya uygunluk standardı ya da ölçüsü
kâr	: Maliyet fiyatı ile satış fiyatı arasındaki fark.
katma değer	: Bir mal veya hizmete yararlılığını artıracak şekilde eklemeler yapılması.
kıt kaynak	: Yetersiz, ihtiyaca yetmeyecek kadar az olan.
kollektif şirket	: Ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek amacı ile gerçek kişiler arasında kurulan ve ortaklarından hiçbirinin sorumluluğu şirket alacaklılarına karşı sınırlanmamış olan şirkettir.
komandit şirket	: Şirket alacaklılarına karşı sorumlulukları sınırlı ve sınırsız olmak üzere çeşitli ortaklıklardan kurulu şirket.
komisyoncu	: Bir işte aracılık yapan kişi.
kooperatif	: Ortak ihtiyaçları elverişli şartlarla karşılamak için kurulan, kâr amacı olmayan ortaklık.
koordinasyon	: Belli bir amaca ulaşmak için çeşitli işler arasında bağlantı, uyum ve düzen sağlama, eş güdüm.
linter	: Pamuk elyafı.

M

malik	: Bir şeye sahip olan.
mamul	: Yapılmış, işlenmiş, imal edilmiş.
masura	: Karton, tahta veya plastikten yapılan üzerine şerit, iplik vb. sarılan koni veya silindir.
mera	: Otlak.
meslek odası	: Aynı meslek insanlarını içinde toplayan birlik.

motivasyon	: İsteklendirme, harekete getirme, güdülenme.
mükellef	: Vergi vermekle yükümlü olan kimse veya kuruluş.
müşteri	: Hizmet, mal vb. alan ve karşılığında ücret ödeyen kişi.
nükleer	: Atom çekirdeği ile ilgili.

O

organizasyon	: Devlet, idare, toplum vb.nin düzenleniş biçimi.
organizma	: Canlı bir varlığı oluşturan organların bütünü.
oryantasyon	: 1. Yönlendirme, uyumlanma, eğitime. 2. Bir bölgenin kadastrò durumunu gösteren değişik malzemeler üzerine yapılmış parselleme çizgilerinin bütünü.

P

pay	: Birden fazla kişi arasında bölüşülmüş bir bütünden, bu kişilerin her birine düşen bölüm, hisse.
pazarlama	: Bir ürün, bir mal veya bir hizmetin satışını geliştirmek amacıyla tanıtmayı, paketlemeyi, satış elemanlarının yetişmesini, piyasa ihtiyaçlarını belirlemeyi ve karşılamayı içeren etkinliklerin bütünü.
perakendeci	: Malını perakende (parça parça) satan tüccar, toptancının karşıtı.
planlama	: Yapılacak bir işi belli kurallara göre önceden tahmin etme.
poliçe	: Belirli bir sürenin sonunda belirli bir parayı kendi adına veya bir başkasının emrine ödemesi için alacaklının borçluya yazdığı bildiri.
portföy	: Sahip olunan varlık ve kaynaklar.
prim	: İşveren tarafından iş yaparı isteklendirip verimini artırmak amacıyla verilen para.
profesyonel	: Bir işi kazanç sağlamak amacıyla yapan uzman kişi.
promosyon	: Satış artışını sağlayan unsurlar, özendirme.
psikoloji	: Bir grubu, bir bireyi belirleyen hareket etme, düşünme, duygulanma biçimlerinin tümü, ruh bilimi.

R

rant	: Üretim faktörlerinden biri olan doğanın üretimden aldığı pay.
rezerv	: Yatağında veya havzasında bulunduğu bilinen, ancak henüz çıkarılmamış ve işlenmemiş olan şey.
risk	: İktisadi faaliyetin öngörüler kapsamında kontrol altına alınamayan durumlar.

sektör	: Aynı işi yapan topluluk, parça, bölüm, kesim.
selenyum	: Kükürde benzeyen, ısıyı ve elektriği çok iyi ileten genellikle televizyon, telsiz, telefon yapımında kullanılan kimyasal bir element.
sermaye	: Bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamı, kapital.

S

sihhi	: Sağlıkla ilgili, sağlığa yarar.
sınai	: Sanayi ile ilgili, endüstriyel.
sosyoloji	: Toplum bilimi.
standardizasyon	: Standartlaşma.
stok	: Firmaların üretim ve satışlarındaki beklenmedik dalgalanmaları karşılayabilmek için tuttıkları veya satamadığı mamul, yarı mamul ve ham madde.
strateji	: Önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yol.
süpervizör	: Müfettiş, denetçi.

Ş

şantiye	: Yapı gereçlerinin saklandığı veya işlendiği yer.
----------------	--

T

tacir	: Ticaretle uğraşan kimse, tüccar.
talep	: Satın alma gücü ile desteklenmiş satın alma arzusu.
tasfiye	: Bir işletmenin batması veya kapanması durumunda varlıklarının satılarak alacaklılara dağıtılması.
tazminat	: Zarar karşılığı ödenen para.
tedarikçi	: İşletmelere gerekli malzemeyi sağlayan kimse.
termik santral	: Yakıtla oluşan ısıdan elektrik üreten santral.
ticaret sicili	: Ticari işlemlerin kayıt ve tescil edildiği herkesin yararlanabileceği resmî kütük.
toptancı	: Mal ve hizmetleri doğrudan doğruya tüketiciye değil, perakendeciye, ticari ve sınai işletmelere satan kişi.
tüketim	: Üretilen mal ve hizmetlerin kullanılması.
tüzel kişi	: Birden fazla kişiden oluşan ve tek kişi sayılan hukuki varlık, hükmi şahıs.

U-Ü-V-Z

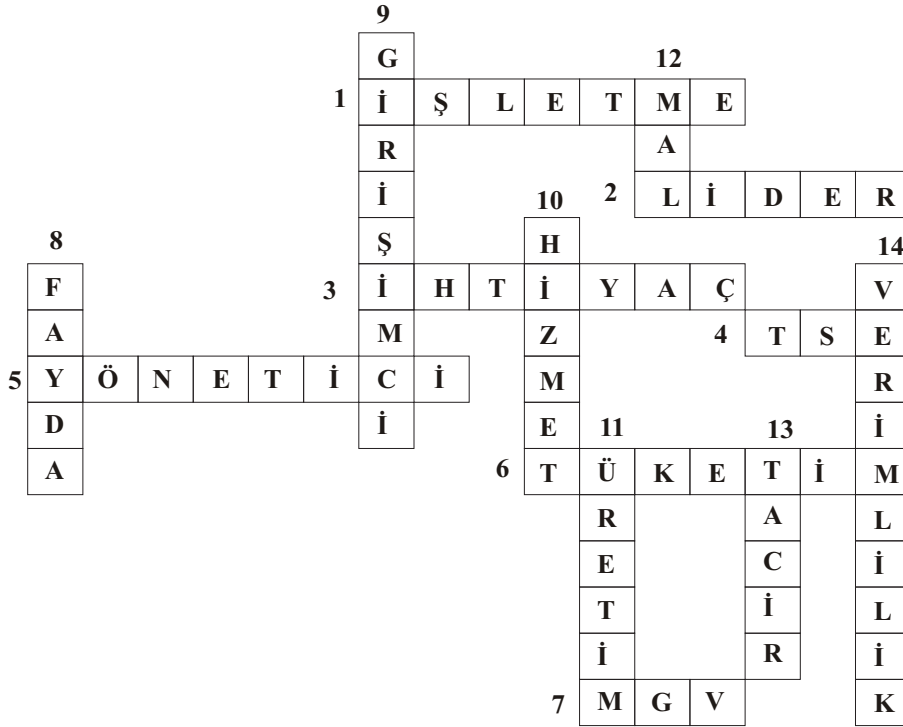
unvan	: Bir kimsenin işi, mesleği veya toplum içindeki durumu ile ilgili olarak kullanılan ad, san.
--------------	---

Üretim	: Belirli faaliyet ve işlemler sonucu yeni bir mal veya hizmet meydana getirme, istihsal.
stp	: Buharlı makinelerde, temizlik işlerinde kullanılan didiklenmiş kendir.
vade	: Bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi için tanınan süre, mühlet.
verimlilik	: Bir birim üretim faktörü başına düşen ürün miktarı.
zarar	: İşletmenin belli bir dönemdeki toplam giderleri ile toplam gelirleri arasındaki olumsuz fark.

Cevap Anahtarı

1. ÜNİTE

- I. Fayda, rant, verimlilik, üretim, işletme, mükellef
- II. Y, D, D, D, Y
- III. Çengel bulmaca.

2. ÜNİTE

I. Topluma hizmet, büyümeyi hedeflemek, Ekonomi bilimi, kâr etmek amacı, istatistik bilimi

II. Y, Y, D, D, D

III. Kâr, topluma hizmet, davranış, istatistik, genel amaçlarından

IV. E, C, A, D, B

V. ....

VI. Kelime avı.

L	A	B	E	K	O	N	O	M	İ	T	F	K	Ş	Ü
M	N	Ö	Ç	U	J	R	Ö	I	C	T	A	F	T	F
N	T	R	J	K	E	N	E	L	E	G	K	H	A	T
J	R	F	İ	U	İ	J	O	L	O	Y	S	O	S	P
İ	O	D	Ü	H	K	U	M	İ	M	İ	A	Ç	J	İ
Ö	P	A	V	R	R	E	K	L	A	M	N	D	K	A
S	O	S	Y	A	L	F	A	Y	D	A	F	İ	İ	K
Ö	L	K	K	Ç	S	A	V	U	K	A	T	N	Ü	A
F	O	R	I	M	A	B	A	C	E	S	R	U	T	N
N	J	I	L	Ç	V	U	H	A	İ	J	F	A	Y	Y
A	İ	E	Ç	İ	L	O	P	T	J	İ	Ö	M	I	A
T	J	B	J	T	E	M	A	V	A	K	F	I	M	K
I	R	İ	Ş	L	E	T	M	E	N	R	S	A	K	T
P	R	O	M	O	S	Y	O	N	N	A	I	M	Â	I
İ	L	P	S	İ	K	O	L	O	J	İ	M	U	R	K

3. ÜNİTE

I. Sanayi işletmesi, kâr amacı güden işletme, şahıs şirketi, kâr amacı gütmeyen işletme, kamu işletmesi

II. Y, Y, D, D, Y

III. Borçlar, şahıs, tarım, kamu, limited

IV. D, C, B, E, A

4. ÜNİTE

I. SGK, belediye, vergi dairesi, kuruluş yeri faktörü, oda, kuruluş çalışmaları

II. D, D, Y, D, Y

III. Pazara yakınlığı, ticaret sicil memuru, bölge çalışma, meslek kuruluşları, teşvikler

IV. C, D, C, C, B

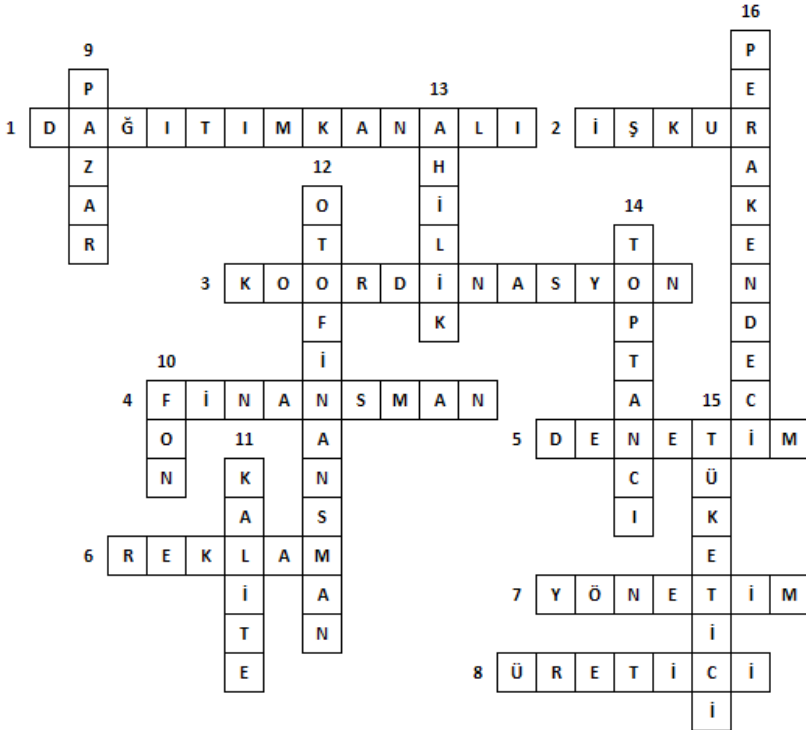
V. ....

VI. Kelime avı

V	E	R	G	İ	L	E	V	H	A	S	I	P	M	İ
İ	R	E	Y	Ş	U	L	U	R	U	K	B	R	L	Ş
R	E	C	F	J	M	O	B	E	L	E	D	İ	Y	E
G	A	K	F	B	V	R	G	İ	S	İ	C	M	İ	B
İ	G	R	U	R	F	A	S	L	A	İ	M	A	S	A
S	A	N	A	Y	İ	O	D	A	S	I	F	I	M	Ş
B	G	A	R	U	L	A	Ş	T	I	R	M	A	U	L
E	H	K	V	İ	K	L	E	Ş	İ	G	İ	C	Ü	A
D	M	İ	Z	L	O	R	F	E	L	L	E	K	Ü	M
D	A	V	İ	S	A	K	Ş	L	U	Y	R	İ	M	A
A	H	Ş	İ	C	Ü	M	İ	K	T	Ş	K	İ	V	L
M	B	E	İ	Ş	G	Ü	C	Ü	F	R	U	A	K	M
M	A	T	S	E	R	B	E	S	T	B	Ö	L	G	E
A	I	T	İ	C	A	R	E	T	O	D	A	S	I	T
H	İ	G	E	L	İ	R	V	E	R	G	İ	S	İ	G

5. ÜNİTE

- I. Pazar, otofinansman, denetim, AR-GE, maddi kaynaklar
- II. D, D, Y, D, D
- III. Geri bildirim, uygulamalı araştırma, reklam, tanıtım, İŞKUR
- IV. A, B, A, C, E
- V. ....
- VI. Çengel bulmaca

6. ÜNİTE

I. Kuru temizleme, geri dönüşüm, yıkama yapılmaz, tıbbi atık, yeşil nokta, ütülenebilir

II. D, Y, D, Y, Y

III. Tüketiciyi Koruma (Kanunu), Çevre (Kanunu), İş (Kanunu), yenilenemeyen ücret

IV. A, C, D, E, E

V. Kelime avı

A	B	C	Ç	E	D	E	F	G	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	P	R
S	S	A	T	I	Ş	S	O	N	R	A	S	I	H	İ	Z	M	E	T	İ
İ	J	K	L	M	T	O	P	R	İ	S	Ş	T	E	U	Ç	Y	Z	A	J
A	B	C	Ç	E	Ü	C	R	E	T	I	İ	J	K	L	A	N	O	P	R
S	Ş	T	E	U	K	Y	Z	A	B	C	Ç	E	D	E	L	G	H	E	E
İ	J	K	I	D	E	M	T	A	Z	M	İ	N	A	T	I	Y	N	A	N
T	B	C	Ç	E	T							K	L	Ş	E	O	P	E	
Y	Ş	T	E	U	İ							N	E	M	G	H	I	N	
A	K	K	L	M	C							Ü	E	A	Y	Z	A	E	
Ğ	I	G	Ç	E	İ							K	L	B	N	O	P	L	
M	T	E	İ	S	K							L	E	E	G	H	I	İ	
U	A	R	L	M	A							E	U	L	Y	Z	A	B	
R	I	İ	Ç	E	N							E	L	G	N	O	P	E	
L	L	D	E	U	U	Y	Z	A	N	C	Ç	E	R	E	E	G	H	I	N
A	R	Ö	L	M	N	O	P	E	İ	S	Ş	T	A	U	S	Y	Z	A	E
R	A	N	Ç	E	U	E	L	G	H	B	B	I	T	L	İ	N	O	P	L
I	R	Ü	E	U	V	İ	Z	A	B	C	Ç	E	I	E	F	G	H	I	İ
A	A	Ş	L	K	I	T	A	İ	B	B	I	T	K	U	V	Y	Z	A	N
S	Z	Ü	Ç	I	T	A	N	İ	M	Z	A	T	R	A	B	H	İ	I	E
S	Ş	M	Y	U	V	Y	Z	A	B	C	Ç	E	D	E	F	G	H	I	Y
İ	J	K	L	M	N	E	G	N	E	D	K	İ	J	O	L	O	K	E	B
A	B	C	Ç	E	D	E	F	G	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	P	R

- AKTAN, Can Coşkun, **İş Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk Kavramı 1 Meslek Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk**, Arı Düşünce ve Toplumsal Gelişim Derneği Yayını, 1999.
- AKTEPE, Eyüp, **Genel İşletme**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2011.
- **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri** (Bugünkü Dille), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2006.
- Ayın Tarihi Dergisi, Sayı: 19, 1935.
- BAYSAL A. Can ve TEKARSLAN Erdal, **Davranış Bilimleri**, İÜ İşletme Fakültesi Yayınları, İstanbul 1998.
- BEKTAŞ Çetin, **İşletme Becerileri ve Grup Çalışması**, Afyon Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Vakfı Yayınları, Uşak 2005.
- BERKMAN Ümit, **“Şirketlerin Toplumsal Sorumluluğu Gelişimi ve Uygulama Örnekleri”**, Perşembe Konferansları, Ankara 2005, s. 95-105.
- CAN Halil, AZIZOĞLU Öznur Aşan ve AYDIN Eren Miski, **Organizasyon ve Yönetim**, Siyasal Kitabevi, Ankara 2011.
- CANMAN Doğan, **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Yargı Yayınevi, Ankara 2000.
- CEMALCILAR İlhan vd., **İşletmecilik Bilgisi**, Anadolu Üniversitesi İşitme Özürlü Çocuklar Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayınları, Eskişehir 2000.
- CEMALCILAR İlhan, **Pazarlama**, Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ, İstanbul 2008.
- ERTÜRK Mümin, **İşletme Biliminin Temel İlkeleri**, Beta Yayınları, İstanbul 2013.
- GÖKBUNAR Ali Rıza, **“İşletmelerin Çevrenin Korunmasında Sosyal Sorumluluğu”**, Ekoloji Çevre Dergisi, Sayı: 14 (1995), s.4-6.
- İŞBİLEN Kıvanç, **“Küresel Isınma ve Firmaların Sosyal Sorumlulukları”**, 12. Uluslararası İktisat Öğrencileri Kongresi, 7-8 Mayıs 2009, İzmir 2009.
- İZGÖREN A. Şerif, **Süpermen ve Uğur Böceği**, Elma Yayınevi, İstanbul 2005.
- KARALAR Rıdvan vd., **Genel İşletme**, (Ed. Güneş N. BERBEROĞLU), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 2014.
- Komisyon, **Ortaöğretim İşletme Dersi Programı**, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara 2009.
- **Mevlana Celaleddin Rumi'nin Bütün Eserlerinden Seçmeler**, Rumi Yayınları, Konya 2007.
- MUCUK İsmet, **Modern İşletmecilik**, Türkmen Kitabevi, İstanbul 2013.
- SABUNCUOĞLU Zeyyat ve TOKOL Tuncer, **İşletme**, Beta Yayınevi, İstanbul 2013.
- SEKMAN Mümin, **İnsan İsterse Azmin Zaferi Öyküleri 2**, Alfa Yayınları, İstanbul 2011.

- SEKMAN Mümin, **İnsan İsterse**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul 2014.
- SEYİDOĞLU Halil, **Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük**, Güzem Can Yayınları, Ankara 2002.
- ŞİMŞEK M. Şerif ve ÇELİK Adnan, **İşletme Bilimlerine Giriş**, Eğitim Yayınevi, Konya 2011.
- ŞİMŞEK M. Şerif ve ÖGE H. Serdar, **Stratejik ve Uluslararası Boyutları İle İnsan Kaynakları Yönetimi**, Gazi Kitabevi, Ankara 2009.
- TİTİZ Tınaz, **Girişimcilik**, İnkılap Yayınları, İstanbul 1995.
- TOP Seyfi ve ÖNER Akın, **“İşletme Perspektifinden Sosyal Sorumluluk Teorisinin İncelenmesi”**, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı: 7, 2008, s. 97-110.
- **Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014.
- UZUNOĞLU Sadi vd., **Temel Ekonomi**, Literatür Yayıncılık, İstanbul 2006.
- YALANIZ Turgay, **Enfes Öyküler**, Hayat Yayınları, İstanbul 2007.
- **Yazım Kılavuzu**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2012.
- YÜKSEL, Öznur, **İnsan Kaynakları Yönetimi**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2000.

GENEL AĞ KAYNAKÇASI

Sayfa/Görsel	Erişim adresi	Erişim Tarihi
Sayfa 11	https://www.turkiyeegitim.com/arsivlerden-cikan-ata-turk-fotograflari-3312g-p39.htm	01.03.2019
Sayfa 16	https://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/basinda-TOBB2009.pdf	20.02.2019
Sayfa 20	https://books.google.com.tr/books?id=TFEhDQAAQ-BAJ&printsec=frontcover&hl=tr#v=onepage&q&f=false	15.03.2019
Sayfa 25	http://www.ekodialog.com/konular/verimlilik_nedir.html	25.02.2019
Sayfa 27	https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/ulusal-verimlilik-hareketleri-ve-turkiyede-verimlilik-calismalari/2181	10.03.2019
Sayfa 36-37	https://www.tse.org.tr/	28.01.2018
Sayfa 36-37	https://www.isocertificateonline.in/iso-logo-usage-after-certification/	01.03.2019
Sayfa 36-37	http://adlbelge.com/ce-belgesi-nedir-nasil-alinir	01.03.2019
Sayfa 38	http://www.kascert.com/goster.aspx?metin_id=271	10.03.2019
Sayfa 46-47	https://www.koc.com.tr/tr-tr/hakkinda/hedef-ve-ilkeler	10.03.2019
Sayfa 63	https://www.diyadinnet.com/bilgi-168-yurdumuzda-tarim	13.03.2015

Sayfa 64	https://cografyadefteri.files.wordpress.com/2010/03/cograf-ya-10-etkinlikleri.doc	29.01.2010
Sayfa 69	http://www.erzurum.gov.tr/ataturkun-kisiligi-ve-ozellikleri	15.02.2019
Sayfa 78	http://www.turkcewiki.org/wiki/Türkiye%27deki_vakıflar_listesi	15.02.2019
Sayfa 88	http://cografya.sitesi.web.tr/turkiyede-enerji-kaynaklari.html	15.04.2019
Sayfa 90	http://www.etb.org.tr/tr/download/1804.html	20.04.2019
Sayfa 98	https://tobb.org.tr/Sayfalar/Kurulus_Gorev_Organ.php	20.04.2019
Sayfa 132	https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4904.html	21.04.2019
Sayfa 135-136	https://www.akademi.net/blog/insan-kaynaklar-yonetimi-nedir-3152	21.04.2019
Sayfa 139	http://www.aktifegitim.com/personel_oryantasyonu_ve_is_basinda_egitim_semineri.asp	22.04.2019
Sayfa 157	http://www.gso.org.tr/Content/?gsoSyfID=91	25.04.2019
Sayfa 166	http://www.tuketicihaklari.org.tr/sikcasorulansorular/sss02.html	25.04.2019
Sayfa 173	http://www.tdk.gov.tr/images/Kisaltmalar%20Dizini.pdf	25.04.2019
	http://www.mevzuat.adalet.gov.tr	11.05.2010
	http://www.fbe.dpu.edu.tr	25.12.2009
	http://www.mevzuat.gov.tr	01.05.2010
	http://www.muhasabedersleri.com	05.11.2014
	http://www.muhasabeturk.org	15.11.2014
Kapak		

GÖRSEL KAYNAKÇA

Sayfa/Görsel	Erişim adresi	Erişim Tarihi
1. ÜNİTE		
Görsel: 1.1	www.dreamstime.com ID: 24416602	27.05.2017
Görsel: 1.2	www.dreamstime.com ID: 32352672	27.05.2017
Görsel: 1.3	https://www.turkiyeegitim.com/arsivlerden-cikan-ata-turk-fotograf-lari-3312g-p39.htm	01.03.2019

Görsel: 1.4	https://www.desline.com/congress/TelAviv2017/home.html	27.05.2017
Görsel: 1.5	https://www.minicity.com.tr/erkek-cocuk-pijama-takimi---9952-lacivert-30711	01.03.2019
Görsel: 1.6	https://www.trthaber.com/haber/turkiye/201-koy-yolu-ulasima-kapandi-110517.html	01.03.2019
Görsel: 1.7	http://www.harbiforum.net/konu/kitap-okumanin-orne-mi-nedir.139206/	27.05.2017
Görsel: 1.8	https://pic2.me/wallpaper/777.html	10.07.2018
Görsel: 1.9	https://www.istanbulburda.com/kagithane/kagithane-devlet-tiyatrolari-h2216.html	01.03.2019
Görsel: 1.10	http://keywordsuggest.org/gallery/673025.html	27.05.2017
Görsel: 1.11	http://www.giresunfirma.com/Firma/3656/Furkan-Bilgisim-ve-Guvenlik-Sistemleri.aspx	01.03.2019
Görsel: 1.12	https://wmaraci.com/nedir/tablet	27.05.2017
Görsel: 1.13	http://sarilartekstil.blogspot.com.tr/2013/04/fason-di-kim-yapan-atolyeler-fason-dikim.html	27.05.2017
Görsel: 1.14	http://www.gazeteuzay.com/otomotiv-uretimi-subat-ta-yuzde-15-artti-106434.html	27.05.2017
Görsel: 1.15	https://www.atsepete.com.tr/Blog/7	01.03.2019

2. ÜNİTE

Görsel: 2.1	http://www.dreamstime.com ID: 41675922	16.06.2017
Görsel: 2.2	http://www.universidad.edu.uy/prensa/renderItem/itemId/37904	01.03.2019

3. ÜNİTE

Görsel: 3.1	https://www.baymot.com.tr/Bicerdoverlerde-Genel-Bakimler,DP-80.html	01.03.2019
Görsel: 3.2	https://wallpapersite.com/nature/green-grass-thick-forest-blue-sky-5051.html	01.03.2019
Görsel: 3.3	https://www.youtube.com/watch?v=gMx3ltuVwpE	01.03.2019
Görsel: 3.4	http://www.wanhaber.com/baskan-tuncilden-firinci-esnafina-tesekkur-186800h.htm	01.03.2019

Görsel: 3.5	https://www.aksam.com.tr/ekonomi/tuncelide-562-kisinin-calisacagi-tekstil-fabrikasi-kurulacak/haber-681748	01.03.2019
Görsel: 3.6	http://ekonomi.haber7.com/ekonomi/haber/2224135-lokanta-ve-rastoranlarda-yeni-donem	01.03.2019
Görsel: 3.7	http://www.ulusaltarim.com/902/Kastamonu-ya-sut-fabrikasi-kurulacak	27.05.2017
Görsel: 3.8	http://www.altinorduevdeneve.com/	27.05.2017
Görsel: 3.9	https://www.yeniasir.com.tr/ekonomi/2018/06/24/yerli-ve-milli-yatirima-100-milyarlik-dev-imza	01.03.2019
Görsel: 3.10	http://www.olcaysurucukursu.com/trafik_kazalari.htm	27.05.2017
Görsel: 3.11	https://m.grupanya.com/turizm/firsat/babaylon-hotel-cesme	01.03.2019
Görsel: 3.12	http://www.internethaber.com/istanbul-ankara-hizli-tren-bilet-fiyatlari-yht-duraklari-702872h.htm	27.05.2017
Görsel: 3.13	http://www.fikircibaba.com/sirketler-neden-yurtdisina-acilmiyor/	27.05.2017
Görsel: 3.14	Komisyon Tarafından Düzenlenmiştir.	
Görsel: 3.15	Komisyon Tarafından Düzenlenmiştir.	
Görsel: 3.16	http://www.akotootomotiv.com/	27.05.2017
4. ÜNİTE		
Görsel: 4.1	http://akademikperspektif.com/2014/07/20/hollanda-hastaligi/	27.05.2017
Görsel: 4.2	http://www.ikraimarplanlama.com/ulasim-planlari-ve-projeleri/	27.05.2017
Görsel: 4.3	https://pixabay.com/photo-675539/	10.07.2018
Görsel: 4.4	http://www.milliyet.com.tr/3-bin-tl-maasla-calisacak-1000-ekonomi-2382865/	27.05.2017
Görsel: 4.5	http://www.unnayanbarta.com/details/prothom_pata/1803	01.03.2019
Görsel: 4.6	https://tr.redsearch.org/images/6865086#images-17	01.03.2019
Görsel: 4.7	http://www.dreamstime.COM ID: 28749263	27.05.2017

5. ÜNİTE

Görsel: 5.1	http://finans.mynet.com/haber/detay/haber-analiz/2016da-buna-para-yatiran-koseyi-dondu/126152/1/	27.05.2017
Görsel: 5.2	https://www.uplifers.com/daha-guclu-bir-iletisim-icin-daha-az-kelime-kullanmalisiniz/	13.11.2018
Görsel: 5.3	http://mastaller.es/index.php/es/quienes-somos/equipo	27.05.2017
Görsel: 5.4	https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2017/07/30/banka-krllari-beklentileri-asti	03.03.2019
Görsel: 5.5	http://www.dreamstime.com ID: 37442146	27.05.2017
Görsel: 5.6	http://haberciniz.biz/yilbasi-hindisi-alana-portakal-beda-va-2486799h.htm	27.05.2017
Görsel: 5.7	https://www.mynet.com/alanya-toptanci-hali-bayrama-hazir-180100041523	03.03.2019
Görsel: 5.8	http://tuketici.ticaret.gov.tr/duyurular/yerli-ureti%C3%87m-logosu-tanitildi	03.03.2019
Görsel: 5.9	Komisyon Tarafından Hazırlanmıştır.	
Görsel: 5.10	http://www.caykaragundem.com/haber/trabzondaahilik-haftasikutlandi-3355.html	27.05.2017
Görsel: 5.11	http://www.haber657.com/personel-alimi/tarim-bakanligina-personel-alimi-h2311.html	13.11.2018
Görsel: 5.12	http://www.devletialiyeyi.com/savaslar/osmanli-rus-savasi-1828-1829-sayfa-115.html	27.05.2017
Görsel: 5.13	http://emdfriologojistik.com.tr/insan-kaynaklari/	17.06.2017
Görsel: 5.14	https://www.shutterstock.com ID: 69778882	05.03.2019
Görsel: 5.15	https://images.app.goo.gl/YtphH5ywKLVhKc3h7	05.03.2019
Görsel: 5.16	http://analyteguru.com/top-four-toxic-metals-in-water-facts-and-testing/	27.05.2017

6. ÜNİTE

Görsel: 6.1	http://jwinc.net/services/claims	27.05.2017
Görsel: 6.2-1	http://omerozkani.kokulu.meb.k12.tr/icerikler/anasini-fi-ogrenci-listeleri-eklendi_5438308.html	05.03.2019
Görsel: 6.2-2	https://www.ensonhaber.com/galeri/istanbulun-en-guzel-10-avm-mescidi	05.03.2019

Görsel: 6.2-3	http://www.hamlegazetesi.com.tr/cumhuriyet-ortaokulundan-kermes/	27.05.2017
Görsel: 6.2-4	https://www.eryaman.org/eryaman-hali-saha-telefon-numarasi/	03.03.2019
Görsel: 6.3-1	http://st1.uzmantv.com/videos/165/d0drRQ47R-SR/1_294.jpg	03.03.2019
Görsel: 6.3-2	http://www.pudra.com/anne-cocuk/hamilelik/hamilelerin-is-yerindeki-yasal-haklari-1462.htm	03.03.2019
Görsel: 6.3-3	https://brasil.babycenter.com/c5900097/gravidez-e-trabalho	03.03.2019
Görsel: 6.3-4	https://images.app.goo.gl/YMNqxAT6tTRLUEAEA	03.03.2019
Görsel: 6.3-5	https://www.bilgekalite.com/iso-45001	03.03.2019
Görsel: 6.3-6	https://tr.redsearch.org/images/211669	03.03.2019
Görsel: 6.3-7	https://images.app.goo.gl/QBNM8JUfobbDY6sV6	03.03.2019
Görsel: 6.3-8	http://www.selcukener.av.tr/2017/03/31/mobbing-de-yip-gecmeyin/	03.03.2019
Görsel: 6.4	http://www.bursadabugun.com/haber/fosil-kokenli-yakitlar-tehdit-iceriyor-662934.html	03.03.2019
Görsel: 6.5	http://metemsaglig.weebly.com/ccedile351itleri.html	03.03.2019
Görsel: 6.6	http://kanigas.com/10-most-polluted-rivers-of-india/	03.03.2019
Görsel: 6.7	http://www.webrehberi.net/firmalar/37308-maycelik.html	03.03.2019
Görsel: 6.8	http://www.fenokulu.net/yeni/Fen-Konulari/Galeri/Geri-Donusumlu-Atik-Toplama-Merkezi_2735.html	27.05.2017
Görsel: 6.9	http://www.hurriyet.com.tr/zabita-ekiplerinden-firin-detimi-40682412	05.03.2019
Görsel: 6.10	http://www.milliyet.com.tr/carsida-tasfiye-ruzgarlari-esiyyor/eg/haberdetay/24.01.2012/1492969/default.htm	03.03.2019
Görsel: 6.11	http://www.anlikdergisi.com/2018/11/01/izmir-iktisat-kongresiyle-dunyaya-verilen-ekonomik-mesaj/	03.03.2019

